

ივერია

მაცხოვრებელ დემოკრატიულ პარტიის პერიოდული გამოცემა

N° 24

IVERIA

EDITION PÉRIODIQUE EN LANGUE GÉORGIENNE

შ ი ნ ა ა რ ს ი

მეორე მსოფლიო ომი
და ქართველები

გივი გაბლიანი

NOVEMBRE 1981 PARIS

ივერია

თავისუფალი დემოკრატიული კავშირის პერიოდული გამოცემა

N° 24

IVERIA

EDITION PÉRIODIQUE EN LANGUE GÉORGIENNE

შ ი ნ ა ა რ ს ი

მეორე მსოფლიო ომი
და ქართველები

გივი გაბლიანი

NOVEMBRE 1981 PARIS

მეორე მსოფლიო ომი და ქართველები.

წინასიტყვაობა

როცა ლიტერატურა-ეპიკური ადამიანის კუთხის და ზნეობის საფუძველზე შეიკვდილებს მთავარი მსოფლიო, როცა მანუქლარის თავის კარს გაუღებს ხოლმე, მაშინ თვით საზოგადოების გახრწნა ცხადია და სულთ-მობრძობა მისი წყობისა უქვევლია.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, გერმანული ჯარი თანდათან კავკასიის უბნოვლებოდა. ქართველ პოლიტიკურ ლტოლვილთა უდიდესი ნაწილი, ასევე როგორც მრავალი ქართველი თვით სამშობლოში, ამის გუხუნელდაქრფეულად ვერ შეგდებდნოდა. მართალია მეტად რთულია და სხივითა პირობებში, საქართველოს ინტერესთა დასაცავად, მნიშვნელოვანი უმუშაობა ჩატარდა. ამ საქმეში მოქმედი, ცოდნით, გამოცდილებით, დამსახურებით და კალმის სიმბავლითაც მრავალი მამულიშვილი დღეს ცოცხალი აღარ არის. მათთან განზომილად, განსაკუთრებით კეთილ მძიმედ დაივადებულმა აწ განსვენებულმა მიხეილ კვდიამ მთხოვა "მართალი ამბავის" აღწერა. ასეთი მოვალეობის თავზე აღება ადვილი არ არის, განაზ ბედა მარჯუნა ზოგ მოვლენათა მოწვეობა და საგარეო მსახურის შესრულება. სურათისა და ცდის მიუხედავად, იქნებ მრავალი სინტერესო ცნობა გამოჩნდა, აზრთ მკაფიოდ ტერა ვამოკრები ან შეცდომად დავესწერ. შესაფერისი დამატებით ინფორმაციისათვის, მითითებებითა და შეწვევებით სთვლილი დიდი მადლიერი ვიქნები. იმედოვნებ, რომ ამ პატივს ნაჩვენებია დიპლომატიური ქართველები, განსაკუთრებით კი ახალი თაობა, ვაეცნობა თავისი ცოდნის შესავსებად. ომი იქნებ ქართველ მემკვიდრეთა გამოადგეს. როცა ამის დრო დადგება.

ომის პერიოდში, სამშობლოში მიძღვნილი საქმიანობაში, ქართულ პარტიების თუ დაჯგუფებების წევრთა უმრავლესობა მონაწილეობდა. მიუხედავად იდეოლოგიურ სხვაობისა, მათ აერთიანებდა მამულის სიყვარული და მისი დანიშნული მოვალეობის შეგნება. ამ ნაჩვენებების ავტორს აზრად არა აქვს პარტიების იდეოლოგიათა ანალიზი, ერთმანეთთან შედარება და დისკუსიების გამოტანა.

ჩრდილო კავკასიის აღების შემდეგ, იქ გერმანელების თავისდაპირისპირებად განსხვავდებოდა ცნობილ არადადამიანურ "ადამისავლურ პოლიტიკის" განხორციელება, როგორც სხვა დამპყრობელ ადგილებს პიტლერის წყალობით თავს დაატყდა. ამის მიზეზი ის იყო, რომ პიტლერს, სკრითოდ, კავკასიის მიმართ გარკვეული გეგმა არა ჰქონდა. ეს გარემოება გამოიყენა გერმანულ მხედრობის მეთაურთა იმ ნაწილმა, რომელიც დაარწმუნებული იყო, რომ პიტლერი მათ სამშობლოს დასაბრუნებლად და ამ მიზანთულების შეცვლას შეეძლებისდაგვარად შეეცდოდა. ამ წრის ერთგული მნიშვნელოვანი წარმომადგენელი იყო ივანე შტაბინი. შტაბინის თვითი კლასი შეეცდოდა შეტყუებაში. მან მოახერხა არმიის საზრუნველ ჯგუფის უფროსთან, კავკასიურ სკიფთებში მრჩეველად, გერარდ ერნსტ კოესტრინგის დანიშნება. კოესტრინგის ადგილზე იყო შესანიშნავი თვითი და დიპლომატი ჰანს ჰერცოგი. დიპლომატი ჰანს ერნსტ კოესტრინგის ბრალდებით, მათი გვერდითი სამართი ჯგუფის სახარტო დასრულება ფულმარშალ კლიბსტამბარდნებმა ვასილ კავკასიისაში მოქმედ ჯარების მიმართ, რათა მათ თავი ისე დაეკარათ, თითქმის გერმანიაში ყოფილი ყვენი მანერებზე და ვარდა ამისა სხვა დადებითი ღონისძიებანიც მოიხდეს.

შტაბინი გერარდ ერნსტ კოესტრინგის თვითი დასრულებით დასრულდა. მათი დასრულებით დასრულდა კავკასიისაში მოქმედებები. კავკასიისაში მათს პოლიტიკას და თეორიას აგრეთვე შეეცდოდა ივანე შტაბინი. მათი დასრულებით დასრულდა კავკასიისაში მოქმედებები. კავკასიისაში მათს პოლიტიკას და თეორიას აგრეთვე შეეცდოდა ივანე შტაბინი.

სწორედ შტაბინი გერარდ ერნსტ კოესტრინგის, პირველი, კოესტრინგის, პირველი, გერმანული მხედრობის მიმართ დასრულდა. მათი დასრულებით დასრულდა კავკასიისაში მოქმედებები. კავკასიისაში მათს პოლიტიკას და თეორიას აგრეთვე შეეცდოდა ივანე შტაბინი.

ომის შემდეგ დემოკრატიული ქვეყნებში მრავალი ნაჩვენებია და წიგნი დაიბეჭდა, რომელნიც განიხილავენ გერმანიის პოლიტიკას სამკავშირის ერების მიმართ და იქ შექმნილ მდგომარეობას ომის დროს. ზოგი მათგანი აქ იქნება ნახსენები. ავტორთა უმრავლესობა შეიძლება დაგვარდეს ცოდნის ინტელექტუალური პატიოსნებით მოგვითხროს მომხდარის შესახებ და მადლობის ღირსნი არიან. სხვადი ასეთ რთულ მდგომარეობის აღწერისას ყველა მასალის და ფაქტების უკონფიანოების გამო, ისინიც ზოგ შეუძლებელს უშვებენ. ამ წიგნებთან ზოგი ციტატა იქნება აქ მოყვანილი. ეს იმის არ ნიშნავს თითქმის ჩვენ აქ გამოთქმულ ყველა არსად და დასკვნას ვიზიარებდეთ. ავტორთა ერთ ნაწილს მოვლენებში პირადად მონაწილეობა არ მიუღია და უნდა დაყრდნობოდნენ მათთვის მისაწვდომი მათთვის ნაწილობა, გერმანულ არქივებს და ზოგ ამერიკულ თუ ინგლისურ მასალებს. ავტორთა მეორე ნაწილი ამ მოვლენებთან უფრო ახლო იყო დამკავშირებული და ზოგ მათგანს ეტუობა უძნელდება ერთგვარი ტენდენციური შეხედულების დასკვნა. მაგალითად ზოგი გერმანელი, რომელიც ელასოვის მოძრაობისთან დაკავშირებული იყო და სხვადასხვა მოტივებით, მის განვითარების ცდობილად და დიდ განუყოფელ რუსეთში ხაზს მისდევს. ასეთები ვერ დაეკავებნენ საბჭოთა კავშირში, ან წინადადებებს რუსეთში, ძალით შეყვანილი არარსებობა ერთა ერთგულ თვითგამორკვევით უფლებად და მას სებარატისტულად და თითქმის არასასურველ მოვლენებზე სთვლიან. აქ როგორც მავალთს, დაეპასხვებულთ იურგენ ტორგალდის წიგნი: ვენ ზი ფერალდენ ვონ 1952 წელი შტაბინი-ტენ-ფერალდ-შტუტგარდის წიგნი 1974 წლის შეცვლილი სხედით : დი ილზონი გამოცემა დროშეგერ კინაურ ფერალდის მიერ გერმანიაში. წიგნი თავისთავად დადებითი მოვლენაა, მაგრამ

აგტორი უმთავრესად ვლასოვის მოძრაობას აშუქებს და პოზიტიურად, მაშინ როცა საბ. კავშირის არა რუს ერებზე მხოლოდ გაცვრით ღაპარაკობს და მხოლოდ „დიდი რუსული“ თვალეებით, როგორც ეტყობა მას თავი არ შეუწყუხებია არარუსთა პრობლემების შესწავლისათვის და უხეშ შეცდომებს უშვებს. აქ უნდა გავიხსენოთ, რომ ერთი ნაწილი გერმანულ ოფიცრობისა წელთა განმეფლობაში, „დიდი რუსეთთან“ დაკავშირებაზე ოცნებობდა. ამიტომ, ფსიქოლოგიურად, „ვლასოვის რუსეთისათვის“ არარუსთა ხარჯზე მხარის დაქვრა იქნება ამის გავრძელება იყო, ზოგი ამ ჯგუფში ფიქრობდა, რომ გერმანიისთვის უფრო სასარგებლო იქნებოდა დიდ რუსეთთან მეგობრობა ხოლო არარუს ერთა მოთხოვნათათვის მხარის დაქვრა ამას ხელს შეუშლიდა. ეს შეგობრობა ზოგს სამუდამოდ სურდა და სჯეროდა, ხოლო სხვებს კი მხოლოდ ომის დამთავრებამდე მიაჩნდა საჭიროდ ასეთი პოზიციის დაქვრა. უფრო პრიმიტიულ გერმანელებს კი მართლა სჯეროდათ რუსი ადამიანის უპირატესობა არარუსებთან შედარებით. მათი ასეთი „მონათვლა“ მოხდა შოვინისტურ რუსეთის მიერ შექმნილი ატმოსფეროში. მაგალითად, გენერალ ნიდერმაიერის, კოხალინეთა ნაწილებთან დაკავშირებაზე ოფიცერის, წინასწარით თეორიის მიხედვით, მხოლოდ რუსი ჯარისკაცები შეიძლება ყოფილი იყვნენ კარგნი და სანდონი. როცა ეს მოვლენებმა არ გაამართლეს, იგი რუსულ ნაწილებში მომხდარ „არასასიამოვნო“ ამბებზე თვალს ხუჭავდა, ხოლო მსგავს მოვლენებს არარუსებთან, თავის მოხსენებებში და საუბარში, ხაზს უსვამდა.

რაც მთავარია ზოგ აგტორს ავიწყდება, რომ ერთა თვითგამორკვევა კაცობრიობის თავისუფალმა ნაწილმა საყოველთაოდ აღიარა. და რატომ უნდა იყვნენ გამონაკლისნი წითელ იმპერიაში მოქცეული ერები?

სწორედ ამ თვითგამორკვევის უფლებებით ბრძოლა იყო კავკასიის ერთა წარმომადგენლების მიერ განუწყვეტლად გატარებული იდეა. მხოლოდ ამ მიზნის მიღწევის შემდეგ მიაჩნდათ მათ დროულად და სასურველად რუსეთთან მეგობრულ და კეთილ ურთიერთობის დამყარება. და ამ სურვილს ისტორიული წარსულიც უჭირავდა. ქართველ მეფეთა მიერ რუსეთის სამეგობროდ გადადგმულ ნაბიჯების სახით.

დღემდღეოვრად ვეცით-კავკასიელებს და კერძოდ ქართველებს მეორე ომის დროინდელ საქმიანობისადმი მიძღვნილი ნაშრომი არ გამოუქვეყნებიათ. ამიტომ ეს ფრიალ მოკლე ნარკვევი სათქმელის აუცილებელ მინიმუმს მაინც წარმოადგენს. რაც შეეხება საბ. კავშირში გამოქვეყნებულ „ლიტერატურას“, იგი ვერავითარ კრიტიკას ვერ უძლებს. ჩვეულებრივი ცრუპროპაგანდით დატვირთულობისა გამო. წინამდებარე ნაშრომი გაზეთ „ქართული აზრის“ მიერ 1971-1974 წლ.

86-97 ნომრებში გამოქვეყნებულ წერილების შეკრებილი და ოდნავ შესწორებული განმეორებაა. იბეჭდებოდა სათაურით: „საბ. საქართველოში გამოცემულ ზოგიერთ წიგნთა გამო“. მაშინ მკითხველებმა მთხოვეს რათა წერილები რიცხვით და შინაარსითაც, გამეზარდა. ამრიგით მათ გადააცილეს წიგნთა პასუხს. გაზეთის სხვადასხვა ნომრებში გაბნეული ეს წერილები დაინტერესებულ პირთათვის ძნელად ხელმისაწვდომია. ამიტომ მიზანშეწონილია მათიერთად და ახლად დაბეჭდვა.

წერილი იწყება მოკლე დახასიათებით ლენინისა, რომელმაც რუსეთის დღემოკლე დემოკრატია, მის მიერ გამომუშავებულ და დღემდე ძალაში მყოფ სისტემით შესცვალა და წითელი ნიღბით რუსული აგრესიული იმპერიალიზმი გააცოცხლა. ამას შეეწირა შრავალი ერის თავისუფლება, რომელთა რიცხვსაც უკანასკნელად, მამაცი ავღანეთიც მიემატა.

ქართული საკითხი რეჟიმისა კი არა ეროვნულ თავისუფლების საკითხია. ომის დროს ქვეყნის ინტერესების დასაცავად ყველა მიმართულების ქართველი იბრძოდა-მათ შორის ყოფილი კომუნისტებიც. კიდევ მეტი, წარმომადგენელიც კი გამოგზავნეს კავკასიის ფრონტზე-ემიგრაციაშიან მოსალაპარაკებლად.

ამ ფაქტის მოხსენიება კომუნისტობის დადებითად შეფასებას არ წარმოადგენს, გარნა მათი დიზიკურად განადგურებაარის აზრადაც არ მოსვლია. პირიქით, ქართველებმა მრავალი გადაარჩინეს, ხოლო იდეოლოგიის რაობა და სისწორეზე ვითონ უნდა დაფიქრდნენ.

ვიქტორ ჩერნომეა ლენინის დროინდელმა რევოლუციონერმა და მისმა პოლიტიკურმა მემკვიდრეებმა გარდაცვალებიდან რამდენიმე დღის შემდეგ იგი ასე დაიხასიათა: „ლენინს ხშირად ზრალის სდებენ, რომ ის არ იყო და არც სურდა ყოფილიყო „პატიოსანი მოწინააღმდეგე““
 მისთვის თვით იდეა პატიოსანი მოწინააღმდეგისა, აბსურდი იყო და მისი აზრით ასეთი რამის გამოყენება შეიძლებოდა მხოლოდ ხანდახან იეზუიტური მეთოდით, საკუთარი ინტერესებისათვის... პრაქტიკობის დამცველი მოვალეა, რათა განზე გადასდოს ეთიკური მოსაზრებანი მოწინააღმდეგესთან დამოკიდებულებში, ამიტომ მის პოტიკურ ინტერესებს, უმცირესებს და სახელის გატეხვას, ლენინი ნორმალურად სთვლიდა და შეუდარებელ ეთიკურ უნებობით ამას თვით აღიარებდა. ის თავის სინდისს და მისი ნორმის გარეშე აყენებდა და უარყოფდა რა ელემენტარულ პრინციპებს პატიოსანებისა, ამგვარად პატიოსანი რჩებოდა თავის მათთან... ლენინი აკრიტიკებდა პატიოსანს სხვათა რწმენის შეხედულებებს, თავისი უფლება მის უნებმეტად მიანიჭდა და გამსჭვალული იყო იმ აზიური კონცეპციით, რომლის მიხედვითაც გაბატონებულ რეჟიმს სრული მონოპოლია უნდა ჰქონოდა პრესის, მართლმსაჯულების და ფიქრის სამხრეთ ის სახელმთო თანხმებოდა იმ მუსულმანს, რომელმაც ოდესღაც თქვა: „თუ ალექსანდრის სამართლებრივს აქვს იგივე ნაწილები, რაც ყურანშიც მოიძებნება, რა საჭიროა სამართლებრივო, ხოლო თუ მას ვაჩინა ისეთი რამ, რაც ყურანიდან განსხვავდება, ამას მხოლოდ მკენებლობის მოტანა შეუძლიან.“

სტალინს თავის მასწავლებლის ხაზი არ შეუცვლია, მან იგი გააგრძელა და მხოლოდ თავისებური ელფერი მისცა, იმ ვს იყო, არის და იქნება ლენინური საბ. კავშირის შინაგან თუ საგარეო პოლიტიკის დიდებოდა. ოცდაათიანი წლების საჯარო პროცესები, „ხალხის მტრებისა“, „არასასურველ პირთათვის ცრუ ბრალდებების“, „დამტყუებები“, და მათი ფიზიკურად განადგურება, ამის მხოლოდ ერთი გამოვლენებაა. მრთელი მშინადელი საბ. პრესის „ბელადს“, ბანს აძლევდა, ამ გამოწერულ მქალაქებს ჰქონდა და სამშობლოს მორალურად უწოდებდა. წარმოუდგენელი ლეგენდები იწერებოდა მათ „მანებულურ“ მოქმედებაზე, და პატიმრებულთა შვილებს აიძულებდნენ მშობლებს საჯარო კრებებზე დაეგმოთ, ამას საბჭოთა პატიობითა და რატიკებს, გარანა ნიკიტა ხრუშჩოვის მიერ მეოცე კონგრესზე წარმოქმულ სიტყვებსა გამოირკვეა, რომ თურმე ეს ხალხი გამოვლინი ბრალდებებით და სრულიად ურანაშაულოდ კოვლიან დასჯილი. ხრუშჩოვის მიხედვით ყველაფერი ეს სტალინის პირივეული ცოდვა იყო და ამიტომ მისი გარდაცვალების შემდეგ საბჭოთა ცხოვრებაში რენესანსი უნდა დაწყებულიყო. ხრუშჩოვის არც მამის და არც მოგვიანების, თავის მემკვიდრეში, კრიტიკულ კახეა გრ დასეს იმ რეჟიმის შესახებ, რომელიც „ბელადს“ ასეთი მოქმედების საშუალებას ანიჭებს. ზემოაღნიშნულ ხრუშჩოვის გამოსვლის შემდეგ ზოგიერთ მიამიანს, უცხოეთში და საბ. კავშირშიც, იმედი დებადა ლბერალური ცვლილებებისა. მათ ვერ შეიგნეს, რომ ასეთი მეტამორფოზი ლენინურ სისტემის დროს არ იქნებოდა. ამიტომ ცრუ გათამამებულ ინტელექტუალის იმ ნაწილს, რომელიც შედარებით გაბედული აზრი გამოთქვამდა, რეჟიმმა რეპრესიებით უპასუხა. ხოლო უნგრეთს, ტვილის სტუდენტთა და ჩეხოსლოვაკიის სისტემის ამბებს ამ გულბრყვილობისაც უნდა აცხილა თვით. ამის შემდეგ ინტელექტუალებმა ერთმა ნაწილმა, „სამიზნატიკ“ საშუალებით სცადა თავისუფალი აზრის მინიმუმის გამოთქმა.

საბ. რეჟიმის შევიწროვებულთაგან დასავლეთში უფრო ცნობილი არიან ბორის პასტერნაკი და ალექსანდრე სოლჟენიცინი. არცერთი მათგანი საბ. რეჟიმის წინააღმდეგ მეტროპოლი არ არის, მათი „დანაშაული“ იმაში გამოიხატება, რომ საბჭოთა სინამდვილეს მოგვეთხოზოზენ და დადგენილ პრაქტიკანდის ხაზს არ მისდევნენ. პასტერნაკი „ექიმ ვიკტორ ში“. გულწრფელად აღწერს საბ. ადამიანის უბედურებას, მის დამცირებას და ბოლში იმედალ ცამიოქვამის, რომ რაკი მეორე მსოფლიო ომი დამთავრდა მდგომარეობა გამოსწორდება.

ალექს. სოლჟენიცინი თავის წიგნში „პირველი რკალი“ სხვათა შორის აღწერს 1945 წლის ამბებს და ამით მოტყუება და „გასასწორებელ“ ბანაკს. ტუსსათა უმცირესობა პოლიტიკური ნიადაგზე დატყრილი, მათი ათიდან ათეულობა წლამდე აქვთ მისჯილი. რა არის მათი დანაშაული? სიღულთლო პოლიტიკის ინფორმაციორად არ გამოდგომის, წაკითხვი ბოემისა რომელიც რეჟიმის სანქციის გარეშე იქნა დაწერილი ან წერილის გამოქვეყნება-სადაც ავტორი „იღუპება“ უღვანოა უწოდებდა და ირონიული შენიშვნადა თუ რა ცუდად დაპირაკობს ბელადი ჩრუსტლს, ის აღწერს დემოკრატიისათვის წარმოუდგენელ ტირანისკრამელიც კაცობრიობას უძველეს დროიდან აწუხებდა და რომელსაც მისმა პრაფრესიულმა ნაწილმა თავი დასაღწია. ნაწივენიან ავრეთვე ამ ტირანის შედგენა: შიში, სიძულვილი, სიღარკე, უნიკობა, მკვრიზამება და მორალური უძლურება, რა თქმა უნდა პასტერნაკის, სოლჟენიცინის, სინიავსის და მსგავს ავტორთა შრომებს საბ. კავშირში ოფიციალურად არ გამოსცემენ. იქ ბეჭედება მხოლოდ საბ. პრაქტიკანდის ყურმოჭრილ მსახურთა შრომები. (სოლჟენიცინის „ივან დენისკოვი“ და იმედალ, რადგან ეს ხრუშჩოვის სტირდებოდა-სტალინის „განგვიგვირებისათვის“). შემოღებულ რეჟიმმა ვითარებამ იმედალსა გ. ტაბაძეს, „ხელოვნება გაქურდეს პოეზია წაბილწეს, აღბად მალე თავს მოიკლავს ვალაქტიონ ტაბაძე“.

საბჭოთა პრესის და ხელოვნების მიცემული აქვს საპრაქტიკანდო დავალება, რომლის ასრულება ტყუილის გამოყენების გარეშე შეუძლებელია. ამ მხრივ მისი მდგომარეობა მოგვიანებს იმ საყოფადვი მხატვრისას, რომელმაც ივანე-არაკის თანახმად, მრისხანე ცალთვალა მეფეს ხელში თოფი მისცა, სანადიროდ ვაიყვანა და ბრმა თვალის, ვითომ ნიშნში ამოსალეზად დაიხუტკინა.

ერთერთ ასეთ შორეულ დაავადებას წარმოადგენს საბჭოთა პატრიოტიზმის გავლივება ახალგაზრდობაში, ხოლო ეს, როგორც სჩანს, ადვილი ამოცანა არ ყოფილა. ამას იქედან ჩამოსული ლტოლვილები აუწყებენ დასავლეთს და მრავალი გამოცემა და „სამხედრო“ ამასვე მეტყველებს. საბჭოეთში ახალგაზრდობის ემიგრაციებს და განსაკუთრებით კი ქართულ ემიგრაციას, რომელიც დღემდე არა აქვს გარდა მისი მნიშვნელობა მისი მორალური, ფსიქოლოგიური და ლეგალური ძალისა. იგი ერთგული ემიგრაციაა და არა პრივილეგიური კლასისა. ქართველი ქრისტიანები და ნაწილი ისინი ერთი სახელით მოლაპარაკებენ და ამისათვის ორგანიზაციის სახელით და ერთი იმედით ეგრაციის თვისი დაპყრობა ქვეყნის წარმომადგენელთა თვისივე სამყაროში და თვით იმედით მასზე უჭირავს. ამიტომ საბ. პროპაგანდისტები საქართველოში, ახალგაზრდობის „აღზრდის“ პროცესში, ემიგრაციას პერიოდულად „ამუშავებენ“. იმავე შიშლით, როგორც ოცდაათიან წლების პროცესის დროს, ემიგრანტები დაახლოებული არიან, როგორც უცხოეთის ავანტიურები, სამშობლოს მოლაპარაკები, ემიგრანტები, ზნეს, მორალს, სიმამაცეს და ქვეყანაგონების მოკლებული, ხოლო ამათ უპირისპირდება საბჭოთა პატრიოტი, ადვილი საოცარი მადლი თვისებებით. ამ თემის 1967 წლიდან ოთხი, რომანის მსგავსი წიგნი მიუძღვნეს „სიციხისათვის“, „სიციხეზე ბეწვზე ვიღა“., აგრამაზის საიდუმლო საქმეები“ და „ბერძნის დღიურები“. ამ წიგნების ერთობლივად თემის ოდნავ შეცვლილი ენობრივით გამოყენების ცდილობენ ავტორები და სინამდვილეში ერთიმეორეს ემეორებენ- ალბად იმეორი, რომ-როგორც ერთმა პლადგამა თქვა- გამეორება ცოდნის დედა არის.

როგორც მოსალოდნელი იყო, წიგნები სავსეა ფაქტების გაყვლებით, სიკრუთ, „ახევარსიმართლით“ და ცილისწამებით, ნამდვილი ამბის მოწმე რამდენიმე ასეული ადამიანი რომ უცხოეთში ვიდრე ცოცხალია და ზოგი ალბად საქართველოშიც, ეს პროპაგანდისტებს ხელს არ უშლის რადგან მათ ბევრდღიო სიტყვის და სხვა ინფორმაციის სრული მონოპოლია აქვთ. მათ არც აწყუბებთ, რომ უცხოეთში ამ თემზე უკვე საკმარისად დაიწერა-უთავილგვარი ცენტურის გარეშე, მთავან აქ მხოლოდ სამ ნაწილს ვახსენებთ: არაგვტიანში გამოქვეყნდა „მამული“ 1953 წლის მეექვსე ნომერში, ბავარიელ ვოკალაშვილის წერილით იორკში „ქართული აზრის“ 1961 წლის აპრილის და ივნისის ორმოცდასამი და ორმოცდაათი ნომრებში წერილები გივი გაბლიანისა და მიუნხენის სამოქალაქო სასამართლოს მიერ გამოქვეყნებული აქტი 1952 წ. ოქტობრ დეკემბრიდან ცხარეებდ დაკვირვებულად.

ცხადია, საბ. ავტორებმა ან მათიმა პატრონებმა კარგად იციან, რომ წითელი ჯარის კაპიტანი სიმონ შიქლაური „დაჭრილი და უგარმობელი“ არ ჩავარდნა ხელში გერმანელებს, არამედ თავისი ნებით ჩაბარდა მათ და გერმანულ ჯარშიც ძალდატანების გარეშე შევიდა. მოგვიანებით, სხვადასხვა მიზეზთა გამო, მან ერთხელ კიდევ იბრუნა პირი და კომუნისტურ შეთქმულებაში შეუერთდა. ავტორები მათ იციან, რომ ეს შეთქმულება კრების დამსწრე ჯარისკაცმა ზურგამკლამა (ბერძნისის შიშითაც ასეულობდა) გასცა და ამის შესახებ თარჯიმან ბაკრატიანტურისას საშუალებით ნაწილის უფროსს, იმხანად უფრ. ლეიტენანტს, თ. თბერლენდერს აცნობა. ამისთან სხვა ვინმეს უშუალოდ საქმე არ ჰქონია. მიუხედავად ამისა შეთქმულების გაცემის საბჭოელები ჩვენ გავარაუდებენ. ქართველებს საერთო დამბეზრებულები არ უყვართ ამიტომ იყენებენ ისინი ამ ხერხს, ხოლო ჩვენი სახელის გრძელება- ცოლ ბრალდებებით- ცენტური პროპაგანდისტებისად შეებრძოლა საქართველოს დამპყრობელი, მშობლები, ნათესავები, მეზობლები, მეგობრების და თანამემამულეების მკვლელებს. ამგვარ მებრძოლებს ქართულ ლექსიკონში მამულიწვილე-ბი ჰქვია ხოლო მათ მოწინააღმდეგეებს-მოლაპარაკები.

მეოთხედ საუკუნის გავლის შემდეგ, საბ. ავტორები ხოტბას ასხავენ გერმანელების ტყვეობაში ჩავარდნილ და შერდეგ გერმანულ ჯარში ჩაწერილ პირთა და უმცირესობის, რომელთაც მოგვიანებით პირი იბრუნეს კომუნისტური ჯგუფები დაარსეს და წითლების მხარეზე გადასვლა მოსთხოვეს. პირველად ყოვლისა გვსურს ამ ავტორებს მოვავლოთ, რომ ყოველი ტყვე ჩავარდნილი საბჭოელი, ზემოაღნიშნულთა ჩათვლით, კრემლმა ავტორიტარულ მოლაპარაკებულ გამოაცხადა, მან ენერჯის კონტრეციას ხელი არ მოაწერა და ტყვეები დასაბუჯად გასწორა.

მოგვიანებით დავინახეთ, რომ ეს იურიდიული ფაქტი იმ გერმანელებს, რომელნიც პიტლერის პოლიტიკის წინააღმდეგ, აღმოსავლეთულ ტღვება მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის იბრძოდნენ, ხელს დიდად უშლიდა. სულსიციური, დენისოვიჩის სახით, „ქემარტილად აღწერს ერთერთ ასეთ საოცრად ადამიანს დაბრუნების წითელი სამშობლოში და აქ მის ტრაგედიაში.“ გაზრეი „სამშობლოში დაბრუნებისათვის“ (მერმე სახელშეცვლილი სამშობლოს ხმა და სამშობლო) აცხადებდა ქართველთა გვარებს, რომელთაც თურმე საქართველოში ნათესავები ეძებენ და მოილიან. ემიგრაციაში ცნობილია, რომ ზოგი მათგანი ომის შემდეგ უკან დაბრუნდა და ცხადია სახლამდი ვერ მიუღწევია-იგანე დენისოვიჩის მსგავსად.

საქართველოსათვის მეორე მოსალოდნო ომი არ იყო სამამულო. გერმანია საქართველოს კი არა რუსეთს დატოვა-იმი რუსეთს, რომელმაც საქართველო ორჯერ დაიპყრო. ზემოაღნიშნულ წიგნთა ავტორებს და მათ პატრონებს მოვავლოთ მათი ბლადის დენისის სიტყვებით-ქმულის ოცდაერთი წლის თებერვალში წითელი ჯარის საქართველოში შემოსევის გამო, „რომელიც სტალინის სურვილით, სორჯონიკიძეს და ფ. ძერტენს კის უშუალო ბრძანებით დაიწყო. ლენინი წერდა: თუ საქმე ისე შორს წავიდა, რომ ორჯონიკიძემ და ძერტენს კის თავის თავს ნება მი-

სცენა რათა ფიზიკური ძალა ეხმარათ, ადვილი წარმოასდგინოთ, თუ რა ეპოქაში ჩავფლურვართ ჩვენ. ცხადია, ეს მთელი საქმიანი სახესებით შემცდარი და უღრობა. „ამბობენ თითქოს ერთი ანობის აღდგენა იყო საჭირო,“ სიიდან წარმოიშვა ეს დღებულება? სწორედ იგივე რუსული ანობის აღდგენა, რომელიც ჩვენ ცარიზმიდან ჩავიხარეთ და მხოლოდ ცოტათი გავაძიებთ საბჭოური ზეითი. ასეთ პირობებში სახეებით ბუნებრივია, რომ ჩვენი კანონ-სამართალი ფასიკლურული ქაღალდის ნახევს წარმოადგენს, რომელიც სახეებით უგარგისია არარუსთა, რუსების ინვაზიონისაგან დასაცავად, - იმ ნაშედი ველაგორუს შოვინისტებისაგან, მოძალადეობისაგან და განზრუნულებისაგან, როგორც საერთოდ ტრიბუნი რუსი ბიუროკრატია არის. ჩემის აზრით ამ რუსული ძალადობის და ხელის წაწვედომის გამართლება არ შეიძლება არც არავითარი პროვოკაციის ან შეურაცხყოფის მომიზნებებით და ამხანაგებმა ორჯონიძეებმა და მკერდიანსკიმ გამოუსწორებელი დანაშაულებით თავი დაიძინეს-სწორედ იმიტომ, რომ ასე ადვილად წავიდნენ ძალადობაზე და ხელის წაწვედომაზე. . . იმუტეგებელი ოპორტუნისტობა არის, რომ ის ავტორიტეტი, რომელიც ჩვენ გვაქვს დავმარხოთ, თუნდაც მკერდიანსკის უხეშობით და უსამართლობით არარუსულთა მიმართ. ერთი, რომ ჩვენ დასავლეთის იმპერიალისტების საწინააღმდეგოდ დავიარაზით რომელიმე კავიტელისგან წყობილებას იცავენ; ამაში შეეგებება არ შეიძლება და ცხადია, ასეთი ღონისძიებების მე ვეთანხმები, მაგრამ სულ სხვა საქმეა, რომ ჩვენ თვითონ იმპერიალისტურ საქმიანობაში ეგებებებით და ამით მთელ ჩვენ პრინციპებს სამართლიანობისა და ანტიიმპერიალისტების თითოვლად ვუხარბეთ. (იხ. DER SPIEGEL № 16 13 APRIL 1970) ლენინის ამ სიტყვების კომენტარები სკირდებია მის ნაშედილ განწყობილებას ამდგენებს მის მიერ ხმარებული გამოთქმა „ცხადია ეს მთელი საქმიანი სახეებით შემცდარი და უღრობა“. საქართველოს დაპყრობაში იმ დროს ევროპაში მრავალი პარტიული გამოიწვიან-განსაცურებელი მუშათა სოციალისტურ პარტიებში, მით უმეტეს, რომ საქართველოს მთავრობა სოციალდემოკრატიული იყო. მუშათა „გამათავისუფლებელი“ და „ბელადი“ ლენინი ამან უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენა და თავისი სახელის გადასარჩენად საჭიროდ დანახა სხეებისთვის გადაცობილება ეს საქმიანი. ცხადია მან არავითარი ღონისძიება არ მიიღო წითელი არმიის საქართველოდან გასაყვანად. პირუტყვი იმავე წლის აპრილის თვრამეტს ქართველ კომუნისტებისადმი მიმართულ წერილში ამბობდა: საქართველოს გასაბჭოებასთან დაკავშირებით სასტიკი კამპანია სწარმოებს დასავლეთ ევროპაში რუსეთის წინააღმდეგ. საჭიროა საქართველოს რეკომუნა ენერჯიული კონტრაპოზივანდა

ჩაატაროს და დაამტკიცოს, საბ. რუსეთის კეთილგანწყობილება საქართველოსადმი და რომ ქართველმა მუშამ და გლეხმა დაიხიო ბურჟუაზიული მთავრობაო“.

ლენინის ამ დაავალდების დღემდე უტრიბორილად ემსახურება საქ. კომპარტიის ბევრი მესვეურთა და მათი პრაქტიკული-მსგავსად ზემოაღნიშნულ წიგნებისა, ხოლო ლენინთან ის ნაწილი, რომელმაც დამოუკიდებელ აზროვნების ამ მოქმედებისაგანწყობილება გამოამუშავა, გაანაღდურდა. ფილიპე მახარაძე 1921 წლის მოხსენებაში მოსკოვისადმი, სხვათაშორის ამბობს: . . . „საზოგადოდ უნდა აღინიშნოს, რომ წითელი არმიის შემოსვლამ საქართველოში და აქ საბჭოთა რევიმის გამოცხადებამ, მიიღო აშკარად ვარეშე ძალის დაპყრობის ხასიათი, ვინაიდან იმ დროს შინაურ აჯანყებებზე არავინ ფიქრობდა. . . საბ. რევიმის გამოცხადების დღეს საქართველოში არ აღმოჩნდა - ანატიუტ არცერთი პარტიული უჯრეტი, არამედ არცერთი მუშათა პარტიისა, რომელიც შეძლებდა ხელისუფლების ორგანიზაციის მოწყობას და ძალაუფლებას დაუპატრონე მებრად საეკოპ ხალხ - უმთავრეს შემთხვევაში კი უზრალოდ კრიზისულიყო“.

ლ. ტროცკი, ლტოლვილობაში გამოცემულ თავის წიგნში, ამის შესახებ სხვათაშორის სწერს: „როგორც სჩანს სტალინის დაავიწყდა, რომ ჩვენ საქართველოსთან მეგობრობის და არა აგრესიის პაქტს ხელი მოვიწერეთ ჩვიდმეტი წლის შვიდ მაისში და ამის შემდეგ მისი ბრძანებით ოქტომბრით წლის თერთმეტ თებერვალს, წითელმა არმიამ საქართველოს საზღვარი გადალახა“. „ამხანაგ“ ტროცკის აღზად ემიგრაციაში დავიწყდა თავისი აღრინდელი მუქარა, საქართველოში წითელი ჯარის შესვლის შემდეგ მან სიტყვა: „ხოლო თუ საქართველოს დაბრუნება დაგვეჩირდა, ვთრებს ისე გავიჯახებუნებ, რომ ქვა-ქვაზე აღარ დარჩებაო“.

მოკლედ თვლით გადავავლოთ ქართველი ერის ეპოქას საბ. რუსეთის ოკუპაციის ქვეშ. მოვიგონოთ კოლექტივიზაციის „პროტამის“ უხეში ძალით გატარება და გლეხების განადგურება. ამ მიზნით ახალი საბ. კლასი „კულავა“ გამოიგონეს, არვინ იცოდა თუ ვინ იყო კულავა, ადვილობათ შექმნილმა კომუნისტურმა კომიტეტებმა ბრძანების მიღების შემდეგ, საჭირო სია კულავათა წარადგინოთ კოვლეგატორ კომიტეის ვარეშე და ეს საცოდავი ოჯახები სრულად გადაიყვანეს-ისე რომ არაფრის წიგნების უფლება არ მისცეს, მათში მრავალი მოხუცი, ბავშვი და ქალი ერთა, მოვიგონოთ ამის საპასუხი გლეხთა აჯანყებები კახეთში, დუშეთში, აფხაზეთში და სამეგრელოში, რომლებიც სახლში იქმნენ ჩახრჩობელი. თვით ქართველი კომუნისტები - მახარაძე და ელიავა - ამას აღიარებენ თავიანთ წერილებში. (იხ. დ.მ. ლინგა, ა. მოლდერნ ჰისტორი ოდ სოვიეტ ჯეორჯია გვ. 247-251)

„პროლეტარიატის ჩელოსტრუქციამ“ ქართველი მუშა, სხვებით ერთად, პოლიტკუროდ დაიარჩა. სხვა პარტიების (სამომხ. ს.ს.ს. და ს.ს.ს.) აკრძალვით, პროფკავშირების კრედიტის იარაღად გადაქცევი და არაადამიანურ შრომითი ნორმების დადგენით, რისი ერთ-ერთი გამოყოფილება „სტახანოვიზმა“ იყო, ლიბეკურად გაანადგურეს მუშათა ათასები, რომლებმაც ამის საწინააღმდეგოდ ხმის ამოღება გადადეს. . . . ათასები, რომლებმაც ამის საწინააღმდეგოდ ხმის ამოღება გადადეს. . . . მოვიგონოთ მეორე ხუთწლეულის გეგმა-1932-1938 წლებისა, რომელიც საშინელი მსხვერპლის გაღებით ჩატარდა. მქაფრმა ტერორმა იმსხვერპლა აგრეთვე ქართული ინტელიგენციის

საუკეთესო ნაწილი. ამ ბედს ვერ ასცდა ქართული კომუნისტური პარტიაც, რომლის თითქმის-
ყველა ძველი მეთაური სხვადასხვა მოსახრებთი, როგორც ზემოდ ითქვა, ფიზიკურად გაანადგურეს.
იშვიათი იყო ისეთი ქართული ოჯახი, რომელიც არ დაზარალდა.
წითელი ჯარის ქართული ნაწილები, უნდობლობის გამო დაშლულს და როგორც მეთაურობა
ასევე რიგითი ჯარისკაცები რუსულ ნაწილებში ათქვიფეს-მოფელ საბჭოეთის ტერიტორიაზე.
ამრიგად მშვიდობიანობის დროსაც კი მოაშორეს თავიანთ მიწაწყალს.

ასეთი პირობებში ჩაყვანილნი ქართველი ჯარისკაცები უმარაველეს, ცხადია, რუსეთის
დაცვის თვალს არ შეაკლავდა. ერაყელ მეფეს ხომ არ მიყვებოდნენ ასპინძის ომში?

საბჭოეთის მეგობრად და ჯომავად ცნობილი ალექსანდრე ვერთი, რომელიც ომის ხანაში სამ.
კომუნისტურ კოორდინატორად იყო, წიგნით: RUSSIA AT WAR 1941-1945 მოგვითხრობს სწორად არა.

რუს ჯარისკაცთა განწყობილებების ამსახველ საუბარს საბჭოელ კონსტანტინე რუმანსკისთან.
ეს ის დროა როცა გერმანელები კავკასიისკენ წინააღმდეგობას საბჭოელი შეფქრინებულნი,
რადგან მისი აზრით სომხების გამოკლებით, სხვა კავკასიელები არ იბრძოლებენ სამ. კავშირის
დასაცავად. და აი ეს რუსი პატრონის ანალიზის გაკეთების ნაცვლად, სხვა ხერხს მიმართა უკ-

ვართ და არა ბრძოლად, „უხსნის“ უცხოელს. ცხადია მშვიდობიანი შრომა და, რატომაც არა,
დროდღორე ქვეთი ურჩევანი ყოველ ნიშნულზე ადამიანს ვიდრე სისხლისღვრა. ხოლო ქართვე-

ლებს რომ მაღალი მხედრული თვისებები აქვთ, ეს ქართველთა მცნავს-დევნავ უცხოების მიერ
არის აღნიშნული და ამ თვისებათა გაჩეხვით საქართველო დღეს არც იარსებებდა. მაგრამ ერთ-

ია ბრძოლა საკუთარ ქვეყნისათვის და სულ სხვაა ბრძოლა დამპყრობელის ინტერესისათვის. ხო-

ლო რაც სომხებთა „რუსიფიკაციის“ შედეგია, ეს აინახება შიშით იმ დარბევას გამოქრებისა
თურქების მიერ, რომელიც სომხებმა ჩვენზედ ბევრად მწვავედ განიცადეს და ამიტომაც ჩვე-

ნზედ შეტე შიში აქვთ „მარტოდ დარჩენისა“.

კომუნისტურმა იდეოლოგიამ რუსი ვერ განანთავსებულა მეფისდროინდელ შოვინისტურ სულ-

სიანთან. მათ მიერ გატარებული „ცნობები“, ქართველებსა და კიდევ სხვებზე, ამ ერთა უსამა-
რთოდ დამცირების ცდა არის მხოლოდ. ამისი სხვაე ბევრი მაგალითი ვციოთ.

საინტერესოა აგრეთვე ამავე წიგნის ცნობა ომისდროინდელ რუს ვიცერის სიმონოვის პი-

ესაზე „რუსი ხალხი“. ეს ნაწარმოებში, 1942 წლის ივლისში პრადემ სრული ტექსტით გამო-
ქვეყნდა. იგი ასეველ შეატარებულ იქნა. ალექსანდრე ვერთის შენიშვნით, საინტერესოა, რომ
პიესის დაარქვეს „რუსის ხალხი“ და არა „ქაბჭოთა ხალხი“. პიესა აღნიშნავდა მხოლოდ რუ-

სების ბრძოლას გერმანელებთან.

არაბთ ქართველები და სხვა არარსებები, თვით რუს ჯარისკაცთა და ი ნაწილიც კი არ სწი-
რივდა თავს და სტალინის მიერ 1941 წლის სამ ივლისს რადიოში წარმოთქმულ მოწოდებას

საწინააღმდეგოდ, შედარებით ცოტა ბრძოლის შემდეგ, ათასობით ტყვედ ჩაბარდა-იმ იმედით,
რომ გერმანელები გაათავისუფლებდნენ მათ საზარელ საბჭოთა რეჟიმისაგან. მაგალითად გერ-

მანელებმა ტყვედ ჩაიგდეს ოცდაცხრა იენისლიან შვიდ ივლისამდე ბელოსლავკ-პინსკის მიდამო-

ებში სა.ასსოეთათვის კაცი; თექვსმეტ ივლისს სმოლენსკისთან-სამაისოუსო კაცი ზუთსა და
რვა აგვისტოს უმანთან ასსამათათსი კაცი ოცდაათს სტეპანოვსკის კიევთან ექვსასამოცდახ-

უთი ათასი; თვრამეტე ოქტომბერს ეიზენშტაინსკისთან ექვსასამოცდახუთათათსი კაცი, ოცდაათს
თანავე გერმანელები ვაიოცა იმან, რომ მოსახლეობის დიდ ნაწილი მათ როგორც გამოთავი-

სუფლებლებს ეგებებოდა-ხელში ტრადიციულ პურითა და მარითანი. წითელი იმპერიის დანგრე-

ვებას აღბად ვერც ინგლის-ამერიკის დახმარება შეაჩერებდა, რომ აქ სტალინი პარალელურად
დამხმარეთ თით პიტერის და გაულანტერ კოხის „აღმოსავლური პოლიტიკა“ არ გამოსჩენიდა.

ამ პარანოიდულ-ბოღებით გერმანელთა „ხეტოცობაზე“ დამყარებულმა მოქმედებამ განწყობილ-

ებმა შეცვალა წითელ არმიამში. ასეველ და მოსახლეობის, ტყვეებშიდა გერმანელ ჯარში
ჩაჭრისათვის მოხალისეთა ერთ ნაწილშიც, (იხ. Wall as e Carrol - 'Life' December 1949)

ამის გამო კრემლის სასოწარკვედილია ნრიკა-კომუნისტების ნაცვლად, ომის „სამშრომლო“
სახელით წარმოების მოწოდებისა ბოლოსდაბოლოს გამოძახებულ პპოვე, სტალინიც ეს გერმ უკვე

ზემოთდანიშნულ 1941 წლის არჩავეულებრივ მოწოდებაში აიღო, რომლითაც მან „მხანაგებს,
ძმებს და დებს“ მიმართა, და ახლა მრავალმა რუსმა და ზოგმა არარუსმა, შეჩვეული საკუ-

თარი ტრინი ამჯობინა უცხოელ ტრინს. წითელმა არმიამ ბრძოლა უკეთესად დაიწყო; პარი-

შუტებით ზურგში გადასაწვლამა პარტიზანებმა მოსახლეობაში მხარის დამკვირნი იმოყვნეს; ზო-

გმა პროპაგანდისტები ამომსახლურ მოხალისეთა ნაწილებში ფეხის მოკიდებამ შესძლო. აქ მნი-

შვნელოვანი როლი ითამაშა აგრეთვე, გერმანელების დასაწყისში სწრაფ სამხედრო წარბეჭე-

ბის შენელებამც. სწორედ ამის მავალთებანი, ტბამქეს და წიკლებიანი მიერ შექმნა კომუნის-

ტურთი ორგანიზაციისა „ბერგმანში“. ასევე ბატალიონ 795 იდან კავკასიაში რაძენდემე ათულ

კაციის წითლების მხარეზე გადასვლა და ომის დამთავრების წინ, პოლანდიაში ბატალიონ 822-
ში რეიტენანტ ლოლანქს ამბოხებამ-ამოახლოვებულ ინგლისელების იმედით. ასეთი აქტები ომის
მსვლელობაზე გავერდის ვერ მოხადენდა, ბოლო სამწუხაროდ, ამან ბევრი ქართველის სიცოც-

ხლე შეიწირა.

ეს უბედურება - როგორც ითქვა - სამ. მთავრობის მიერ უმოკლადკებულ იყვნენ გამოცხად-
ებულ - ტყვედ ჩაეპარების გამოც. ეს „დანიშნული“ კიდევ შორი დამძიმდა გერმანულ ჯარის მო-

ხალისედ შესვლისა გამო. მაგრამ როცა ისინი ვერც აქ შეგუდენ მდგომარეობას, ხოლო გერმა-

ნიის გამარჯვებაც სარწმუნო აღარ იყო, მათ მარტივი მეთოდით სცადეს მდგომარეობიდან გა-

მოსვლა. სახელმწიფო შექმნილი "საბჭოთა პარტიოტობის" დამტკიცების— შეთქმულების მოწყობით და ამგვარად აღმასრულებელი კომისიისგან. ეს აბრუნდა მათ იმ დროს არ უშვებოდა, როგორც ივანე ლენინისგან არ უშვებდა მან. მეთხველი საუკუნის შემდეგ კი, საბჭოთა პროპაგანდისტების ამ თემის საკუთარი მიზნით და ფაქტების გაყალბებით იყენებენ. ვიღაც არასრულწლოვანი გერმანელი ქალიც კი გამოიჩინა, რომელიც თითქმის გერმანულ კომუნისტურ პარტიის დახვედრებით, ტაბიძე-წიკალოვის ჯგუფს დაუკავშირდა დასამარტების გასაწყველად.

გარდა ქართველების უმრავლესობა სხვა გზას დაადგა— უფრო რთულს და სიძნელეებით სავსეს—საქართველოს ინტერესების დასაცავად. ამის გასაგებად ისევ წარსულს უნდა გადავხედოთ თავალი.

წითელი რუსეთის მიერ დემოკრატიული საქართველოს ანექსიის შემდეგ, ქართველი ერის მიერ არჩეული ქაიხინური მთავრობა ნიუ იორკში დასამართლებს, საფრანგეთში გაიხიზნა. ეს ერთადერთი მთავრობა იყო, რომელსაც ქართველი ერის სახელით დაპარტიის უფლება ჰქონდა. ამის შემდეგ ქართველი ერის საკუთარი მთავრობის ნაცვლად, მოსკოვის მიერ დაწინაურებული და დამტკიცებული მართლებიანი განაგებენ, რომლებიც იძულებული არიან, არა სანაშრომლოს, არამედ კრემლის ინტერესებს ემსახურონ. პოლიტიკურ საპრობლეში მოქცეულ ქართველ ერს თავისი უფლება აზრის გამოთქმის უფლება წაერთვა და იგი, რუსის ხმების ქვეშ, იძულებული გაბნა ამ მემორანდუმის შემრავლებელს, რადგან მისი მზავის ციხე ურჩობისა, როგორც ყოველთვის და ყველგან, სისხლში იქნა ჩახარობილი. ასეთ პირობებში იქ გამოტანილ "რეზოლუციების" ფასი ყველასათვის ცნობილია.

შედეგის მიმართ აგრეთვე მრავალმა ქართველმა, მათ შორის მთავრობის პოლიტიკური ოპონიციის ერთმა ნაწილმაც. მიუხედავად აზრთა სხვადასხვაობისა, მათ ყველას საქართველოს შელახულ უფლების აღდგენისათვის ბრძოლა აერთიანებდა.

საბ. პროპაგანდისტების, რომელნიც სხვადასხვა მხარესა და ღირსებებს ურცხვად იწუნებენ, მიცნობით მათი რუსეთისა და ნაციონალური გერმანიის შორის დადებული მოლოტოვ-რიბენტროპის პაქტზე, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის გამოწვევაში სიმდინარეობს იმის თაობაზე.

ქართულმა ემიგრაციამ ლითონურად შესრულდა თავისი მოვალეობა მისი პოლიტიკური ერთა მიმართ. როდესაც პოლონეთის რაინდული ერი, მისთვის ჩვეული სიმამაცით, იგერიებდა ამ პაქტის შედგებად "შემოსულ რუსეთს და გერმანიას, პოლონეთში მყოფი ქართველი ემიგრანტები, პოლონურ ჯარის რიგებში, თავგამოდებით იბრძოდნენ რუსთა და გერმანიელთა წინააღმდეგ. როდესაც რუსეთმა ფინეთის ინვაზია დაიწყო, მრავალი ქართველი ცდილობდა ფინელებთან მოხალისეთა ჩაწერას— თავისი სოლიდარობის გამოხატავად.

როდესაც გერმანიის საფრანგეთს შეესია, ქართველები ფრანგების გვერდით გერმანულად განდგომის საფრანგეთის დასაცავად, ამ დროს "პრავდა" წერდა: ომის მიზეზი და პასუხისმგებლები საფრანგეთი და ინგლისი არიანო, ხოლო მოლოტოვმა გერმანიისათვის უკვე "პოლიტიკური" წარმართა. გერმანელი კომუნისტები ვალტერ ულბრიხი კი ირწმუნებოდა, რომ ასეთი ომის დროს გერმანიის ტერიტორიის ცეცხლის ცეცხლზე და დანახვით იქნებოდა.

გარანი, მ. ჯავახიშვილის გამოთქმა რომ ეხმარებოდა, ბედნიერად კრემლის მექანიკურებას დაიწყო. მისი მუხანათური შეთქმულების ნაყოფმა მათ თავხვლად დაიჭრა და ამეიმაღ გერმანია რუსეთისათვის შეესია. . . იმ რუსეთს, რომელმაც საქართველო დღეობით და მოტყუებით, ორჯერ დაპყრო. ამ ახალმა მოვლენამ ემიგრაციის მდგომარეობა შესცვალა, როგორც ითქვა, გერმანიის ჯარები სწრაფად წინ მიდიოდნენ და სტალინის პათეტიკურ მოწოდების მიუხედავად, მოსახლეობის დიდი ნაწილი გერმანელებს პურითა და მარილით ეგებებოდა. ამასთანავე უამრავი წითელარმიელი მცირე წინააღმდეგობის შემდეგ, მტერს ბარდებოდა. კავკასიაში გერმანელთა შეტევის რეალური შესაძლებლობა შეიქმნა. ამიტომ საქართველოს ინტერესები მოითხოვდა, ქართული ემიგრაცია ცდილიყო გერმანულ სათანადო უწყებებთან კოტაქტის დამყარებას—დაპრობოლ ტერიტორიების მიმართ და კერძოდ კავკასიის შესახებ, გერმანული გეგმების შეცნობას და მათზე გავლენის მოხდენას. ამავე დროს გერმანულ ტყვეობაში მოქცეულ, ძალაუხველურად რუსეთისათვის ნაბრძოლ მრავალ ქართველსაც მსგავსი აზრები ეხატებოდა. ბევრი მათგანი გერმანულ ჯარის მიერ, ჰიტლერის სანაციის გარეშე, დამხმარე ჯარისკაცად იქნა ჩარიცხული. მოგვიანებით ამითაგან სამხედრო ნაწილებიც შეადგნენ. ამათში ქართველებს, იმ დროს, თითქმის არავითარი ინფორმაცია არ ჰქონდა გერმანიის დასაერთოდ უცხო ქვეყნებზე-რჩინის ფარდის უკან ცხოვრების გამო. ზოგმა საბ. ინვაზიის დროს ნახა პოლონეთი და ბალტიის ქვეყნები, რომლებიც მათ სამოთხედ მოეჩვენათ—საბ. ჯოჯოხეთთან შედარებით. ქართულმა ემიგრაციამ ენერგიული ნაბიჯები გადადგა მათთან კავშირის დასამყარებად და საერთო გეგმის შესამუშავებლად.

ქართველებს წარსულიდან ახსოვდათ იმ დახმარება, რომელიც გერმანიამ დამოუკიდებლობის მოპოვებაში აღმოუჩინა საქართველოს. ამიტომ ქართველებში შეჩაბული იყო გერმანულ ერისადმი სიმპატიის და კეთილგანწყობილება. კითხვა ისმებოდა, თუ გერმანელები ამჟამადაც ქველპოზიციაზე იდგნენ საქართველოს მიმართ. ომის დასაწყისში და მოგვიანებითაც, აღმოსავლეთ ტერიტორიებით დაინტერესებულ გერმანულ უწყებებში, გარკვეულ ცენზურული ხაზი არ არსებობდა და ყოველი მათგანი საკუთარ აღმოსავლურ პოლიტიკას მისდევდა. ჰიტლერის საბოლოო განზრახვა არაფერი იყო და მის წინს "ჩემი ბრძოლა" მრავალი დამომინი ჯერ სერიოზულიად არ იღებდა. საინტერესოა ამის შესახებ საუბარი წით. არმიის შტაბის უფროს იგვოროვსა და გერმანიის სამხედრო ატამე გენერალ კოესტრინგის შორის, 1935 წ. მოსკოვში. აი ადგილები:

ივეგოროვი: გენერალი არ შეიძლება ვაგერძელება, ჩვენი ერების ერთმანეთზე დავეშვის და ვადავიდებთ კამპანიის. სახელმწიფოებრივი ფორმები იცვლებიან, ხოლო ერები კი რჩებიან. კოესტრინგა: ჩემი მოყვარულობა სწორედ ის არის, რომ ეს დამოკიდებულება ჩვენ ერზე შორის გამოვიასწორო, მაგარი თუ თქვენ პიტლერის წიგნს „ჩემი ბრძოლა“ წაიკითხავთ, მიხედვით თუ რა აწვლია ამ მოვლეთების შესრულება.

ივეგოროვი: (სიცილით) აქ ამ იაფფასიან ლიტერატურის ხსენება არც კი ღირს, იგი პიტლერმა გამწარებულ გუნდებზე დაწერა, როცა ლანდსბერგის სატუსილოში ჰყავდათ ჩაკეტული ჩვენი ამ წიგნს სერგიზულად არ ვლტებულათ. (იხ. ვენერალ ერის ტრეკსტრინგ. ფერლაგ ე. ს. მიტლერ ანდ სოპნ. ფრანკფურტ/მაინ)

ქართვლების, სხვა აღმოსავლეთელ ერთა წარმომადგენლების და მრავალ დანიტერესებულ პასუხისმგებელ გერმანელთათვისაც ძნელი წარმოსადგენი იყო, რომ პიტლერი თავის აღმოსავლურ პოლიტიკას, ასეთ გადაწყვეტ მომენტში და გერმანული ჯარის ასე მეგობრულად მიღების შემდეგ, ნაციონალ-სოციალისტურ ბოღებზე დაამყარებდა და არა აღმოსავლურ საკითხთა სპეციალისტების რჩევას და რაციონალურ მოსაზრებებზე. გერმანიას ასეთი სპეციალისტები მრავლად ჰყავდა—საგარეო სამინისტროში, სამხედრო უწყებაში და აღმოსავლეთის სამინისტროში. ზოგი მათგანი ძველი მეგობარი იყო კავკასიელთა და კერძოდ ქართველებისა. ესენი თვითდამეც მდილობდენ სასურველი გეზს მიეცათ გერმანულ აღმოსავლურ პოლიტიკისათვის. ამ გერმანელთა და ქართულ ემიგრაციის წარმომადგენელთ შორის შვიდრო კავშირი დამყარდა ამ მხილოდ მათი მფარველობით იყო შესაძლებელი საქართველოსა და ქართველების დასაცავად სინდელუებით სავსე გზაზე სიარული. ყველა ამ უწყებებს ინტერუქციები ჰქონდათ პიტლერისაგან, რათა ემიგრანტებთან კავშირი არ დაეკრიათ და დასაწყისში ასეთი რამ მხოლოდ მისი ცოდნის გარეშე და არაოფიციალურად ხდებოდა.

იმ დროს საგარეო სამინისტროში მუშაობდა ქართველებს ძველი მეგობარი, ფრიდრიხ ვენრენკ ფონ დერ შულენბურგი, ეს გამოცდილი დიპლომატი და კეთილშობილი ადამიანი ძველი გერმანიის ერთერთი საუკეთესო ოჯახის შთამომავალი, სამ. კავშირში მოქცეულ ერების პრაქტიკულ ზემოქმედებით იცნობდა. იგი უკვე 1918 წელს ეგრემანიის წარმომადგენელი იყო საქართველოში და გენერალ ფონ ლსოვიანს და კრეს ფონ კერესერშტაინთან ერთად მოღვაწეობდა ჩვენს დასახმარებლად და გერმანიისთან შეკავშირების დასამყარებლად. მოგვიანებით იგი გერმანიის ელჩად იყო მოსკოვში. იმის დაწყების შემდეგ ის ცდილობდა რიბენტროპის მეშვეობით გავლენა მოეხდინა პიტლერზე, რათა საგარეო საქმეთა სამინისტროს წამყვანი როლი მისცემოდა დაპყრობულ აღმოსავლურ ტერიტორიებზე. ეს კი ამ ერთა დიპლომატიურ ცნობისათვის მომავალში მნიშვნელოვანი ბუნებოდა. მან რიბენტროპის ხელით პიტლერს გვემა წარუდგინა, რომლის მიხედვითაც 1) გერმანელებს უნდა გამოეცხადებინათ, რომ მათ არავითარი ტერიტორიული ინტერესები არა ჰქონდათ სამ. კავშირის მიმართ, 2) მოსახლეობის დაპყრობილ ტერიტორიებზე თავიდანვე ნება უნდა მისცემოდა ადგილობრივი მმართველობის არჩევნას, 3) გერმანიის უნდა ეცნო ეს ადგილობრივი მმართველები, როგორც მოკავშირენი და მათთვის ხელი შეეწყობათ მათი გაერთიანებულ ანტისამპოტურ მოქმედებისათვის, 4) ყველა ეროვნებებს თვითგამორჩევი უფლება უნდა მისცემოდა და გერმანიის დახმარებოდა თვით რუსეთისაც რათა მათ დამოუკიდებელი სახელმწიფო შექმნიან. 5) თუ ეს დამოუკიდებელი ნაციონალური სახელმწიფოები, მომავალში ფედერაციის შექმნას გადაწყვეტდნენ, გერმანიას ამისთვის ხელი არ უნდა შეეშალა. შულენბურგის გვემა რიბენტროპმა პიტლერს პირადად წარუდგინა— ობერზალცბერგში. წაკითხვის შემდეგ პიტლერმა თურმე გულმოსულად დაიფიცა ასეთი რამ მე არ მინტერესებდა და რიბენტროპს უბრძანა—საგარეო სამინისტრო აღმოსავლეთ ტერიტორიების საკითხებში არ ჩარეულიყო. შეწყუბუქებულმა შულენბურგმა დიბარა მიხილ კედია და გულახდით ვადაცა ეს ამბავი.

პარიზიდან ბერლინში ჩამოსულ მ. კედის, სხვა ემიგრანტულ წრებთან შეთანხმების გარდა, მან დიდ და დავალება ჰქონდა საქართველოს ყოფილ მთავრობისაგანაც კარგი ინტერესებისათვის სამოქმედოთ. და რადგან მთავრობისათვის დაკავშირებულ წრეებთან არცერთი ავტორიტეტული პირი არ იყო ბერლინში, მან შულენბურგის ნაამბობი დაუყოვნებლივ მოახსენა ნოე ჟორდანიას და ევერტი გვეგეჭკორს, თანაც მისთვის ჩვეული სიფიცით მამატებდა: ამის შემდეგ გერმანიისში ჩემს დარჩენას აზრი აღარა აქვს და საფრანგეთში ვბრუნდებო...

პასუხი ორივესაგან მიიღო. მოგვყავს ზოგი ადგილი.

6. 7. 1943 წლის თარიღით მგვან გვეგეჭკორის წერილი. „რასაც შენ იწერები, ეს არ იყო ჩემთვის მოულოდნელი. მე უკვე მარშალისაგან (იჯულისხმება ფინეთის მარშალი მანერჰაიმინ, რომელიც მან ადრე იხსუდა და სთხოვა პიტლერზე გავლენა მოეხდინა აღმოსავლურ პოლიტიკის შესაცვლელად) რომ მეთაურის შეხედულება ვერჯერობით, ყოველ შემთხვევაში, უცუკელი დარჩა. მით უარესი ყველა ჩვენთვის. მიუხედავად ამისა, მე ერთი წუთითაც არ მომსელდა აზრად დამენანოს ის, რაც ვავაგეთეთ ამ საფრანგეთს და მისთვის შესაცვლელად. მე კარგად ვიცი, თუ რა სახიფათო იყო ჩემი მოგზაურობა...“

„...მაშ ასე, ბრძოლის ბედი უნდა გადაწყვიტოს მხოლოდ და მხოლოდ იარაღმა. ამ შემთხვევაში ჩვენი პოზიცია იგივე რჩება. ჩვენ ერთმანეთს იმ დარგში, სადაც ამ მოქმედების საშუალება არის, შენ იცი, რომ ჩვენთვის ჰქონდა ტრევეთა საკითხი უაღრეს ეროვნულ მნიშვნელობისა. სხვა რომ თავი დაეანებოთ, ჯიშის მოსამარჯვლებლადაც არაფერი დავგერჩენია. პოლიტიკური და სამხედრო ორგანიზაციი დიდი პრობლემაა და აქ მთელი ჩვენი ენერჯია უნდა დაიხარჯოს.“

შესაძლოა აქტივ გარას გავხდეთ ან ის მიმართულება ვერ მივიღოთ, რაც ჩვენთვის საჭიროა, მაგრამ ჩვენს ცდა უნდა წაიღოდ სჩანდეს. პოლიტიკური უფლებებს მოკლებული ჩვენთვის მტრულად და მხელი იქნება გერმანიის საზღვრების მივადლებით ჩვენი შეხედულება, მაგრამ თითოეულმა ქართველმა თავის უწინდეს ვადვლობდა უნდა გაიხადოს, რომ ის მცირე ძალები, რომელიც ტანჯულს ჩვენს ურს დარჩა, არ გაიფანტოს და არ დაიხარჯოს ისეთი მიმართულებით, რომელიც ომის ბედის ვადვწყობტაში ყოველ მნიშვნელობის მოკლებულია და ჩვენთვის კი სამუდამოდ ვამინადვურებელი. ამიტომაც ჩვენ სავადლებლოდ მივაგანია, რომ ამ საქმის სათავეში იქნეს ისეთი პირი, რომელიც ჩვენთვის უკომოყვანილ შეხედულების განხორციელების ვარანტია იქნება. . . . აქედან შენ ადვილად დაისკენიშესახებ VERE NDUNG ST AB ის(საკავშირო შტაბი). აქ უნდა დარჩეს სანდო, პოლიტიკურ პასუხისმგებლობის პირი, რომელიც ქართულ წრეების ნდობით სარგებლობს. . . .

ნოე ვორციანის წერილიდან 10. 7. 1943 .

„...თქვენნი წერილის პასუხა უკვე გქმნებათ მიღებული ევგენისაგან, ჩვენ ვარჩებით ძველ პო-
ზიციასზე და ვგვრძელბთ მუშაობას იმავე ხაზით. კახკი იქნებოდა პოლიტიკური მხარე თავიდან-
ვე უმოღივო გამოჩენილი, მაგრამ რაკი ეს არ ხერხდებადავუცდოთ შესაფერ მომენტს.“
ქართული ერის მიერ ნებაყოფლობით არჩეული მთავრობა, მისი ერთადერთი ლეგალური მო-
დებარაკე იყო უტხოვოაში და ვინაიდან მისი აზრიც ეთანხმებოდა, საფრანგეთში გერმანიის-
ში და პოლონეთში მყოფ პოლიტიკურ წრეთა წარმომადგენლების აზრს, ვადვწყდა ქართული
„საკავშირო შტაბის“ შექმნა. მისი ამოცანა იყო ქართულ ინტერესების დაცვების დაავარად
დაცვა, ფრიად რთულ და სახიფათო მდგომარეობის დროს. სახელწოდება „საკავშირო შტაბი“
გამორჩეულ იმტომ, რომ პიტლერს და მისი ახლოდებულ წრე უტარდავდა ამ საკითხებით და-
ვარჩეულ უწყვეტად ქართულ და სხვა ემიგრაციების წარმომადგენელთა ერთობლივად
„შექმნის ნების დართვას. მათი შეხედულებით ასეთ ნებართვას პოლიტიკური ელფერი ექმნებოდა
ეს კი იმდროს, პიტლერის ანგარიშში არ შედიოდა.

დიდი გაჭირვების შემდეგ ქართული საკავშირო შტაბი დაარსდა-არმოცდისამ წლის ოქტ-
ომბრში. მისი წევრები შეარჩეულ იქმნენ, ხანგრძლივი აზრთა ვაცვლა-გამოცვლის შემდეგ.
ამ წინააღმართობაარაკებში ჩაბმული იყო როგორც მთავრობასთან თანამშრომლობაში მყო-
ფი ასევე სხვა პოლიტიკური წრეები-ემიგრაციაში თავის დიდ უმრავლესობით, შტაბის დაარს-
ებას მხარი დაუჭირა-გარდა სოციალ-დემოკრატთა მემარტკენე მცირერიცხოვან ფრაქციისა.

მოგვყავს ტექსტი ბან გავმკვრივის მიერ პარიზში ეროვნ. თათბირის წინაშე წარდგენილ
და ერთხმად მიღებულ რეზოლუციისა-
„ქართული ეროვნული ერთობის თათბირმა მოისმინა რა ბან მ. კვდაის მოხსენება, საკავში-
რო შტაბის დაარსების შესახებ, იმედს გამოსთქვამს, რომ მიუხედავად სართო მდგომარეობის
ის სირთულისა, ხსენებული ორგანო ყოველ დონისთვის იხმარს, რაკი ქართულ ტყვეების და
უღვინერების შესაფერისი მზარუნველობა ვაუწყოს, სულიერი და პოლიტიკური სულიკვებების
შეკრისათვის, რამელიც ამ ცოცხალ ძალისაგან მოამზადებს ქართულ ეროვნულ ბრძოლისათვის
საჭირო ძალას.

თათბირი მოუწოდებს ეროვნულ ერთობის წევრებს ენერგიულად მხარი დაუჭირონ აღნიშნულ
შტაბს დასახულ მიზნების მისაღწევად“. პარიზი 27. 10. 1943 წ.

ქართული შტაბის დამტკიცება დამის მიერ ქართულ ინტერესად დასაცავი მუშაობა, შეს-
აძლებელი იყო მხოლოდ იმ ვადვნიდან გამომანელა დაბმარებით, რომელიც ზოგიერთ უწყებე-
ბში მყოფნი, პიტლერის და მისი წრის ადამიანებელ რეპრეზენტის წინააღმდეგრი იყვნენ და მის
შეცვლას ცდილობდნენ. ამიტომ საჭიროა მათზედ უფრო ვრცლად ვილაპარაკოთ.

შუღღმბურგის ვეგმას მრავალი მხარისდამტკერი გამოუჩნდა გერმანულ ოფიცრებს შორის.
ესენი დარწმუნებული იყვნენ, რომ ქრემლის დამარტკება მხოლოდ იმ შემთხვევაში იქნება
შეშორდგომისა და ზამთრის მოგლენება, ეს შეხედულება უფრო მეტად ვამართლავს. ვითელ-
არმიელებს ამ დროს უკვე ვავაჟული ჰქონდათ, თუ რა დემარტა მათ მეგობრებს, რომლებიც ტყ-
ვედ ჩაბარდნენდა ამიტომ ვამწარტებელი წინააღმდეგობის ვაწყება დაიწყეს. მისი გამოცდისა მო-
სკოვის და ლენინგრადის დაცვისას. ქალაქის და სოფლის ზოგი მცხოვრები ვაქცია პიტლერის
სამუშაო ბანაკში რეკრუტირებას და როგორც აღვნიშნეთ, პარაშუტებით ზურგში ვადასხ-
მულმა პარტზანებმაც ამიტომ შესძლეს ხალში ფეხის მოკლება.

უკვე ითქვა, რომ ომის დასაწყისში პიტლერის ცოდნის ვეგამე, არმიის ნაწილებმა ფრონტ-
ზე საკუთარი ინიციატივით დაიწყეს მოხალისე უკრანინებების, მალტრელების, ბელორუსების და
რუსების ვამოყვება. ესენი პირველ ხანებში, დანიშნულ სამზარტულობებში, სახელოსნოებში,
ცხენების მომკლელებით, მომარავების ნაწილებში და მოგვიანებით, ფრონტზე ტყვე-წამალი-
რადის მიმწოდებლად. მათ გერმანულ ვარისკაცების ადგილი დაიჭირეს, რადგან ფრონტზე ვაზ-
რდლი მოთხოვნილების ვამო, გერმანელები წინა ხაზზე ვაიგზავნენ. მათი მოყვა მოხალისეთა
პიროვნული ჩარიცხვა ვარში-ჩვეულებრივ გერმანულ ვარისკაცივით. მათი საქციელი და სამ-
სახური იმდენად დამაკმაყოფილებელი აღმოჩნდა, რომ სულ მოკლე ხანში, დანიშნებმა, კორ-
პუსენმა და არმიებმა სპონტანურად „თავიანთი საკუთარი“ პატარა მოხალისეთა ნაწილები ვა-
ორჩინეს. (იხ. STAU FENBERG. IOACHIM KRAMER THE MAC MLAN COMPANY NEW YORK. 96 99)

ორმოცდობრი წლის ვაზაფხულზე ორასათასამდე საბ- მოხალისე იყო გერმანულ ვარში.
ვარნა 1941 წლის აღტაცება მოხალისეებს შეუწედათ და ფსიქოლოგიურად ხშირად მძიმე
მდგომარეობა იქმნებოდა, რადგან მათ თანამემამულეებს ტყვეთა და მუშაობა ბანაკებში, მეტ-
ად ცუდი პირობები ჰქონდა ცხოვრებისა.

1942 წლის ზაფხულის დასაწყისში, გენერალური შტაბი შეუდგაარსებულ ნაწილთა მოწყვ-
რიგებად და მათ ორგანიზაციას. ამას სათავეში ჩაუდგა გენ. შტაბის მდიორი (შემდეგში პო-
ლონეიკი) გრაფი კლავს შენკ ფონ შტაუფენბერგი.

ამასთან დაკავშირებით მან ხელახლად დასვეა საკითხი , რათა გერმანელებს შუღუნბურგის
გენერალ ხასიათის მოწოდებით შეემართათ სამბუთეთში მოქცეულ ერებოსათვის. პიტლერმა და
მისმა წრემ ეს გეგმა ახლად შეაფასეს. გარანა შტაუფენბერგმა ცდაზე ხელი არ აიღო. მან
ვადაწყვიტა, რათა მოხალისეთა ნაწილებს თავში ჩადგომოდა კავალერიის გენერალი ერნსტ
კოესტრინგი.

გენ. კოესტრინგი ომამდე, სამხედრო ატაშე იყო მოსკოვში. სადაც ჯერ კიდევ, რაიხსვერის
უფროსის ფონ ზეტის მიერ იქნა გაავაზნელი. პიტლერმა კოესტრინგი ჯერ მოხსნა, მაგრამ
ორიოდე წლის შემდეგ, იმავე თანამდებობაზე აღადგინა - ცხადია იმიტომ, რომ იგი სწორად
ოგარი სპეციალისტი იყო სამუქათა საკითხების და წითელი არმიის ეთარების დიდი მცოდნე.
გენ. კოესტრინგი მოსკოვის დროიდან იყო მეგობარი გერმანიის ელჩის შულენბურგისა
და მის მსგავსად მოახლოვნე. კოესტრინგი რუსეთში იყო დაბადებული, გაზრდილი და ახალგა-
ზრდობის ნაწილი იქ გაატარა. მას საბ. კავშირში მოქცეულ რუსს და არარუს ერებისადმი თბ-
ილი გრძობები ჰქონდა. მათ პრობლემებს კარგად იცნობდა და წითელი არმიის მრაველი მე-
თურის „ნდობით“ სარგებლობდა.

სხვათაშორის იგი აფრთხილებდა თავის მთავრობას, რომ იმე არ დაეწყო. ეს შესანიშნავი
გერმანელი პატრიოტი, დიდი მოძულე იყო პიტლერის რევიმისა. მასზე საბოლოოდ გულგატეხი-
ლი ვენერალი, შტაუფენბერგმა დაარწმუნა, რომ გერმანიის , საბჭოეთის ერებისა და საერთოდ
კაცობრიობის კეთილდღეობა მოითხოვდა მონეტში მოქმედებას და არა განზე გადგომის. კო-
ესტრინგმაც შეინცა ამ ახალგაზრდა გენ. შტაბის ოფიცრის აზრები და მათი შეთანხმების შე-
დეგად, გერმანულ სახეგრად უწყებაში დაიბადა იდეა საბ. კავშირის ერებს განმთავისუფლ-
ებზე მოართობისა, არა პიტლერის, არამედ სხვანაირ გერმანიისათან კავშირში. (იხ. დასახელებუ-
ლი წიგნი : ერნსტ კოესტრინგი).

შტაუფენბერგმა დასაწყისში, მოახერხა კოესტრინგის დანიშნა კავკასიის საკითხთა გენე-
რალ სამხრეთის ფრონტზე, გენერალ ფელდმარშალ ფრე კლაისტთან. მის აღიუტანდა დანი-
შნა შესანიშნავი ოფიცრით პერვარდი და მათთან ერთად გაავაზნა ოქტორ ოტო ში-
ლდერი, ყოფილი ავრონიშული ატაშე მოსკოვში. მათთანვე მუშაობდა ოტორ ბრაუტეგამი.

კავკასია ასეთი ექსპერიმენტისათვის შტაუფენბერგს იდეალურად მიანდა, რადგან პიტლ-
ერის არ ჰქონდა კოლონიზაციის გეგმა კავკასიის მიმართ. გენ. შტაუფენბერგი მისი
თანხმად, კავკასიელებს არიულებად სთვლიდა და ამიტომ იგი შტაუფენბერგის გეგმებს
ხელს ნაყოფად შეუშლიდა. იმე შემთხვევაში თუ ეს ცდა კარგ შედეგს მოიტანდა, ამის-
გამორეგება შეიძლებოდა სხვა ერთა მიმართაც. კოესტრინგისა და ფელდმარშალ კლაისტის თა-
ნამართ შედეგად კავკასიაში მოქმედ ნაწილებს ბრძანება მიეცათ, რათა კავკასიაში
მომართ თავი ისე დაეჭირათ, თითქო საკუთარ ქვეყანაში ე. ი. გერმანიაში ყოფილიყვნენ მან-
ერებზე. ამასთან დაკავშირებით შემდეგი ბუნკტები იყო მიითებული:

1. მოექვეთ კავკასიის მოსახლეობის ისე როგორცმეგობრებს.
2. კოლმურნობების გაუქმებას ხელი არ უნდა შეეშლოს.
3. რელიგიური საბოკავი ადგილებს აღდგენას ხელი არ უნდა შეეშლოს.
4. კერძო საკუთრებას პატივი უნდა ეცეს და თუ საჭიროების გამო მოსახლეობისაგან რამეს მიღ-
ება არის აუცილებელი, ამის საფასური გადახდილ უნდა იქმნას.
5. მოსახლეობის ნდობის დამსახურება, კარგი თავის დადებულობა და საქმიელით.
6. გველა დისტრიბუციური ან სხვა მოქმედებისათვის, ახსნა-განმარტება მიეცეს მოსახლეობას.
7. სასაკუთრებო პატივი უნდა ეცეს კავკასიელ მანილიოსების ღირსებას. (იხ. გერმან რულ ინ
რუსისა. ბი აღუქანდერ დალიონ, მაქილან ანდ კო. ნეო იორკ გვერდი 241).

კავკასიაში ასეთი პოლიტიკის წარმატება პოლიტიკურად, ეკონომიურად და სამხედრო თე-
აღსაზრისთ ძლიერ დიდი იყო. ამიტომ იყო, რომ ჩრდ. კავკასიაში პარტიზანობამ ფეხი ვერ
მოიკიდა, გარანა მოგვიანებით, ეს ძვირად დაუღდა ჩრდილოკავკასიელებს, როცა კრემლმა მათი
ათათასები მშობლიურ მიწაწყლიდან გადაასახლა.

კავკასიიდან უკანდახევის შემდეგ, შტაუფენბერგის და მისი მეგობრების ცდის შედეგად,
გენერალი კოესტრინგი, ჯერ მოხალისეთა ნაწილების ინსპექტორად, ხოლო მოგვიანებით ამავე
ნაწილების გენერალად დანიშნა. კოსტრინგი ამ პოზიციიდან ცდილობდა მოხალისეთაგან გამ-
მათავისუფლებელ არმიის შექმნას. ხოლო როცა ეს იდეაც პიტლერმა უკუაგდო, მან სხვა მიმარ-
თულებს ცდა-სახელოდარ მოხალისეების უფლებრივად სრული გათავისუფლება გერმანელ
ჯარისკაცებთან. სხვა მრავალ ღონისძიებათა შორის, კავკასიელ ოფიცრების გერმანულ სამხედ-
რო სასწავლებლებში ვაგზანაც, ამ მიზანს ემსახურებოდა. გარდა ამისა, მოხალისე და გერ-
მანელი ოფიცრები გენერალის დავალებით, ხშირად ტყვეთა და მუშათა ზანაკებს ნახულობდნ
და იქ კუდი პირობების აღმორჩენის შემთხვევაში, გენერალი მძაფრ პროტესტებს აცხადებდა.
ამის გამო მას მრავალი უსამიფნო სიტყვების გაცემა-გამოცემა მოუხდა გერინგთან, ზაუქე-
ლთან კონათინდა ჰიმელერთან.

კოესტრინგმა იცოდა, რომ მისი ცდა და მუშაობა მხოლოდ მისინ გამოიღებდა ნაყოფს, თუ
პიტლერის და მისი სისტემის გადაგდება მოხერხდებოდა. მისი მოხალისეთა ნაწილები, ერთგვ-
არი წინამორბედი იყვნენ, ახალი და გაერთიანებული ევროპისა. (იხ. წიგნი გ. კოესტრინგი.)
პიტლერის სპინდელმდე შეთქმულების ანალიზი, ამ წერილის თემა არ არის, გარანა მოკ-

ღელ ვახსენებთ, რომ ეს ჯერ კიდევ 1928 წელს დაიწყო. როცა გერმანიის შტაბის უფროსმა გენ. ლუდვიგ ბუქმა თავის თანამდებობაზე ხელი აიღო ამის მიზეზი ის იყო, რომ მისთვის ცხადი გახდა ჰიტლერის განზრახვა— სულეტების საკითხის, ძალით გადაკერპისა. ბეის ადგილი დაიკბრა გენ. ფრანც ჰალდერმა—აგრეთვე ჰიტლერის მოწინააღმდეგემ. მოსალოდნელი ომის თა-
ვიდან ასაცდელად, ჰალდერი მზად იყო ჰიტლერის დესაპატრიზებლად და გადატარებულის მოსა-
ხდენად. ამ საქმეში მისი გეგმით, განსაკუთრებული როლი ეკისრებოდა გენ. ჰონნერს და პირ-
ველ დივიზიას. ეს აჯანყება არ მოხდა მხოლოდ იმიტომ, რომ მიუნხენში ჩემბერლენმა ჰიტლერ-
ის შეაძღბინა სულეტთა მხარის უომრად მიღება და შესაფერისი მომჭერი დიკარგა. ამ გა-
კეთებულად დასავლეთით პოლიტიკოსთა უმრავლესობის თვალს ვერ აუხილა.

მოსალოდნელად დაკავშირებით უკვე ნახსენებ შტაუფენბერგს, ჰიტლერის საწინა-
აღმდეგო აჯანყების იდეა, პირველად შთააგონეს, მისმა ბიძამ, ვრალ ნილდაუს ფონ უქსკ-
ულშიად მისმა მეგობარმა, ქართველების მეგობარმა შულენბერგმა—1939 წელს.

მათ აღუწერეს შტაუფენბერგს გერმანიისში შექმნილი მდგომარეობა, რომელიც მოითხოვდა მო-
ქმედებას და უთბრეს ისიც, რომ ბეიკი მხედრობა შორის, ცენტრალური პირველად იყო ჰიტლ-
ერის წინააღმდეგ. ჯგუფის ეკუთვნოდა ამ მისთან ახლო იყო შრავალი შესანიშნავი გერმანული
მხედრობი თუ მოქალაქე.(იხ. წიგნი: შტაუფენბერგ, იოახიმ კრამარც, ვამიკ, მაკმილან, ნიორკი)

შემდეგში შტაუფენბერგი შეთქმულების შთავარ ორგანიზატორად და სულისამძგმელად იქცა.
ამ ჯგუფის რამდენიმე მნიშვნელოვანი წევრი, დიდ დახმარებას უწყვეტად ქართველებს, შულ-
ენბერგისა და შტაუფენბერგის ვარდა, მათ რიცხეს ეკუთვნოდა აგრეთვე ზემონახსენები კო-
სტანტინის ადიუტანტი პერეარლ ფონ ბიენფელდ (იგი ომის შემდეგ დას. ვარ შინისი ელჩად
იყო ინგლისში). თვით გენერალი კოსტანტინე თანამგაგონი იყო, მაგრამ არ უფიქრობდა აქტიუ-
რი წევრი ჯგუფისა. როცა ოც ივლისს შეთქმულება დაიარსება, გენერალისათვის ცხადი გახ-
და, რომ მისი მისიის ბოლომდე მიყვანა, მოხალისეებთან დაკავშირებით, შეუძლებელი იქნებო-
და.(იხ. გენ. კოსტრინგ, ბერაბატიტ ფონ ა. ტესკე, მიტლერი უნდ ზონ, ფრანკფურტ.ქამ შეთქ-
მულების გამო სიკვდილით დაისჯა ხუთიოთხისზე მეტი საუკეთესო შეილი გერმანიისა.)

არმიის შტაბის ვარდა აღმ. საკითხებით, ცხადია, დაინტერესებულ იყო აგრეთვე გერმანებს
უშაღესი სარდლობა. ამ უწყებების სადაზგერო განყოფილების უფროსი იყო აღმირალი ვილჰ-
ელმიხსაინი, (იხ. იგივე წიგ.) იგი მოქმედებდა შულენბერგის, შტაუფენბერგისა კოსტანტინის სი-
მსავსად—ჰიტლერის პოლიტიკის შესაცვლელად. სხვათაშორის ის განუწყვეტლად იბრძოდა,
ტყვეთა დასაცავად, რომელთა რიცხვი ორმოცდაერთი წლის ზამთრის დასაწყისში 3800, 000-ს
აქარბებდა.

ამ მოსაზრებით კანარისი, პირადად და თავისი თანამშრომლების საშუალებით, მიმართავდა
იმ უწყებებს, რომელნიც ტყვეთა საკითხის პასუხისმგებელი იყვნენ. აქ კანარისის არგუმენ-
ტები თავისებური კომბინაცია იყო, ჰუმანურ-კეთილსინდისიერებისა რეალისტურ პრაგმატულ
მოსაზრებებისა.(იხ. წიგ. ჯერმენ რუსული ინ რუსია. აღ. დალინი,მისთვის ცხადი გახდა, რომ
მარტო ჰუმანური მოსაზრებით, კაიტლზე, გესტაპოელ მიულერზე და ბორმანის პარტიულ კა-
ნცელარისზე გავლენის მოხდენა შეუძლებელი იყო, ამიტომ იგი თავის მიმართვებში, ხაზს უს-
ვამდა : ჯერ ერთი საბჭოთა ტყვეებთან მოქცევაში ინტერნაციონალურ კანონის და წესის და-
რღვევას და მეორე იმას, რომ ტყვეთა ბანაკებში გამტარებულ პირობების გამო, შეუძლებელი
იყო საბ. კავშირში არსებული ტუდი მდგომარეობის პოლიტიკურად გამოყენება. კანარისის სი-
ტყვევით, ასეთი მოპყრობა ტყვეებისადმი, საბჭოელებს უდიდეს საშუალებას აძლევდა გერმანულ
შტაბის წინააღმდეგ ხალხის მობლიზაციისა. ყოველი ასეთი ცდა აღმირალისა უშედეგო აღმოჩნდა.
მისი მოწინააღმდეგეები საბასუსხო არგუმენტად იყენებდნენ სხვათაშორის იმასაც, რომ საბჭოეთში
ყენევის კონვენციის 1929 წლისა ხელი არ მოაწერა. ამიტომ რაიხს ნება აქვს საბ. ტყვეებს
სა მოექცეს, როგორც საჭიროდ დაინახავს. (იხ. ჯერმენ რუსული)

გარდა ამისა, ოფიციალურმა საბჭოთა პოზიციამ— რომ ტყვედ ჩავარდნილი მეომარი მოლა-
ატი იყოს და არაღირსი დაღვასა, დამატებით ხელი შეუწყო ტყვეთათვის ცუდი პირობების შექ-
მნას გერმანიისში. მოსკოვის პოზიციის ასეთი დარჩა მამნიაც კი, როცა ინტერნაციონალური წი-
თელი ჯვარი შეეცადა ტყვეთა დასაცავად ჩარეულიყო.

საბ. პროპაგანდისტები ცხადია ამ ფაქტებზე თავიანთ კაბიანთ თეოდორ ობერლენდერს, ჩვეულ-
ბერივი უსარცხვობით აბრალებენ, თოთქის მათ ტყვეები ვაგებ დაამშენეს, რათა აეძლებინათ
„ბერგმანიში“ შესულიყვენ. სწორედ ამის საწინააღმდეგო იყო მართლად. როცა ობერლენდერი
კანარისის დავალებით შეუდგა კავკასიურ ნაწილის „ბერგმანის“ შედგენას, ცხადია ეს სამხე-
დრო ერთეული ომში უნდა გამოეყენებიათ, ვარნა ამის ვარდა ორთავეს სურდათ ამ ნაწილის
გამოყენება ჰიტლერის პოლიტიკის შესაცვლელად. მათ იმედი ჰქონდათ, რომ ეს ნაწილი დაამ-
ტყვევდა კავკასიულთა და გერმანულ შორის, „ახალ ევროპის“ პრიციებებზე თანამშრომლ-
ის შესაძლებლობას, რისი ვაგრცელება და ვადატანაც სხვა ერთა მიმართაც შესაძლებელი გახ-
დებოდა— ამ ექსპერიმენტის შედეგად,ამგვარად, ისინი იმავე მიმართულებით მოქმედებდნენ,
როგორც შულენბერგი, შტაუფენბერგი და კოსტრინგა.

როცა „ბერგმანი კავკასიის ფრონტზე გაიყვანეს, ობერლენდერმა დაუყოვნებლად ითხოვა და
შილო ნებართვა ამ ფრონტის არმიის შტაბიდან, რათა ამ ტერიტორიის ყოველ ტყვეთა ბანაკში
ბერგმანიდან წარმომადგენელი გაეგზავნათ—ტყვეთა მდგომარეობისათვის თვალუტრის სადგენ-

ეგლად, თვით თბერლენდერი და მისი კავკასიელი თუ გერმანელი წარმომადგენლები დროგამო
შვებით ამ ბანაკებს ნახულობდნენ და ამით მათ მრავალი ათასი სიცოცხლე გადაარჩინებენ. (რბ.
პილიტკაღ ასასინატორს. ჰერმან რაშპოფერ M.C.M.L. XI V, პუბლიშედ ბაი ფ. შლიხტენმაიერ.
ტიუბინგენ.)

ობერლენდერმა საკუთარი თავის საფრთხეში ჩადგებით, მრავალი წერილობითი პროტესტი
ვაგაზუნა უძმაღეს სარღობის შტაბში და ჰიტლერის კანცელარიაში, უკრაინაში და რუსეთ-
ში გერმანიის პოლიტიკის წინააღმდეგ და ამის კავკასიაში თავიდან ასაცოცხლოად. დამახა-
სითაბებელი ერთობი ასეთი მეშორანდუმი სადაც იგი სხვათაშორის ამბობს:

„... ფაქტი ის არის, რომ სლავები - აღმოსავლეთის სლავების ჩათვლით - რომელნიც საბ.
კავშირს ეკუთვნიან, ევროპელები არიან და ამგვარად განუყოფელი ნაწილი ევროპისა. მათი
მხალისებობის ნიდავაზე თანამშრომლობის გარეშე, ახალი ევროპის ამქნება შეუძლებელი
იქნება. მათი რიცხე დაახლოვებები ნახევარია მთელი ევროპის მოსახლეობის, ხოლო ბუნებრ-
იგი სიმდიდრენი იმ სიერცისა, რომელზედაც ესენი სახლობენ, დიდად სასარგებლო
იქნება ევროპის ეკონომიურ სტრუქტურისათვის. პოლიტიკურად ჩვენთვის მომაკვდინებელი
იქნება და ფაქტების საწინააღმდეგო, თუ ვადავწყვიტებთ, რომ სლავებში დამაბლ ხარისხის
რასა დადენიანობა და აღმოსავლეთისაღმი კოლონიალურ პოლიტიკის გზას დავადგეთ. ევროპის
მიწაწყალზე დღეს ადგილი არ არის კოლონიებისა და კოლონიურ ექსპლუატაციისათვის. კა-
ტასტაროფიულია აგრეთვე, რომ ამ შემდარმა შეფასებამ აღმ. სლავების გზა გაუქვას პო-
ლიტიკურ სიბრძნევებს, რისი მიხედვითაც აღმოსავლეთის ხალხს“ წოდების ქვეშ, აგრეთვე სხვა
ორებშიც მაგ. ესტონელები, ლატვიელები, ლიტველები და კავკასიელები, რომლებიც
წინათაში წელიწადი ევროპისთან დაკავშირებული იყვნენ და ქვეყნობდნენ იქნებ, რადაც ფა-
ნტაზიურ დამაბლარისხოვან ადამიანებად. (იხ. იგივე წიგნი რაშპოფერისა)

ბერგმანში მოყოლ ზოტიერე ქართველ ემიგრანტს, ძველსა თუ ახალს, მრავალი საუბარია
ჰქონდა ობერლენდერთან, სადაც ისინი ერთად გზობდნენ პიტლერს, მის ნაციონალურ პოლიტიკის
და განსაკუთრებით კი რასიულ დევნას. მაგალითად ბერგმანში ირიცხებოდა სამი ქართველი
ებრაელი და როცა ეს ობერლენდერმა შეიტყო, ქართველებს უჩიოდა, რომ ეს ამბავი არ გავხ-
მარტყამდა და სამივე ჯარისკაცი ბერგმანში დარჩა. ეს საქმე რომ ბერგმანის ან ჰიმლერის
კუთრამდა მისულყო, კანარისის და ობერლენდერი და საფრთხეში ჩაბარდებოდნენ. ცხადია, ქა-
როფელებისათვის საგვებთ ბუნებრივი იყო, თანამემამულე ებრაელისათვის მოველო და შეე-
ნახათ იგი. ქართველი ებრაელები საუკუნოთა განმავლობაში ცხოვრობდნენ საქართველოში ჩე-
ნის ქვეყანა მათ სამშობლოდ მიაჩნდნენ, და ისინი მუდამ ლოიალურად იზიარებდნენ ქართვე-
ლთა პირვარამს. ჩვენში არც ანტისემიტობაში არსებობდა. რუსი შოვინისტ-შავრაზშელები შე-
ეცადნენ პროვოკაციას, მაგრამ ბინძური კოვჩი ნიკარში ჩაუყარდათ.

სამი ებრაელი ბერგმანში საქართველოს გულისათვის იბრძოდა. ერთი მათგანი - პანკრაძე
თავის ტყვიამჭრქვევს არ მოშორებია, ვიდრე სასიკვდილოდ დაჭრილმა ვაჟკაცმა სული არ
განუტტვა. დარწმუნებულნი ვიყოთ, რომ როცა ქართველ მემატიანეს რუსულ ხმების ქვეშ
აღარ დასჭირდება წერა, ის პანკრაძის მსგავს პატრიოტთა სახლს ამაყად აღნიშნავს. იგი
აღბად იმასაც მოიგონებს, რომ იმის დროს ქართველები, უძნდეს პირბრძნეში, ქართული ტრა-
დიციებით ერთგული დარჩნენ და დამცვეს და გადაარჩინეს მრავალი ქართველი და არაქართველი
ებრაელი - თავისთავის საფრთხეში ჩადგდნენ. ამის გამო ქართულმა შტაბმა მ. კრედიას სახ-
ელზე, სამადლობლო წერილები მიიღო ებრაელ ორგანიზაციებისაგან - სახელდობრ
პარიზის დიდი რაბინისელებისაგან. დამახასიათებელია ადგილ, ასოსისისონ კულტურულ სფე-
რადიტი. ის პრეზიდენტ მოსკერის წერილიდან, თურთმეტი ოქტომ. ორმოცდაათში წერის: „
ჩვენ თავს ნების ვაძევეთ უღრმესი მადლობა ვადაგზაბათ თქვენი ენერგიული და რანდ-
ული ჩარევებისათვის, რაც ასე დამახასიათებელია კეთილშობილ ქართველი ერის საუკეთესო
ტრადიციებისა. ამით თქვენ არა მარტო გადაარჩინეთ და დამამტრებელ მდგომარეობიდან გა-
მოყვანეთ თქვენი ებრაელი თანამემამულეები, არამედ ვარდა ამისა, ინტერნირებას გადა-
არჩინეთ მრავალი სხვა ადამიანი...“ (წერილები ჩვენთან ინახება.)

კერძოდ, ბერგმანთან დაკავშირებით, საჭიროა აღინიშნოს, რომ ამ ნაწილით ზურგგამაგრე-
ბულმა კაპიტანმა ობერლენდერმა აგრეთვე მრავალი ჩრდ. კავკასიელის სიცოცხლე გადაარჩინ-
ა. ასევე თავისი პროტესტებით და განუწყვეტელი ჩარევით მან მიიღწია იმ სამხედრო ბრ-
ძანების გაუქმებას, რომლის ძალითაც უკან დახევის დროს, დადლიომოსაგან ჩამორჩენილი
ტყვეები უნდა მოეკლათ. ამგვარი თამამი ცდებისა და მოქმედების გამო ობერლენდერი ორმოც-
დაათამი წლის შემოდგომაზე ბერგმანის უფროსობიდან მოხსნეს, ჯარიდან გარიცხეს და მრავ-
ალჯერ დაკითხულ იქნა გესტაპოს მიერ. ამისი, კანარისი კი შეთქმულებაში მონაწილეობის-
ათვის სიკვდილით დასაჯეს სხეებთან ერთად.

სამჭოთა პროპაგანდისტულად, ლენინურ პრინციპის თანახმად, ამ ფაქტებზე თვალსა ხუჭავენ
და სხვა წარმოდგენილ სიყალბეთაშორის, ობერლენდერს „შტურმბანდფურერს“ უწოდებენ.
იგი ჯარის კაპიტანი იყო და „ესეს“ თან არავითარია საერთო არა ჰქონდა, როგორც - არკურთ
ბერგმანშიყოფ კავკასიულ თუ გერმანულ ჯარისკაცს. ომის შემდეგ რომ ობერლენდერს თავი-
სი სამსახური აღმ. გერმანიის კომუნისტურ რევიმისათვის შეუთავაზებია, ცხადია მისზე კრი-
ტიკას სამჭოეთში აღარ დაწერდნენ. ასე მოქცეოდნენ, მათი ბრალდება მართალია რომ ყლი-
ლიყო. ასე თავს უშველა ზოგმა დამნაშავე ნაციისტმა, რომელსაც დას. გერმანიაში დასარჩ-
ენი პირი არ ჰქონდა. მათ აღმ. გერმანიის შეაფარეს თავი.

სხვა ურიცხვ გაყალბებითა შორის, აღნიშნულ წიგნთა ავტორებში კაპიტან წიკლაურს, უიდაც არარსებული ქართველი ჯარისკაცი მოაკვლევინეს, რითაც კაპიტანმა, ასევე არარსებულ გერმანელი კომუნისტი ქალი გაუქმისაგან გადაარჩინა. სიტყვა ავრთვე, თითქოს წიკლაურს რკინის შკაფი ჰქონდა, სადაც შეთქმულ „პარტიოტების“ სის ინახავდა, რომელიც ვიღაც გერმანელ ხელოსნის დახმარებით გახსნილ იქმნა და ჩივ სია ჩვენ მიერ ყოფილა აღმოჩენილი. როგორც უკვე ითქვა, წიკლაურ-ტაბიძის ჯგუფის შეთქმულმა ვასკა ჯარისკაცმა ზურგავშიღმა მან შეთქმულთა არსებობა თარჯიმან ბარატ ქანტურის მოახსენა, რომელმაც ეს ცნობა ნაწილის უფროსს ობერლენდერს გადასცა. შემდგომ ზურგავშიღმა იგივე გაიმეორა ობერლენდერის წინაშე, მაშინ ობერლენდერმა მთხოვა ამ შეხვედრას მეც დაესწავებოდა - ახლათ იმითრ, რომ დაბატებული მოწმე ჰყოლოდა ამ სერიოზულ ჩვენების მოსწავნის დროს. იმ დროს ზურგავშიღის ნაამბობის გარდა სხვა საბუთი არ არსებობდა შეთქმულების დამამტკიცებელი, მხოლოდ უფრო გვიან, ერთმა ქართველმა ოფიცერმა წამოაღვიძრა ტაბიძის ჯგუფის წევრის წერტილი, რომლის შინაარსს შემთქმულების არსებობის იდეას აძლიერებდა.

იმ დროს ბერგმანის ჯარისკაცებს უკვე ფიცე ჰქონდათ დადებული და ობერლენდერი იძულებული იყო საქმე სამხედრო სასამართლოში გადაეტანა. (იხ. რამ ჰოვრის წიგნი). აქვე უნდა ითქვას, რომ ბერგმანელების მიერ ფიცის მიღების დროს, აღმირალ კანარისთან შეთანხმებით გამომუშავებულ იქმნა ფარმულა, რომლის მიხედვითაც ფიცის ტექსტიდან გამორიცხული იყო „პარტიოტისადმი ერთგულება“, რაც ბერგმანის ერთგულს პოლიტიკურ ავტონომიას ანიჭებდა.

სასამართლოს სხდომებში თორმეტი დასამტკიცებელი და იქ დამსწრე გერმანელ და ქართველ თარჯიმანთა თუნი თავი დირსულად ეჭირა შეთქმულების არცერთი მონაწილე არ დაუსახელებია და შეთქმულებაში მონაწილეობის ბრალდებაზე ბოლომდე უარს აცხადებდა. ყველაზე დიდ უფრო დამამტკიცებელი ჩვენება, ზურგავშიღის შემდეგ, იყო ავით „პოლიტრუბ“ ტაბიძისა. მან განაცხადა, თითქოს იგი შეთქმულების შეთქმულად იმ მიზნით, რათა მათი გვეგები კარგად შეესწავლა და ამის შემდეგ გერმანელებისათვის მოეხსენებოდა. ამასთანავე ტაბიძემ გერმანელებს წესთაგაზამომავალშიც მათთან ერთგული თანამშრომლობა. ცხადია, ტაბიძის ასეთმა გამოსვლებმა ერთი ოფიცრის წერტილის მნიშვნელობაც. საქართველოში გამოსულ წიგნებში, სხვათაშორის, ესეც გაყალბებულია: მათი მიხედვით, თითქო სამკუთა „პარტიოტებმა“ ერთსულოვნად, აგზნებულად და ცეცხლის სიტყვებით მიმართეს სასამართლოს.

სასამართლომ შეიდ ქართველს უშაღლესი სასჯელი, ხოლო რამდენსამე სხვა ჯარისკაცს საპრობილე მიუსაჯა. (იხ. იქვე). დამატებით ოცამდე ჯარისკაცი კი, რომელნიც ზურგავშიღის ჩვენების საფუძველზე არასამართლო იყვნენ, ობერლენდერმა გადაიყვანა, ქალაქ ჰანაუს ალემინის ქარხანაში მუშაებად. კარგად არის ცნობილი, რომ ეს ქარხანა საჯაროიმ ბანაკი არ იყო, არამედ ფრანგ და სხვა მუშათა შორის, იქ მოთავსებულ ქართველებს ადვილად ასატონ პირობები ჰქონდა. (იხ. იქვე).

კანარისა და ობერლენდერს იქვე არ შეუბარებიათ, რომ მცირეტიცხოვან ჯგუფის შეთქმულების მიუხედავად, ბერგმანის სახელობით სანდო ერთეული იყო. სამ. პროპაგანდისტები სხვა უსიკრებო ტყუილთა შორის იმასაც ამბობდნენ, თითქოს ბერგმანის დიდი ნაწილი ფრონტზე გასვლის შემდეგ წიკლაურის მხარეზე გადაიქცა. სინამდვილეში კი მთელი ბერგმანი ბოლომდე დარჩა ერთგული თავის პრინციპებისა. მან მრავალჯერ ისახელა თავი ბრძოლაში და როცა დამარცხებული გერმანელები კავკასიიდან, ყირიმიდან და ბოლოს ბალკანეთიდან უკან იხევდნენ, არც მცველდნენ მყოფი ბერგმანი, ამ დახვედის ხმირად, საოცარი მამაცობით იცავდა. დახვედის დამცველ ნაწილის ჯარისკაცისათვის ჩამორჩენა ძლიერ ადვილია, გარდა ქართველებსა სავროლ კავკასიელების ეს არ ჩაუდენია. (იხ. იგივე წიგნი).

ბერგმანის ამგვარი თავისდაპირის მიხედვით მხოლოდ ერთი რამ იყო: იგი აიყო კავკასიის ხალხთა კეთილდღეობისათვის სამსახურის ნიადღაზე. მისი ბრძოლა ამ იდეას მიეძღვნა და არა გერმანელებს, რუსებს არ რომელსამე სხვა დამპყრობელს. სამკუთა ოფისებში პროპაგანდისტებს რომ ობიექტური ანალიზის სურვილი და შესაძლებლობა ჰქონოდათ, ისინი ერთგულად გამოვიდნენ ბრძოლის მსახურს ნიამუშებს ისტორიაში ადვილად იპოვებდნენ. ერთგული თავისუფლების იდეა მსოფლიოში ძლიერიადა მისი მოკვდა არ იქნებოს, არც „ცეცხლითა და მახვილითა“, არც ვორონოვების და არც სანჯოთა პროპაგანდისტთა სიტყვით.

სამკუთა კავშირის ინვაზიის რამდენიმე კვირის შემდეგ, მიტლერმა დაპყრობილ აღმოსავლეთ ტერიტორიების სამოქალაქო აღმინისტრაციის სათავეში დანიშნა აღფრედ როზენბერგი. „აღმოსავლეთ საქმეთა სამინისტროს“ შექმნის, თქმის დაპყრობილ ტერიტორიებში დანიტერესებულ უწყებათა შორის მეტოქეობა დაშუღლი, თქმდა მოესხა. სინამდვილეში ასე არ მოხდა. საგარეო საქმეთა სამინისტრო შეეცადა მსოფლიოზე განვითარებაზე გავლენა მოეხდინა.

უხუნიესადა სარდლობამ და სამხედრო უწყებამ შეინარჩუნა ინტერესი, არა მარტო ფრონტის ასე, არამედ ზურგის ტერიტორიებზეც - მოადგან სამხედრო მონარაგების გზები აქედან მიემართებოდნენ ფრონტისაკენ. დაპყრობილ ტერიტორიებზეც მოქმედი პოლიცია, პიშირის დირექტივების ემორჩილებოდა. ეკონომიურ საკითხების მრავალი უწყება როზენბერგის ზედამხედველობის ქვეშ არ იყო.

გარდა ამისა, უკრაინის კომისრად, როზენბერგის პროტესტის მიუხედავად, პარტიის ხაზით დანიშნა ერინ კობი. ეს იყო ის კობი, რომელსაც ნაც. სოციალისტთა შინაწერში მეტსა-

ხელად „წითელ ერისს“ უწოდებდნენ. მისივე თქმით, ის თურმე ფანატიკური კომუნისტი ვახ-
დემოლ-პიტლერის გავლენით რომ არ მიეღო ნაციონალ-სოციალისტობა. გერმანიის დეპრესია
ის ეპოქაში, კოხი მთავარი მოლაპარაკე იყო, იმ ნაციისტებისა, რომელთაც საბ. კავშირთან და-
ახლოვება სურდათ. (იხ. წიგ. ჯერმენ რულ დალინისა).

ეს „პარგუნების სივრცის დემიკოგრაფია“, აღმ. პრუსიის გულიტერი იყო და ბორმანისა და გე-
რმანის მფარველობით სარგებლობდა. ის წესით, როზენბერგს უნდა დამირჩიებოდა, გარნა
თავის ოფიციალურ უფროსს მალე თავზე გადაახტა და მისივე გამოთქმით, როზენბერგს „რო-
მანტიული და გულბერყვილი“ ზეგმები უარყო. კოხმა სანახებთ გაიზიარა, პიტლერის პოზიცია,
რის მიხედვითაც:

1) გერმანელი ერი ბატონი ერი იყო. 2) აღმოსავლეთის დაპყრობითი ერები ვანკუთენილი არ-
იან-ემსახურით თავიანთ ექსპერტებზე ბატონებს ე. ი. გერმანელებს. 3) გერმანიის უფლება და მო-
ვალეობა-დაპყრობილი ტესპლუბატაცია გაუწიოს. 4) სრული კონტროლი მიითხოვს, რათა ადგ-
ილობრივი ინტელიგენცია და ყველ ის ელემენტები, ვინც ამ მიზანს ხელს შუღშიდნენ გაენა-
დღურებიათ.

კოხი თავის აწმყო პრაქტიკულ ამოცანად სხაბედა, უკრაინის ხარჯზე, გერმანიის მომა-
რავებას სურსათ-სანოვავის დარჯში. ასევე უკრაინის უნდა მიუწოდებიათ სპირო მუშახელი
და ამის გატარებას აპირობდა არადაამიანურ მეთოდებით-მიუხედავად როზენბერგის წი-
ნაღმდებლობისა. ამ უკანასკნელის კონცეპცია აღმ. ტერიტორიათა მიმართ, განსხვავდებოდა,
პიტლერისა და კოხის იდეებისაგან. როზენბერგს სურდა საბ. კავშირის დანაწილება და მასზე
შემაგვალ არარეს ერების დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა შექმნა-გერმანიის სრული ზედამხე-
დველობით. ეს სახელმწიფოები რუსეთს რკალივით უნდა გარსემორტკოდნენ. ცხადია, თვით
რუსეთსაც თავის ეთნიურ ფარგლებში საკუთარი სახელმწიფო ექნებოდა. 1941 წელს როზენბე-
რგის თანამშრომელი წერდა: „ჩვენი პოლიტიკა მიზნად ისახავს, რათა უკრაინა გახდეს წინ-
ასწორობის დამცველი ძალა-რუსეთის, პოლონეთის და ბალკანეთის მიმართ და ხიდად კავკასი-
ისაკენი.“ (იხ. დალინის წიგ.). როზენბერგის აზრით, შვიდრო კავშირი უკრაინისა და კავკასი-
ისას შორის, დღი ფაქტორი იქნებოდა მოსკოვის საწინააღმდეგოდ შექმნილ არარეს ერთა
კოალიციაში.

როზენბერგი, თვითონ ლტოლვილი ბალტიელი გერმანელი იყო. უკვე 1919 წელს მიუ-
ნებში მას შვიდრო კავშირი ჰქონდა სხვა ემიგრანტთა ჯგუფებთან. მათ შორის-ალექსანდრე
ნიკურაძესთან, რომელთანაც ის დამეგობრა. მათი მეგობრობა დიდხანს გაგრძელდა და მისი-
ტრობის მიღების შემდეგ, მან პრიფესორი ნიკურაძე აღმოსავლურ ინსტიტუტის დირექტორ-
ად დანიშნა.

პროფ. ნიკურაძემ სანდერსის ფსევდონიმით, ორი წიგნი გამოსცა: „აღმოსავლეთ ევროპა“ და
„კავკასია“, რომლებიც იმ დროს გერმანიაში სახელმძღვანელო წყაროებათ ითვლებოდნენ, ხოლო
დეტროიტი — ამ საკითხთა ექსპერტები. ჩვენებში ხაზგასმულია, კავკასიის ისტორიული, პოლიტი-
კურისტორიკული და ეკონომიური მნიშვნელობა ევროპისათვის, რომლის განუყოფელი ნაწილი
კავკასია არისო. ნიკურაძე დღი გავლენით სარგებლობდა მინისტრ ზე და მის ახლო წრეებზე
კავკასიის მომავალ „შმართევის“ არნო შიკედანის ჩათვლით.

ქართველების უდიდესი ნაწილი, ცხადია როზენბერგის კონცეპციის არ იზიარებდა. ჩვენთ-
ვისგერმანიის „სრული კონტროლი“, ებრავლთა დისკრიმინაცია და რუსების „მეორეხარისხო-
ვან“ ადამიანებათ აღიარება, სრულიად მიუღებელი იყო. ჩვენ საქართველოს დამოუკიდებლობის
ადღების შემდეგ, რუსეთთან კვირდამეგობრული და მოკიდებულება გვსურდა და არა მისი და-
ჩაგვრა და დამცირება.

კავკასიელების კრებაზე, რომელსაც პროფესორი მენდელსონი შეეწებოდა, მიხელო კედიამ, ჩვენს
საერთო თანხმობის მიხედვით განაცხადა: „თუ აღმოსავლეთის სამინისტრო, შიკედანის და მის
შტაბს კავკასიაში გამოგზავნის, მაშინ ჩვენ მთებში და ტყეებში პარტიზანებად გავლთ, რომ
მას შეგებრძოლოთ.“ და არაოფიციალურად და ხუმრობით კავკასიელთა წრეში აღმ. სამინ-
ისტროს, „კოლონიალურ სათხიხტროს უწოდებდნენ ხოლმე.

აღმ. სამინისტროში, ორი მნიშვნელოვანი პირი-ოტტო ბრაუტვიგამი და პროფ. გერხარდ მე-
ნდელ, თავიანთ მინისტრის, როზენბერგის კონცეპციის არ იზიარებდნენ და აღმოსავლეთის სა-
კითხებს მუდმივად უარს, შტაბუდენბერგის კონტრინენს და პერვარდის მსგავსად უყურებდნენ.

ოტტო ბრაუტვიგამი კავკასიის სპეციალისტი იყო. იგი საგარეო სამინისტროსაკან იყო გამო-
ყოფილი, „საერთო პოლიტიკის“ განყოფილების სამთავროდ აღმოსავლეთის სამინისტროში.
პროფ. მენდელ განაგებდა „კავკასიის განყოფილებას“ სადალი მის ბერლინის უნივერსიტეტში და იყო
სამინისტროსათვის „ძობილი რეზული“. მისმა ნარკვევებში, კავკასიისა და თურქული ჯგუფების
შესახებ, სამინისტროს უფრადლება მიეცია. ეს კავკასიელების და თურქესტანელების მეგობ-
ბარი, დღი ქუთაგონებში, მოხერხებდა და ებრავით მოქმედებდა და პატარა ერთა ნაშდვილ და-
მკველად გადაიქცა. მანუკე 1942 წელს მრავალი წინააღმდეგობის მსგავსების შემდეგ, დაა-
რსა ორგანიზაცია, რომელსაც „პიტრელ-შტელე“ დაარქვა და იგი ეროვნული წარმომადგენლობის
მიხედვით დაჰყო. ამ ორგანიზაციის მიზანი იყო, გერმანულ სფეროში მოქმედ კავკასიელების
თურქესტანელების და ებრინელ თათრების დახმარების გაწევა.

ორგანიზაცია უკვე არსებობდა, როცა მუდუნებურგმა თავისი გეგმების ვახხორცილებაში და-
მხმარედ, ემიგრანტების გამოყენება გადაწყვიტა. ამ მიზნით, ორმოცდარეო წლის აპრილში მან
ბერლინში მოსალაპარაკებლად მოიწვია ზოგი მისთვის პირადად ცნობილი ემიგრანტი: საფრანგე
თიდან, იტალიიდან, შვეიცარიიდან, ბალკანეთის ქვეყნებიდან და თურქეთიდან. მოწვეულთა

უმეტესობა ბერლინში ჩამოვიდა, რომლებიც „მასპინძელმა“ ე. ი. საგარეო საქმეთა სამინისტრომ ცნობილ სასტუმრო „ადლონს“ დააბინავა, რის გამოც ამ პროექტის მერტახელად „ადლონი-ა“ შეარქვეს. ქართულგვრიდან სხვათაშორის იყვნენ: ეროვნულ დემოკრატების ლიდერი სპირიდონ კვიციანი; თეთრი გიორგის ერთი დამაარსებელთაგანი ლეო კერესელიძე; ირაკლი ბაგრატიონი; დათა ვაჩნაძე და ზურაბ ავალიშვილი.

ჩრდ. კავკასიულებიდან: უტრანა „კავკასიის“ გამომცემელი ჰაიდარ ბამატი და ალიხან კანტემარი; „პრომეთეს“ ჯგუფიდან: აზერბაიჯანის ყოფილი პრეზიდენტი „მუსაგატი“ რესულ ზადე-ზოგი თანამშრომლის თანხლებით; შამაღის შვილისშვილი საიდ შამილი და თურქესტანელი პეიღი კაიუმი.

შულენბურგს არ შეეძლო ნ. გორდანიას ან მისი ახლო წრიდან ვინმეს მოწვევა—იმიტომ რომ ობის დასაწყისში, როცა პიტლერმა დემოკრატიულ სახელმწიფოებს შეუჯახა, ნოე გორდანიამ საკუთრად განაცხადა, რომ ჩვენ დემოკრატიის სახელზე ვართო. ამის გამო ყორდანიას მოწვევას გადაუღიანა და სიმძვინვარე ელგებოდა. გარნა შულენბურგი მიხეილ კელიას საშუალებით მინიცი იყო კონტაქტში ეორდანიასა და გემეკმოთან. ნოე გორდანიას, ცხადია, აღრინდელ განცხადებების მიუხედავად, არ შეეძლო განზე გადგომა, როცა გერმანია მისი ქვეყნის მპყრობელ რუსეთს დაეჯახა და კავკასიას უახლოვდებოდა. სხვა არაიყო რა, ამას ვერცერთი რეალისტ პოლიტიკოსი ვერ ჩაიდენდა.

როგორც უკვე ითქვა, შულენბურგის დევმა პიტლერმა არ მიიღო და გარდა ამისა როზენბერგიც ამხელდა და საგ. სამინისტროს დურერთან უჩივდა, რომ შულენბურგი არალეგალურად, და მის ზურგს უკან აღმ. ტერიტორიების საქმეებში ერუდოდა. ამის საპასუხოდ პიტლერმა 28 ივლისს, დრომალდოი წერითი აცნობა საგ. საქ. სამინისტროს, რომ აღმ. ტერიტორიის საქმეში არ ჩარეულყო. შულენბურგი იძულებული გახდა თავისი მოწვეულები, ოფიციალური ბანკურზე, ახალი „მასპინძლისათვის“ აღმ. სამინისტროსათვის ჩაებარებინა.

მეგრამ შექმნილმა მდგომარეობამ, როზენბურგი მინიცი იძულებული დადგარა, რათა საგ. სამინისტროს მიერ დაწყებული მოლაპარაკებები ემიგრანტებთან, გაეგრძელებინათ, რაც მენდელსა და პრუდიგამის განყოფილების სვერისში მოექცა. ამან კავკასიელების და თურქესტანელების საქმი ნაწილობრივ მაინცი, გადარჩინა. რამდენიმე შეხვედრის შემდეგ, ემიგრანტთა ერთი ნაწილი უკან დაბრუნდა, მეორე ნაწილმა გერმანულ სხვადასხვა უწყებასთან დაიკვირა კავშირი, ხოლო მესამე ნაწილმა განაგრძო დაწყებული მუშაობა მენდელსთან და ბრაუტიგამთან. მათი დახმარებით მენდელმა მახავრა თავისი განყოფილების განვითარება და გაზარდა.

1942 წლის აგვისტოში მან დააარსა აღმ. ერების წარმომადგენელთა ცენტრი, რომლის საშუალებითაც მრავალ არსებულ პროექტების გამოსწორებას შეუდგენენ. მათ შორის მავალითად, ტყვეთათვის ბინის, ტანსაცმლის და საზოგადოებრივი მოვლის, მათთვის მიმოსვლის საშუალების გაუმჯობესების და საჭირო ინფორმაციის მიწოდების.

ამასთან ერთად მენდემ დააარსა ერთგვარი ნაციონალური წარმომადგენლობა რომელსაც NATIONALAUSCHUSSE დაარქვა. და რადგან მენდემ პარტიის წევრი არ იყო, მის მიერ თანამშრომლების არჩევა პარტიულ თვალსაზრისით არ ხდებოდა. მენდეს საოცარი დასაოფრებელ პოლიტიკის წარმოების უნარი დაასეთი ძლიერი განყოფილების შექმნა მხოლოდ იმით აიხსნება, რომ არც მომხადებელი და არც ენების ცოდნით, მსგავსი სპეციალისტი ბევრი არ ჰყავდათ და მისი შეცვლა ან მისთვის კონტროლის გაწევა ძნელი იყო. (იხ. ZWI CHEN HACKENKREUZ

UND SOWJETISCH. PATRIK VON MUEHLEN DROSTE VERLAG DUSSELDORF)

ნაციონალური წარმომადგენლობაში შედიდნენ: სპირიდონ კელია, მიხეილ წერეული, ზურაბ ავალიშვილი და ექ. გიორგი მადლაშვილი.

პიტლერმა რომ მომეტეების დაარსება აკრძალა, რადგან მისი აზრით, ეს პოლიტიკური მოთხოვნობაა წამოყვების საშუალებას დაბადებდა, პროფ. მენდელს გადაეცა შექმნილ სახელმწიფო მდგომარეობას—ცნობითვის, ლეგიონერთათვის და საერთოდ ემიგრაციისათვის და მთელი ენერჯით ცდილობდა მდგომარეობის გამოსწორებას. ამ მიზნით, მას და ბრაუტიგამს მკვიდრო კავშირი ჰქონდათ შტაუფენბურგთან, სხვა მხებრებთან და ყველა ამ საქმეში დადებითად დაინტერესებულ პირებთან და ორგანიზაციებთან. მეორე მხრით კი ის ცდილობდა, ნაციონალური წარმომადგენლებთან ერთად, პრაქტიკულ მუშაობის ჩატარებას, იმ იმედით, რომ მათი პოლიტიკურად ცნობა, მოგვიანებით მათი მიღწეული იქნებოდა, გარნა მდგომარეობა უკვე შეცვლილი იყო: გერ ერთი შულენბურგის დევმის უარყოფის გამო, ბერლინში ჩამოსულ პოლიტიკური მოღვაწეთა უმეტესობისათვის იქ დარჩენას საფუძველი აღარ ჰქონდა; მეორე: 1943 წელს გერმანიის სამხედრო მარცხების და უკანდახევის შემდეგ, მათი კავკასიაში შესვლის საკითხი უკვე აღარ იდგა.

ახლა საჭირო იყო არსებულ მიმე პრობლემების მოვლა, რაც ქართული ემიგრაციის ლიდერობამ ახალითობას დააკისრა. იმიტომ, „ადლონს“ მოლაპარაკების მონაწილეთაგან, მხოლოდ გერმანიაში მცხოვრებნი:პროფ. მიხეილ წერეთელი, გიორგი მადლაშვილი და ზურაბ ავალიშვილი დადარჩნენ. ზემოთ ითქვა, თუ როგორ დააბირა ბერლინის დატოვება მიხეილ კელიამ—შულენბურგთან საუბრის შემდეგ და რა მიზეზით და მოსაზრებით დარჩა იგი. სწორედ ამ პირობებში, მენდელს და სხვა დაინტერესებულ უწყებებში დაიბადა იდეა, კელია—მალაშვილთან და სხვა, შედარებით ახალგაზრდა ჯგუფებთან ჩამოეყალიბებოდა, კელია—მალაშვილთან და სხვა, შედარებით ყველა ფენას გააერთიანებდა, საჭირო პრაქტიკულ მუშაობისათვის. იმ დროს ემიგრაციის ყველა ფენას გააერთიანებდა, საჭირო პრაქტიკულ მუშაობისათვის. იმ დროს ბერლინში მყოფ ქართველთაგან, რომელნიც—ვინ რჩევით, ვინ აქტიურ მოქმედებით ან უბრალოდ მხარის დაქებით, ამ საქმეით დაკავშირებული იყვნენ, დაეცახებოდა. ასათიანი, ა. ცომიანი,

დ. სინსიკაშვილი, ვ. ნოზაძე, ი. მანფრედა, ვლ. ცხომელიძე, არჩ. გომარელი, მარკოზ ტულუ-
ში, ნ. იმნაიშვილი, ერ. რამიშვილი, შ. ბერევიანი და კიდევ სხვები.

ვინაიდან განზე დგომა დაუშვებელი იყო შტაბს უნდა შეეცვალა „აღუსუსი“ და ენერჯული
თავდადებით ცდილიყო მდგომარეობის გამოსწორებას. უნდა გაეკეთებულყო მაქსიმუმი იზისა
რის გაეკეთებაც შეიძლებოდა.

1943 წლის ოქტომბერში, როცა ქართული შტაბი დაარსდა, მის წინაშე ხუთი მთავარი პრობ-
ლემა არსებობდა: 1. ქართველები გერმანულ ჯარში ზ. ტყვეთა ბანაკებში. მსხვილადსხვა
სამუშაოებში. 4. ქართველი ემიგრანტები გერმანიის მიერ დაკავებულ ტერიტორიებზე და გერ-
მანიაში. 5. კავშირი კავასილებთან და საერთოდ აღმოსავლეთის ერებთან.

ქართული შტაბის ორგანიზაცია, არსებულ პრობლემების შესაფერისად, ოთხ განყოფილებად
დაიყო: სამიქალაქო, პოლიტიკური, დინამისტურ-მომამზადებელი და სამხედრო.

შტაბის საერთო უფროსი უნდა ყოფილიყო-სამხედრო განყოფილების ხელმძღვანელი, მაგრამ
მან უარი განაცხადა და შტაბს ხელმძღვანელობდა ოთხივე განყოფილების თანასწორუფლებიან
უფროსთა საბჭო. საერთო მნიშვნელობის საკითხები ხმის უმრავლესობით გადაეწყვედა. რო-
გორც უკვე ითქვა, შტაბის არჩევა მოხდა დანტერესებულ მხარეთა შორის ხანგრძლივი თა-
თბორის შემდეგ, ე.ი. ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის და სხვადასხვა ჯგუფების-ღერეთის
მხრივ და გერმანულ უწყებების შორის-მორე მხრივ. სამიქალაქო განყოფილება სათავენი
ჩაუდგა ექიმის გიორგი მაღალაშვილი, რომელიც წარმოადგენდა „თეთრი გიორგის“, ორგანიზაცი-
ის და აღმ. სამინისტროს უქვრად მხარს. მის მოვალეობაში შედიოდა აღმ. სამინისტროს გავე-
ლინის სფეროში მყოფ ქართველებისათვის ზრუნვა, რომელთა რიცხვა საგრძნობლად გაიზარდა
ტყვეთა ბანაკებიდან გამოყვანულ ახალგაზრდობით, რომლებიც სხვადასხვა სამუშაოზე მოაწყ-
ვეს. დასაწყისშივე აღ. სამინისტრომ ბერლინთან ახლო უსტრალში მოაწყო აბატარა ბანაკი,
ტყვეებიდან განთავისუფლებულთათვის. სამინისტროს გეგმით, იქ თამოყრბო ახალგაზრდობა
ვანსაკუთრებულ სარგებანიზაციო კადრად უნდა გამოეყენებიათ. ზოგი კი მაღალაშვილის გან-
ყოფილებაში შეიყვანეს, რაც მისი ჯგუფისათვის სასურველი შემატება იყო. უსტრალშივე
ჩამოყვანილდა ქართულ ცეკვა-სიმღერის ჯუნდიანი დაიეთ კასრადის ხელმძღვანელობით, უმეტესად
გერმანულთა შორის ქართული კულტურის საპროპაგანდო.

ექ. მაღალაშვილი კარგად აღზრდილი, განსწავლული და კეთილი ადამიანი იყო. მან მიუხე-
ნის უნივერსიტეტი დაამთავრა და საექიმო პრაქტიკის საშუალება ჰქონდა. გარდა ამისა მი-
იღო დიდი მამული ბავარიაში, შექმნა ოჯახი და ყოველმხრივ უზრუნველყოფილი იყო. მიუხე-
დავად ამისა, ომის დაწყებისთანავე მამულიშვილურმა გრძნობამ დაძლია და ამ სახითააო

საქმიანობაში ჩაერთა.

მისი რწმენით, გერმანელები, ადრე თუ გვიან, საქართველოს დამოუკიდებლობას იცნობდენ
და საქართველო გახდებოდა იმ ახალი ევროპის წევრი, რომელიც ომის შემდეგ, გერმანიის
ხელშეშევანელობით უნდა შექმნილიყო.
გ. მაღალაშვილის მიერ ჩატარებული საქმიანობა დიდიან შეუწყო ხელი, აც. სამინისტროს
გავლენის სფეროში მოქცეულ ქართველების, გერმანულ მუშა-მისამსახურეთა პირობებთან გა-
თანისწორებას. იმდროინდელ გერმანიაში ეს უძნელესი იყო. მაღალაშვილს საქმიანობაში ეხ-
მარებოდა მისი სტუდენტობის მეგობარი პროფ. ს. ნიკურაძე, რომელიც მას მინისტრობან ზუ-
რას უმარგებდა. ერთ დროს „თეთრი გიორგის“ ორგანიზაციაში მაღალაშვილი თავის მოურავად
აირჩია. გ. მაღალაშვილსა და მ. კელიას შორის, დასაწყისში, დიდი აზრობისგანადა არსებობდა.
ამან რამდენიმე კონფლიქტიც წარმოშვა, გარანა შტაბის დაარსებეს შემდეგ, საერთო საქმი-
ანში უნაგარი მოძღვნილობა, ორივე გააერთიანა და ომის დასასრულამდე და შემდეგაც, მეგ-
ობებამდ დარჩნენ. აღსანიშნავია, რომ მაღალაშვილი სამსახურით იზიარებდა და მხარს უჭერდა
შტაბის სხვა წევრებს, რომელნიც ცდილობდენ და მოახერხეს კიდევ, ქართ. ებრაელთა გადარ-
ჩენა. ეს მოხდა პროფ. მენდელს დახმარებით.მათივე საერთო ცდების წყალობით კავასილ მუ-
შებს მოაშორეს დამამცირებელი ნიშანი: „ოსტ.“.

ომის ბოლოხანებში აღ. საქ. მინისტრმა თითქმის ყოველი გაველენა დაკარგა. მისი დაცემის
პროცესი დაიწყო ბირმანის, კონსი და პიმლერის ინტრიგების გამო. პიმლერმა მოახეხა თავისი
წარმომადგენელი-ბუტგერის, სამინისტროს მაღალ თანადგებობაზე დაიწყო და ამით თამყე-
იდრა მისი კონტროლი. როგორც ქვემოდ დაეინახეთ, პიმლერმა მოინდომა გენ. ვლასოვის მო-
ძრაობაც თავის ხელმძღვანელობით გამოეცოცხლებოდა და არარაქს ერების უკვე არსებული ორ-
განიზაციებით ვლასოვის ჩარჩოებში მოექცია. კავასიურმა შტაბმა, პრ. მენდელსა და განთავსე-
ბის დახმარებით, ენერჯიულად გაიბძოლა. მის წინააღმდეგ და უმთავრესად მ. კელიას გაბელ-
ული მოქმედებისა გამო, პიმლერმა მიზანს ვერ მიაღწია.

კავასიურებს ვლასოვის მოძრაობის შეფერხება არ უნდოდათ. პირიქით, მათი აზრით, ომის
დასაწყისში, საჭირო იყო დაკავებული ტერიტორიებზე დროებითი რუსული მთავრობის შედგ-
ენა- შესაფერის პოლიტიკური, ადმინისტრაციული და ეკონომიური უფლებებით და მოვალეობით.
ასეთივე მდგომარეობა უნდა გატარებულიყო საბ. კავშირში მოქცეულ სხვა ერებზედაც. ომის
შემდეგ პლემბიციუსს უნდა გადაეწყვებოდა ამ ერთა დამოკიდებულება რუსეთთან და ერთმანეთ-
თან. ეს აუცილებელი პირობა იყო იმ უნდობლობის გამო, რაც ისტორიულად თერთ და წით-
ელი რუსეთის დამპყრობელურმა პოლიტიკამ გამოიწვია. როგორც ვიცით, პიმლერმა და მისმა
ახლო წრემ, ამის შესაფერისი მუღებურგის გეგმა აკრძალეს და მხოლოდ მაშინ, როცა გერ-

მანის დამხობა მოახლოვდა, მიმდინარე უცბად გენ. ვლასოვი მოავრდნა. კავკასიელები პიტლერის აღმოსავლეთის ერების დაუძინებელ მტრად სთვლიდნენ. ასეთ პირობებში სავსებით ულოგიკო იქნებოდა ვლასოვის "კომიტეტთან" შეერთება. კავკასიელების აზრით, ვლასოვს უარს უნდა ეთქვა პიტლერის ანკესზე წამოგებაზე. გენერალი კოესტრინგი და პრ. მენდელ სავსებით წინააღმდეგი იყვნენ კავკასიური ნაწილების მიმდინარე განკარგულებაში გადასვლას.

კავკასიური შტაბების საბჭომ ქართულ სამხედრო განყოფილებას სთხოვა, გენ. კოესტრინგთან ერთად ზომები მიეღვეთ, რათა კავკასიური სამხედრო ნაწილები დიდ ერთეულებად შეგვეყრიბა, რომ ესენი მიმდინარე ორგანიზაციის არ ჩაებარდნოდა ხელში. ამას მიუვალვით კავკასიური შტაბების დანაშაულები.

ზომიანობა და ორგანიზირებამ დაქიმული მდგომარეობა შექმნა აღმ. სამინისტროშიც. ეს დაქიმული მდგომარეობა "ესესის", წარმომადგენლის ბერგერის მოქმედებამ გამოიწვია. ამიტომ გ. მაღალაშვილი იძულებული იყო კომპრომისზე წასულიყო—როდესაც ბერგერმა მას მოსთხოვა ერთი დამატებითი კავკასიური ნაწილი "კოესტრინგის" შექმნათ. მაღალაშვილი იმაზე იძულებით დათანხმდა—ქართულ შტაბსა და გენ. კოესტრინგთან შეთანხმებას გარეშე, როცა გ. მაღალაშვილმა ქართულ შტაბს ამის შესახებ სათანადო მოხსენება წარუდგინა, ჩვენ, სამხედრო განყოფილების სახელით წინააღმდეგ მივიტოვე ხმა. ცხადია ჩვენმა წინააღმდეგობამ არაფერი შეცვალა და "ვაფენ ესესი", ამ ნაწილის ჩამოყალიბებას შეუდგა ომის დამთავრების რამდენიმე თვის წინ. ბოლოს ეს ნაწილი იტალიაში გადაიყვანეს და გაფორმებულ იქნა იყო რომ რომ იმით დასაჯარდა.

ომის დამთავრების უკანასკნელ ხანებში, აღმ. საქმეთა მინისტრმა თავისი ინიციატივით, სხვა უწყებთა დაუყოთხავად, კავკასიური შტაბები-კავკასიურ კომიტეტებად იცნო, რითაც თითქმის პოლიტიკურ მნიშვნელობას ხაზი გაუსვდა. ცხადია იმ ხანებში, და პიტლერში ამ "ცნობას, პრაქტიკული წონა აღარა ჰქონდა და ეს მხოლოდ სიმბოლური სვლა იყო, გარნა ზომიანი და აზრით, ეს გამოეგებოდა ინვალიდებთან და ამერიკელებთან მოლაპარაკებაში.

მის. კლდის წინააღმდეგობა, კომიტეტებად ქვეული ორგანოს თავმჯდომარედ გ. მაღალაშვილი იქმნა არჩეული.

შტაბის პოლიტიკური განყოფილების უფროსი მიხეილ კელია, ჩვენს აზრით, ქართული ემიგრაციის ახალი თაობის ბრწყინვალე წარმომადგენელი იყო. ამ განყოფილებას წევრად და მ. კელიას თანაშემწედ დანიშნულ იქმნა ნიკიტა და ენერგიული ეროვნულ დემოკრატი ალექსანდრე ცოქიაძე.

მიხეილ კელია ახალგაზრდობიდანვე ეზიარა სამშობლოს უზუნაესობის იდეას. იგი უკვე საქართველოს დამოუკიდებლობას დროს არჩევნების მთავალურჯ კომისიის წევრა იყო. ლტოლვილობაში სხვადასხვა პარტიების მუშაობას ეცნობოდა და ზოგჯერ თითონვე ღებულობდა აქტიურ მონაწილეობას. ერთ დროს გერმანიაში პილდებერგის უნივერსიტეტში სწავლობდა და ფრანგულთან ერთად, გერმანულსაც უღემიყვენილ ფლობდა. ომის დროს მას ბევრი არგუნა საქართველოს და საქართლო კავკასიის დამოუკიდებლობისათვის ებრძოდა და ეს რედა მან ღირსეულად შეასრულა. გერმანელებთან მისი დაკავშირება არაჩვეულებრივ პირობებში მოხდა. პირველი დანი ომის შემდეგ გერმანიაში, საქართველოს მეგობრების სახით გადადგინდნენ წრე არსებობდა და ქართულ მოღვაწეებს ისინი გარდა იცნობდნენ. იმ ხანებში მათ ცხადია, არაფრის ვაკეთება არ შეეძლოთ, ხოლო მეორე ომის დაწყების შემდეგ, აღმირად კანარისის ორგანიზაციამ საიდუმლო წარმომადგენელი გაუზავნა პარიზში სპირიტონ კელიასთან, კელიამ კანარისის წარმომადგენელი, მის. კლდის დაუკავშირა და ამგვარი მისი შუამდგომლობით შეიქმნა, ჯერ "თამარა პირველის" ორგანიზაცია, ხოლო რუსეთთან ომის დაწყების შემდეგ, უკვე მასიური გამგზავრება "თამარა მეორესი". იმ დროს ქართული ემიგრანტებისათვის ერთადერთი საშუალება იყო საქართველოს ინტერესების დასაცავად გერმანიაში პოზიციების დასაჭერად. გარნა გერმანულ ოფიციალურ პოლიტიკის გამო, ქართულ მოხალისეთა ერთეულებში მალე ბუნდოვანმა უიდეობამ შეცვალა.

მ. კელიას ღრმად სწამდა, რომ რუსულ იმპერიალიზმთან თავისაიდუმლოდ მხოლოდ სამ. კავკასიის არარუს ერთა მიქრობა თანამშრომლობით შეიძლებოდა. ამიტომ იგი ენერგიულად მოქმედებდა ამ მიმართულებით და როდესაც მიზანს მიაღწია, არარუს ერთა ვაერთიანების საბჭოში, ის იყო ქართული შტაბის წარმომადგენელი.

აღმირად კანარისის, მისი ორგანიზაციის უშუალო ამოცანების გარდა, სურდა გერმანულ პოლიტიკა სამ. კავშირში მომწვედულ ერების ინტერესთა მიხედვით წარემართა. "თამარა" და ბერგერის ჯგუფების შექმნით, კანარისი ფიქრობდა ამგვარ პოზიციას გააძლიერებდა. ცხადია, არც მ. კელიას, ან თამარის და ბერგერის მოხალისეებს, ქართულ ლეგიონერებს, ემიგრაციის და თვით ამ გერმანელებსაც კი არ შეეძლოთ სკოდნოდან პიტლერის საბოლოო გეგმები, კავკასიისა და კერძოდ საქართველოს მიმართ. მრავალი ფაქტი ამტკიცებს, რომ მას ასეთი გეგმა საერთოდ არა ჰქონდა და სწორედ ამიტომ შეარჩია შტაბულენბერგმა კავკასიაში თავის ექსპერიმენტისათვის. ამ ბუნდოვანმა მდგომარეობამ და ზოგჯერ უკვე დაპყრობილ ტერიტორიაზე მოხდარამ იქნებ საქმარისი არა ყოფილყო და უფრო სახიფათო, მაგარს საქიორს გზაც უნდა მოეგონებინა, გამოსავლად მიიჩნიათ თვით საქართველოსთან და მის იმდროინდელ ოფიციალურ წრეებთან დაკავშირება—საჭირო ნიადაგის მოსაზრებად. იმ შემთხვევაში, თუ გერმანელები ჩვენ მიწაწაულზე შეეცდებოდნენ, ქართველებს დაუყომნებლივ უნდა გამოეცხადებინათ

დამოუკიდებლობა და დროებითი მთავრობა შეედგინათ. ამგვარად გერმანელები ფაქტის წინაშე აღმოჩნდნენ და ამ აზრის ინვიტორების დიქტიო, გერმანელები ფაქტის გაუქმების მიზნით მოერიდებოდნენ. გერმანულ ჯარში არსებული ქართული ნაწილები კი, ქართულ გერმანულ სამხედრო ბირთვად გამოადგებოდა. ამ აზრს მავარად ჰქონდა ფესვი გადგმული "თამარ მეორეში", და 1941 წლის დამლეკს, ვანს. ს. ხალდასტანისშვილის მეთაურობით, გერმანულ სარდლობას შექარასტში წარედგინა გეგმა-ქართელების განსაზღვრული ჯგუფი წყალქვეშა ნავით შეეჯახნათ საქართველოში, თითქოს იქ გერმანელების მისაღებად. გერმანულმა სარდლობამ ეს წინადადება არ მიიღო. "თამარ მეორეს", ბერგმანთან შეერთების შემდგომ, ეს იდეა გაანდგნ მ. კედიას, ვინაიდან ასეთი მოქმედება წმინდა პოლიტიკურ ხასიათს იტარებდა, მ. კედიამ დასაჯაროდა სხვო ამ საქმეში ქართული ემიგრაციის ყველა მიმართულება ყოფილიყო პასუხისმგებელი, ამიტომ მან ეს გეგმა ნ. ჟორდანიას ვაყენო. ნ. ჟორდანიამ გეგმა უყოყმანოდ მიიღო და მისი წრის უკვე არსებული საშუალებებით ამ ოპერაციის ჩასატარებლად ჩააბა. ეს საშუალება ს. მენაღარაშვილის კავშირები იყო. ამგვარად გადაწყდა მოქმედება ორი მიმართულებით დაიწყო. ოსმალეთიდან, სადაც ყოფილი მთავრობის მოხმრებით დაინიშნა მენაღარაშვილი და ჩრდ. კავკასიიდან, სადაც, გერმანელების იქ შესვლის შემდეგ, გაიზავნენ: ილ. ასათიანი, ილ. ცომაიძე და ლ. სინჯავაძე.

ამ დროისათვის აღმოსავლეთის ფრონტზე მოქმედი გერმანული არმიის, თითქმის ყოველ დივიზიას ჰყავდა ყოფილ ტყვეთაგან შეედგარი ჯგუფები, რომლებსაც იყენებდნენ მტრის ზურგში გადასასროლად, მ. კედიამ განიზრახა და კიდევაც მოახერხა ამ ჯგუფების ერთ ორგანიზაციასთან თავმოყრა. ამ წამოწყებას გერმანელებმა "ცეპელინი" დაარქვეს. ეს იყო დიდი მიღწევა, რადგან ამით ქართველებს თუ კონტროლი არა, მეთვალყურეობა მაინც შეეძლოთ და ქართველების უაზრო მსხვერპლის თავიდან აშორება. ცხადია მასვე დაუჭერს მისი დასახელების ომიმართლებით მენაღარაშვილი და კავკასიაში მოქმედი ილ. ასათიანი.

ორივე ჯგუფის საგრონობი მიღწევა ჰქონდა, მავარამ სტალინგრადის მარცხის შემდეგ, ამ მოქმედებამ ყოველი პრაქტიკული მიზნებლობა დაკარგა. დასაწყისში, მ. კედიას მიეცა საშუალება თურქეთში ემოჯახნ, ვინაიდან თურქულ დინტირესებულ წრეებს და მათი საშუალებით თურქეთში მყოფ სხვადასხვა ორგანიზაციებს აღუხსნა გერმანიაში მოქმედ ქართველების მიზანი და პოზიცია.

საქართველოში გავაზენი ინსტრუქციების თანახმად, არავითარ შემთხვევაში არ უნდა ანქარბულიყვნენ და ეს გეგმა სისრულეში უნდა მოეყვანათ, მხოლოდ თუ გერმანელები ქართულ მიწაზე იყვნ და დაგდამდნ. ასეთი კავშირების გაბმა მ. კედიას მხოლოდ გერმანული დაზვერვის საშუალებით შეეძლო და ამიტომ წავიდა ასეთი კომიარომისზე. ცეპელინის მთავარი ინტირესი ომისათვის საქორი ცნობათა მიღება იყო და ეს ქართული ინტირესებისაგან სრულად განსხვავდებოდა, მავარამ სამაგალიდო, ამის საშუალებით კედელბოდა მეორე, ქართულ-პატრიოტული საქმე. ისტორიაში მსგავსი მაგალითები მრავალდ მოიპოვება.საბ. პრაობანდისტები, ჩეულებიზი უტფრობით, ქართველ ემიგრანტებს უხეხობის აგენტებს უწოდებენ. გვირდა მათ მიუთხოვთ, რომ "დიღმა", ლენინმაც გამოიყენა "ემპერილისტურ" გერმანიის დაზვერვა და მათი დახმარებით, იგი დააქუტუ ვაგონით და ოქროთი დატვირთული, შეეციარინიდან ფინეთზე ვაგონით, რუსეთში შეაბარეს-რევოლუციის მოსაწყობად.

1943 წლის ოქტომბერში, როცა მ. კედიამ ქართული შტაბის პოლიტიკური განყოფილება უფროსობა იკისრა, მისთვის უკვე ცხადი იყო, რომ გერმანელები ომს ვეღარ მოიგებდნ. მიუხედავად ამისა, მან მისთვის ჩეულები თავდადებით განაგრძო საქორი მუშაობა. დიქტიატორის ხელში მოქცეული, ტოტალიტარულ იმში ჩარეული ასეთ დიდ ხანებლწიფოს დაწვევას ბევრი მსხვერპლი ეწირებოდა, ხოლო ვანსილელში ჩავარდნილი ზოგი ადამიანი თავის დასახსნელად, არაჩეულებრივ საქციელს მიმართავს ხოლმე. ამის გამო მ. კედიას დიდი დრო დაენერგია ეხარჯებოდა-ქართველების ვადასარჩენად. იგი ვანურიკელად იყავდა თავის მეგობრებს, თუ მოწინააღმდეგე, იგი იცავდა ყოველ ქართველს თუ კავკასიელს მიუხედავად მათი პოლიტიკური მრწამსისა, წარსულისა თუ საქციელისა.

მ. კედიამ კარგად იცოდა, რომ ომის დამთავრების წინა ხანებში, ზოგმა შეშინებულმა ბირმა თავის ვადაჩენის მიზნით, ეთიომ პარტიზანული ორგანიზაცია დააარსა-საფრანგეთში, გერმანიის თუ იტალიაში. მან ყოველი ღრვე იმბარა, რომ ეს ამავე და მათი ვინაობა გერმანელთა ყურამდე არ მისულიყო და ამ საქმეში ჩარეული ქართველები არ გაენადგურებიათ.

მ. კედიას სხვა მრავალ დამსახურებასთან ერთად, საფრანგეთში მტხოვრებ ქართული ემიგრაციის უკლებრივი ვადაჩენაც მიეწერება-გერმანელების იქ ბატონობის პერიოდში. ვლასოვის მოძრაობას გერმანიის სამხედრო უწყება მფარველობდა. ხოლო ჰიტლერის ახლო წრეში, მისივე ბრძანებით, მას ვანგითარების შესაძლებლობა არ მისცა და ეს მხოლოდ სპარობანდოდ იქნა გამოყენებული. რამოდენიმე წელი ვაგარძელა რუსულად ანტიკომუნისტური მოძრაობის დამხმალდაცემულბოდა. ვარსა ომის საბოლოო ფაზაში, როცა გერმანიის მარცხი ცხადი იყო, ჰიმლერის მოავგონად ვლასოვი და დიდის ხანებით მოინდომა მისთვის სასწრაფოდ შეეხსა ფრთები. პრავის მანიფესტო და "რუსეთის ხალხების, კომიტეტის დაარსება ამის შედეგი იყო. ჰიმლერის ორგანიზაციამ ისიო მოისურვა, რომ რუსეთის ხალხების კომიტეტში კავკასიელები და სხვა არარუსი ერებიც შესულიყვნენ. თუმცა ვლასოვის დაგვიანებით გატოკუნებას მნიშვნელობა აღარა ჰქონდა, კავკასიელებმა და სხვა არარუსმა ერთა წარმომადგენლებმა კატეგორიული უარი განაცხადეს. ვლასოვის კომუნისმისაგანთამისუფლად დიდი რუსეთი

უნდოდა. ხოლო იბრუნეს ერთი წარმომადგენლებს, რეიმიის განუტყრებლად, დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრივი ცხოვრება სურდათ. მათი პოზიცია ანტირუსული არ იყო, ის არის და იყო მხოლოდ საკუთარი პროვინული ინტერესების დაცვა, ამიტომ თვით სახელმწიფოსთვის ხალხთა კომიტეტი, მიუღებელი იყო. ისინი მზად იყვნენ, ვლასოვთან ან რუსეთის სხვა წარმომადგენელთან ერთად ეთაბიბირთან, ხოლო ამაზე შორს წასვლა კი მათ არგონულ ინტერესს დახვედა. ეს პოზიცია სრულიად მიუღებელი აღმოჩნდა პიმელერისათვის და იგი შეეცადა თავისი განზრახვა ძალით გაეტარებია. გარნა ეს შემოტევა და შეჭარა დიდის სიმამაცითა და შეუპოვრობით იქმნა მოგერიებული მ. კედიას მიერ. იგი ქართულთან ერთად იცავდა სერთათ დარაღს ერთი პოლიციის. იხ. ტორავლის წინადადება ზი ფერდერბენ ვოლენ.

ძალდატანებით არარსებობს „შემოერთება“ თვით ვლასოვმაც არ ისურვას. სხვა მოსაზრებთა გარდა, ზოგ გერმანულებს დააბეჭდათ, რომ ქართველებს და სხვა არარსებულ ერების ლეგალური მთავრობები, რუსთა ინვანისა გამო უცხოეთში გაიხიზნენ და მათ თავიანთ ერთა მანდირი კიდევ ჰქონდათ. მაშინ როცა ვლასოვის კერძო ინიციატივა, მას კიდევ რუსი ერის ახელით ლაბარაკის უფლებას არ აძლევდა.

რისი დამთავრებაზე ცოცხა ხნით ადრე, მ. კელიამ ზოგ კავკასიელთან ერთად, მოახერხა ნეკრასოვს ტერიტორიაზე — შიგინარიაში წასვლა. მისი მიზანი იყო დასავლეთულ მოკავშირეთათვის გაეცნო კავკასიელთა მდგომარეობა, მიზანი, და პოლიცია და დეარწმუნებია ისინი, რომ კავკასიელი ლეგიონერები რუსეთისათვის არ გადაეცათ. მოკავშირეთებთან და კერძოდ ამერიკელებთან, მრავალი შეხვედრა და აზრთა დაცვლა გამოცემა მოხდა. მ. კელიამ მათ მემორანდუმები გადასცა, რაც კიდევ ერთი საბუთია, მისი სიმამაცის, შორმჭერებულობის და საქმისადმი მიძღვნილობისა. უშუალოდ კავკასიურ საკითხის გარდა ის ღრმა ანალიზს უტოლებს რისი შემდეგ მსოფლიოს განვითარებას. სხვათა შორის იგი მიუთითებდა ომისაგან დანგრეულ გერმანიის აღდგენის აუცილებლობას — ამას მოითხოვდა ევროპის ინტერესები. ასეთი აზრის გამოთქმა დიდ გაბედულებას მოითხოვდა, რადგან იმ დროს, გამარჯვებულთა ფსიქოლოგია რადიკალურად ეწინააღმდეგებოდა მას. ამერიკის იმდროინდელი ოფიციალური პირები სულ სხვაგვარად გეგმის განსორიკლებას აპირებდნენ. საერთოდ დასავლეთის შამინდელი სიბეჭე, მოგვიანებით ცველსათვის ნათელი გახდა. პოლიტიკური საკითხების კვლევისთვის ანალიზის სისწორე კი, მომდევნო წლებში სასურველით გაამართლა. გარნა ამასობაში დასავლეთში მრავალი მნიშვნელოვანი პოზიცია დაიკარგა და მსოფლიოში მძვინვარე კრიზისთა მეტი ნაწილი, სწორედ ამის უშუალო შედეგია.

ამერიკის წარმომადგენლებთან, მ. კელიას შუამავლით, მსჯავისი მოლაპარაკებები 1945 წლის გაზაფხულს, — თუცე გერმანიის ტერიტორიაზე, კიდევ გაგრძელდა. მასში მონაწილეობდნენ: მის. ალშობაი, ალ. ცომბია, ამ სტრატეგების ავტორი და გერმანელებთან — პრუს. გერპარდ ფონ შენდელ, სამწუხაროდ თანხმობა მხოლოდ ნაწილობრივ შედეგი გამოიღო და მან კავკასიელთა უფიქრის ნაწილის გადაარჩენის ვერ მიაღწია. თუმცა ჩვენთან მოლაპარაკე ამერიკელებს მდგომარეობა საკმარისად ესმოდათ, მაგრამ მათი მთავრობა ჯერ კიდევ ურეზერვოდ იცავდა ადრე აღებულ გეზს, რაიცა რუხველტსა, სტალინსა და ჩერჩილს შორის „მიღწევად“ ჩარჩობში რჩებოდა. მოგვიანებით ეს მოლაპარაკებები პრ. მენდელმ გახაერძო ინვლისელებთან.

მართალია, მომდევნო წლებში, კრემლის მიერ ხელშეკრულების დარღვევამ და აგრესიულმა საქციელმა „ცივი ომი“, დამბდა და დასავლეთმაც თავისი პოლიტიკა ნაწილობრივ შეეცადა, მაგრამ კავკასიელების გადასარჩენად ეს ეტევე გვიან იყო.

კავკასიელთაგან მხოლოდ სომხებსა ჰქონდათ შედარებით უტეტევი მდგომარეობა. მათ ომის შემდეგ ამერიკის მრავალრიცხოვანმა ორგანიზაციებმა გაუშაგრეს ზურგი. გენერალმა დრომ ეს გარემოება მოხერხებულად გამოიყენა სომხებთა გადასარჩენად. კერძო შემთხვევებში, სხვათა ზოგ კავკასიელთა დაცვებში, რისთვისაც მადლობა დღემდე მისაძებრეს.

ზემოაღნიშნული, მხოლოდ მოკლე ჯამით ქართულ შტაბის პოლიტიკური საქმიანობისა. ყოველივე ეს მიხელი კედლის ხელმძღვანელობით ხდებოდა. დარწმუნებული ვართ, რომ თავის დროზე ეს შესანიშნავი დამოუკიდებელი, დარსიულად აღვილს დაიქერს საქართველოს მატეიანეში.

ქართ. შტაბის საორგანიზაციო განყოფილების უფროსად და შტაბის სამხედრო განყოფილების უფროსის მოადგილედ დანიშნა მიხელი ალშობაი. იგი შტაბში ერთნულ დემოკრატებს წარმოადგენდა. მას მიუხედავად უნივერსიტეტის ეკონომიკური ფაკულტეტი, ჰქონდა დამთავრებული, რის შემდეგ პოლონეთში მუშაობდა — საბანკო სისტემაში. უფრო გვიან კი საამერიკელი ქარხნის ვიცეპრეზიდენტობა მიიღო. ომის დროს გერმანულ ჯარში ჩაეჭრა — იმ მოსაზრებით, რომ თავის ქვეყანას როგორმე გამოეღებოდა. იგი თაბრქინად დანიშნეს ოფიცრის ხარისხით, გენ. ჟოლისის საჯავნო დივიზიაში. მ. ალშობაი მრავალი გერმანული და თეთი გენერალიც გააოცა — თავისი სიმამაცით, გაქირვებაში ხასიათის სიმტკიცით და ამხანაგობის დიდი უნარით. გენერალმა ის წარადგინა პირველი ხარისხის რკინის ჯვარზე. ამგვარად იგი პირველი ქართველი იყო ამ ჯილდოს მიმღები. როგორც საორგანიზაციო განყოფილების მმართველი და ბიუჯეტის განმანაწილებელი, მ. ალშობაი მრავალ ქართველ უწყველად ყოველგვარ დახმარებას. მისი გულკეთობა და დაძინანთა პირობების განჭვრეტის თვისება, არაჩვეულებრივი იყო. მას როგორც სამხედრო განყოფილების უფროსის მოადგილეს, ხშირად უხდებოდა მოგზაურობა ქართული ნაწილების სანახავად და იქ არსებული მდგომარეობის შესასწავლად. მან დიდი წყლილი შეიტანა სამხედრო განყოფილების საქმიანობაში.

სამხედრო განვითარების უფროსად არჩეულ იქნა ამ სტრიქონების ავტორი. იგი აირჩიეს როგორც წარმომადგენელი ქართველი ლეგიონერების და სხვა მხედრების-ლეგიონის გარეშე ნაწილდებთან (მაგ. ბერგმანი). ეს მოხდა ავტორისათვის მოულოდნელად და მისი გეგმების საწინააღმდეგოდ. უბრალოდ ყოვლისა ამის შესახებ შელაპარაკა ე. კელია. მან მიიხრა, რომ ჩემ მიერ, ამ პოსტის დაკავების მსურველია, ყველა ვინც მე მივნიხს და განსაკუთრებით კი ბერგ-მანდლები. ამის შესწავლითაა ავტორივე უმოლოდინო მთავრობის გარშემო მყოფი წრეებიცო.

ასეთივე ხასიათის საუბარი ჰქონდა ჩემთან ა. ასათიანს, ე. ნოზაძეს და მრავალ, ჩემთან ერთად ბერგმანში ნამსახურებ ქართველს და სხვა მეგობრებს.

გერმანელების მხრივ ვენ. კოესტრინგმა, პროფ. მენდელბერგმანის ყოფილი მეთაურმა პროფ. ობერლენდერმა ასეთივე ზრდი გამოსთქვეს და იძულებული შევიქნენ დაეთანხმებინათყავი. (იხ. ჟურ. მამული 1955 წლის მეექვსე ნომერი და წიგნი: ZM SOHEN HAKENKREUZ UND SOM ET STERN. PATRIK VON ZUR MUHLEN. PP. 114).

1943 წლის ოქტომბერში, ქართული შტაბის დაარსებისთანავე, მის სამხედრო განყოფილებას დაევიდა, არსებული ქართული ლეგიონის, მისი ბატალიონების და ყველა სხვა გერმანულ სამხედრო ნაწილებში არსებულ ქართულ ერთეულების აღწესება, მთავრობის შესწავლა და, არსებული ნაწილის შემტანსამებრ გამოსწორება, ქართული ჯარისკაცების გადარჩენა, და მათგან საქართველოსთვის საქირთო ეროვნულ ძალის მომზადება. ეს იყო უკვე ზრუნვა მომავალ საქართველოსათვის ჯარის შემტანზე.

ზოგი ნაწილები იმ დროს, პოლონეთსა და საფრანგეთში იყვნენ განლაგებული. ჩვენ შევეცადეთ-ჯარისკაცებისათვის შთაგვეგონებია ადგილობრივი მოსახლეობა არ შევეწუებინათ. ჩვენ ლეგიონერებს კუხნილით, რომ ქართველები პოლონეთის და საფრანგეთის მეგობრები არიან და უნდა ასეთებდად დარჩნენ, რომ ჩვენ მათ არ ვყოფებით და რომ მათი იქ ყოფნა გერმანული სარდლობის განკარგულებით მოხდა და ჩვენ იძულებულნი ვართ ეს მივიღოთ.

ყველა ქართული ნაწილები გერმანულ სამხედრო უწყების განკარგულებაში იმყოფებოდნენ. ქარ. შტაბის სამხ. განყოფილების უფლები არა ჰქონდა უშუალოდ ჩარეულიყო მათ საქმეში. ერთადერთი საშუალება იყო კოესტრინგისადმი მიმართვა, რომ მისი დახმარებით მომზადდარიყო ჩვენ მიერ საქირთოდ მიჩნეული ცვლადები..

ჩვენ განსაკუთრებით მოვიხიზოდით ქართველების ამოყვანას პოლონეთიდან. იმ დროს იქ ფრონტი არ იყო და ჩვენ გვეუშინოდა, რომ გერმანელებს ქართული ნაწილები, პოლონულ ბატალიონთან წინააღმდეგ არ გამოეყენებიათ. მართლაც მათი გამოყვანა მოხერხდა გენ. კოესტრინგის დახმარებით.

ცხადია, ქართულ შტაბს მინაწილეობა არ მიუღია ქართულ ლეგიონერების გამოყვანაში და მთავან სამხედრო ერთეულების ჩამოყალიბებაში. როგორც აღვნიშნეთ ეს მოხდა გერმანული მხედრობის ინიციატივით და ქართულ პოლიტიკურ წრეთა დაუკავშირებლად. ამგვარად 1942 წლის თებერვალში ე. ი. ქართული შტაბის დაარსებაზე ადრე, ქართული და კავკასიური ლეგიონები შეადგინენ.

იმავე წლის 28 მაისს საქართველოს დამოუკიდებლობის წლისთავზე, ლეგიონის ბანაკზე აღმართეს ქართული სამეფოერანი დროშადა არმიის უმაღლესი სარდლობის განკარგულებით გა-რკვეული ბრძანებები აღინიშნა, რომ ამიერიდან ქართველი ლეგიონერები ეროვნულ და-როს ქვეშ იწყებენ ბრძოლის თავიანთი სამშობლოს თავისუფლებისათვის. მიუხედავად ამ სა-სიამოვნო სიტყვებისა, ქართული ლეგიონის ისტორია საესეა სიძნელეებით, დაბრკოლებებით, შეცდომებით და სხვა არასასურველი მოვლენებით. უბრალოდ ყოვლისა ლეგონს სჭირდებოდა ყველასათვის ვასაგებო პოლიტიკური საფუძველი. ცხადია, გერმანული სამხედრო უწყება ამას ლეგიონერებს ვერ მისცემდა, რადგან პიტლერს გარკვეული გეგმა კავკასიისადმი არა ჰქონდა და იგი გერმანიისაგან უნობლ და აღიარებულ ქართულ პოლიტიკურ ცენტრს დაიარსების უფ-ლებას არ იძულოდა. ვარდა ამისა, მრავალი ლეგიონერი მოწმე გახდა, ათუ როგორი იყო პიტ-ლერის გერმანიის პოლიტიკა დაპყრობილ ტერიტორიებზე, მაგ. პოლონეთში, რუსეთში და უკ-რაინაში, თუმცა ჩრდ. კავკასიაში ასეთი რამ აღარ განმეორებულა.

ცხადია, პიტლერის პოლიტიკის შემუშავებაში საკონფლიქტში ჩაება ჩვენ შიდა ასე მო-იქცნენ. მრავალი წითელარმიელი ხომ ტყვედ იმ რუმენთ ჩაბარდა, რომ გერმანია არსებულ საბჭოთა ჯარსერთეს, რაივე უტყობის შესცვლიდა. ამას ხომ თვითმფრინავებიდან გადმოყრი-ლი ფურცლებიც პირდებოდნენ. დაპყრობლ ტერიტორიებზე ნახულმა და ტყვეთა ბანაკებში გაიშვებულმა ცუდმა პირობებმა იქ მოლოდინი არ გაამართლა და ბევრ მთავანში გერმანელთა სიძულვილი დაიშადა. ეს კიდევ უფრო გააღრმავა პიტლერის ზოდგოთა იდეებმა ჩრდილო-კავ-კასიისადმი. ზეადამიანობაზე და მისმა გამოვლენებამ ზოგერთ ქვეყანულ გერმანელის საქციე-ლში. ლეგიონერთა შორის ბევრმა რიდი იცოდა იმ გერმანელთა არსებობის შესახებ, რომ-ლებიც ცდილობდნენ ამის გამოსწორებას. გერმანული სამხედრო უწყება, სხვა პოლიტიკურ თა-საშუალებების უქონლობის გამო, იძულებული იყო ლეგიონში ხშირად მთავარ ლოზუნგად გამოე-ნიშნის საწინააღმდეგო საერთო ბრძოლა გამოეყენებია. ეს კავკასიისათვის საქართველო არ აღ-მარჩნდა. მათ აწუხებდა ეროვნული საკითხი და არა მარტო რუმენის პრობლემა. ვარდა ამისა იქონი. ის იცოდნენ თუ კომუნისში რით უნდა შეგვიღილიყავი. იმ ნიადაგზე დაიბადა ურთიერთშ-არის უნდობლობა.

ლეგიონის საველე ბატალიონების მეთაურებად გერმანელი ოფიცრები დანიშნეს. ასეულს ორა უფროსი ჰყავდა-ქართველი და გერმანელი. ცხადია, ეს თავისთავად არაჯანსაღი მდ-ეუც

გომარობა— მითუმეტეს თუ იგი სამხედრო წვრთნის პერიოდს სცილდება. ამას დაემატა მრავალი გამოგებობანი, გამოწვეული ენის უტოლინარობით, ზნეჩვეულებით სხვადასხვობით და სრულიად განსხვავებული აღზრდით და კიდევ სხვა მიზეზებით. ყოველივე ეს საკმაოდ რთულ პირობებსა შექმნიდა. გერმანიელი მხედრები კვლეა ჩვენი მეგობრები არ იყვნენ. მაგალითად ამ დროს აღმოსავლეთის ნაწილებს განაგებდა გენერალი ჰაინც ჰელმანი, როგორც მოგვიანებით გამოირკვა, იგი არ იყო მისი სამწესოში მოქცეულ „ცხვარის“ ერთგული მწყემსი. თუ არსებულ წიტილს დავუჯერებთ: „აღმოსავლეთის ერთი“ ჯარისკაცები გამოსაღებას იყვნენ მხოლოდ იმისთვის, რომ თავიანთი სიტოსხელ შეეწერათ. ეს გერმანულ მხედრებსა შეუბრალებად და უკანასკნელ კაცამდე უნდა გამოეყენებინათ. მათი პოლიტიკური მოთხოვნები გენერალს არ აწუხებდა. ეს არქონებდა გადაწყვეტილი მათი მიღწევების მიხედვით, არამედ მათ ძალთა პრაქტიკული ჩვენ ძალბთან შედარებით. რამდენად ჩვენ უფრო ძლიერნი ვიქნებით, და რამდენად იმეტი ამომსავლეთელი ნისხიდან დაიკლებინათ, იმდენად უფრო პატარა იქნება პრაქტიკული ეფექტი მათი მოთხოვნილებებისა. (იხ. აღქმ. დალოინის წიგნი) მოგვიანებით ჰელმანის შეცვალეს ჩვენი ნამდვილი მეგობარი— გენ. კოესტრინგი. კოესტრინგი, რომელიც მოხალისეთა ნაწილების გენერალად დანიშნეს. ეს მოხდა ქართული შტაბის დაარსების სამი თვის შემდეგ.

კოესტრინგის, მის აღიუტანებელ ჰერგარდის და მათ თანამშრომელთა დამოკიდებულება ჩვენი ურთიერთ ნდობის, პატივების, კეთილშინების დასაფრთხილებს მიზნით მისი სამხედრო ნიადაგზე დამყარდა, რაც ბოლომდე გაგრძელდა. კავკასიელ ოფიცრების მეთაურებად დანიშნულნი შტაბის დიდ დახმარებას სურვედა, მოხ. ნაწილების პერსონალთა განყოფილების უფროსი კაპიტანი ზეგერმანი.

მაგრამ ვიდრე კოესტრინგის დახმარება ჩვენს საქმეს გააძლიერებდა, შტაბის დაარსებისთანავე ე. ი. 1943 წლის ოქტომბერში მოხ. აღმოსავლეთის ერთად გადაწყვეტილ ქართული ნაწილებს დათვალდებოდა და მათი მდგომარეობის აღვიწავლა. საჭირო ნებაარაყა, სარეკომენდაციო ბარათები და ნაწილთა განლაგების სქემა, მივიღეთ აღმ. ჯარების გენერალის შტაბისაგან.

გენერალი კოესტრინგი, პირველად ვინაზე და გვიციანი 1942 წლის გაზაფხულზე ჩრ. კავკასიაში, როცა იგი ფელდმარშალ კლაისტის მრჩეულად და ამავე დროს, მოხ. ნაწილების ინსპექტორად იყო დანიშნული. მან ფრონტზე მყოფი ბერგმანი ინახულა— არა მარტო მის დასაოფრებლად, არამედ რჩევების და დახმარების მისაღებადაც. თურმე იმ დროს ქართული ლეგიონის საველე ბატალიონი 795 ჩამოუყვანიათ და მის გაყვანას აპირებდნენ ფრონტზე. გენერალი ამის გამო შეწუხებული იყო და ბერგმანის უფროსს კამ. ობერლენდერს სთხოვა ბატალიონის შეფასება. ამ შეფასების დროს ვადაწყვედა, რომ ბერგმანელებს ერთი ჯგუფი ბატალიონის ესტუმრებოდა, გაიყვანებოდა და შეაფასებდა მას. თან გამოკვეცა ობერლენდერის აღიუტანტი ე. კუჩინსაძე, როგორც გერმანელების წარმომადგენელი. ჯგუფის დასკვნით, ბატალიონი ფრონტზე განაყვანად ვერ გამოადგებოდა. (იხ. ობერლენდერის დღიური). მაგრამ, ვიდრე გენ. კოესტრინგმა ამ საქმეში ჩაერეოდა, ფრონტის უბნის უფროსმა ბატალიონი უკვე საომარ ხაზზე გაიყვანა. შემთხვევისთანავე ერთი ასეული ნაწილი წითლების მხარეზე გადავიდა. მთელ ბატალიონს მშინველ ტანკები შემოარტყეს და განაიარაღეს.

ფრონტის ნაკვეთის განრიგებულ უფროსს ჯერ ყოველ მეორე ჯარისკაცის დახვედრა უნდოდა და შემდეგ ეს „შეარბილა“ და ყოველ მეთე კაცის დახვედრას აპირებდა. ჯგუფის დიდი მესდენობით, თავდებობით და ყოველგვარი პარანტიების მიცემით, გენ. კოესტრინგმა დაკამ. ობერლენდერმა მოახერხეს ფელდმარშალ კლაისტისაგან ნაკვეთის უფროსის გადაწყვეტილების შეცვლა. ახალი განაკარგულებით, ბერგმანმა ბატალიონი გადაამზადა. ის ჯარისკაცები, რომლებიც „შემჩნეულა“ ითვლებოდნენ, და სასჯელი მოელოდა, ბერგმანში წაიყვანათ. მათ სიტყვა მოგვეცეს, რომ თავდებობას არ გააყვამბენ და მართლაც ამის ერთგულები დარჩნენ ბოლომდე.

მეორე უფრო ნაკლებად შენიშნული ნაწილი, ზუბინს მშენებელ სამუშაო ჯგუფად იქმნა გადკეთებული. ხოლო უმეტესობა ძველ ბატალიონს შერჩნენ და კავკასიაში დატოვეს. მოავარი მიზეზი ამ ბატალიონში დატოვებულ ტრაგედიასა, გერმანელების მიერ დაშვებული შეცდომების იყო, რომელიც ორიოდე პროცენტობა მოხერხდა კლად გამოიყენა, რისაც კინადამ, მრავალი ქართველის სიცოცხლე შეიწირა. სხვათაშორის ამ ნაწილში, ჩემთვის პირადი სამუშაო შემთხვევასაც ჰქონდა ადგილი. პაემონის დროიდან კარგი ნაენობი ტფილისელი ამირან შალაბერიძემ იმ თურქი ჩემს ნახვას მოელოდა. რამდენიმე დღით წინ ჩვენს მისვლამდე, ფრონტზე გასულს მომავლენიველი ტყვია მოხვდა.

მსგავსი პირობები არსებობდნენ დასაწყისში ლეგიონის ზოგ სხვა ბატალიონშიც. გენ. კოესტრინგის, მისი აღიუტანტი ჰერგარდის და სხვა მისი თანამშრომლები, ხანგამოშვებით გვიანებულდებნებოდა ბერგმანელებს კავკასიაში და უკან დახვევის შემდეგ— ყირიმში. მრავალი შეხვედრათა შემდეგომ გენერალმა ყირიმიდან ბერგმანის რამდენიმე ოფიცერი ვაგზაგად დრეზენის ცნობილ სამხედრო სასწავლებელში, რომელიც გერმანულ ოფიცრის ხარისხით დავამთავრეთ. ამით გენერალი განაგრძობდა თავის მუშაობას, კავკასიელ ჯარისკაცების გერმანელებთან გათანაწილებას. სწორედ ამ სამხედრო სკოლის დათავრების შემდეგ 1943 წლის შემოდგომაზე, ბერგმანში უკან დაბრუნების ნაცვლად, ქართულ შტაბში მომიხდა მუშაობა.

გენერალი კოესტრინგი შესანიშნავი ზრდანი აღიმიანი იყო და სხვა მრავალ თვისებათა შორის, ისეთ თავმდაბლობას იჩენდა, როგორც მხოლოდ დიდ პიროვნებას ახასიათებს. მისი ქართველებსადმი მეგობრობა, მისი სიტოსხლის უკანასკნელ დღემდე გაგრძელდა. ამის დამა-

თავრების რამდენიმე წლის შემდეგ, კარმაგი ვენერალი მის დაბადების დღეს ვინახული. ეს იმავე დროს ჩვენს გამოთხოვებას და დაშორებას ნიშნავდა. ლამაზ ბაეარის მშინა სოფელში იმპერატორს ცხობრობდა. მისი მეუღლე მომიხილავი მანდილოსანი გავვიმსახინძოდა. გამოთხოვების დროს გენერალს თვალში ცრემლი აეცა, მამაშვილურად გადაეხევიდა. სამასსოვრო სურათზე, რომელიც თავის შვილთან ერთად არის გადაღებული, არის წარწერა: ჩემს ძვირფას მეგობარს? ძიძე მდგომარეობის დროს. . . დარწმუნებული იყავი, რომ ჩვენს საერთო შრომას, ბრძოლას და მამაშვილურებას არასოდეს არ დაევიწყებ.

გენერალის შტაბთან შეთანხმებით, მ. აღშობაძე და მე პირველ რიგში ატლანტიკის სანაპიროზე გერმანელთა დაცვის ხაზში მოცულობა ქართული ნაწილები ვინახული. შემდეგ მე ყირიმში გავიჭირე, სადაც ბერგმანის ვარაუხევა ერთეულები ხმელეთიდან მოკოლები იყვნენ. ბერგმანი იმ დროს პეტროპოლის მიდამოებს იცავდა და სიმახილისთვის უმაღლეს სარდლობის განსაკუთრებულ ცნობაში იქმნა მოხსენებელი.

ჩემი სული და გული ბერგმანთან იყო და რაც შეიძლება გავაქინებდი იმათთან ყოფნა, ეიდრე ქართული და კოსტრინის შტაბიდან არ მივიღე ცნობა, რომ საქირო იყო ჩემი უკან დაბრუნება. ჩვენი მოგზაურობის შედეგების შესახებ მოხსენება წარვედგინე ორთავე შტაბს. სხვა შენიშვნათა შორის, ჩვეუცას ახრით სავირო იყო ლეგიონის და მისი ბატალიონების სახეობით ქართველ ოფიცრების ხელში გადასვლა. მეტი ქართველი ოფიცრების მომზადება სასწავლებლებში, არსებული ბატალიონებიდან დიდი სამხედრო ერთეულებს შედგენა, ყველა კავკასიური ნაწილების კავკასიურ არმიისში გაერთიანება-კავ. ასივლი გენერლის ხელმძღვანელობით და სხვ.

ქართული შტაბის სამხედრო განყოფილებაში შევიყვანეთ განსახლებული რიცხვი მხედრებისა. მათ უნდა ენახათ სისტემატურად ქართული ნაწილები, რათა იქ არსებულ მდგომარეობის კერძო ვყოფილიყავით. ამის საშუალებით ზოგი გაუგებრობა და ნაკლი გამოსწორდა.

სამხედრო განყოფილების შექმნა ოფიცრები: დიმიტრი შალიკაშვილი, ა. ბოკრია, მიხეილ ქავთარაძე და გიორგი ინჯია. შალიკაშვილი და ბოკრია იყვნენ როგორც კონსულტანტები წმინდა სამხედრო საჭმებისა. ხოლო ქავთარაძე და ინჯია-ბატალიონების მდგომარეობის მეთვალყურე და მომხსენებელი ოფიცრები. ქავთარაძე საველე ბატალიონთათვის, ხოლო ინჯია-სამუშაო ბატალიონებისათვის. შტაბის განკარგულებაში იყვნენ აგრეთვე ფელთველები: კ. აღშობაძე და ალ. აბაშიძე.

შტაბის დაარსებიდან დაახლოებით ერთი წლის შემდეგ, კოსტრინთან შეთანხმებით, ქართული ლეგიონის უფროსად დანიშნა სიმონ კობიაშვილი, ხოლო მის მოადგილედ მიხეილ დიდი, ბატ. 799-ის უფროსად ვანო ბაქრაძე. იტალიაში მყოფ ბატ. II/198-ის უფროსად დანიშნა. და დიდი. ამ ნაწილში ისელები უფროსებადაც ქართველი ოფიცრები დანიშნენ.

გენ. კოსტრინის დახმარებით და განსაკუთრებით, მისი შტაბის საყოფილების უფროსის პოლკოვნიკ როგაქეს გულმოდგინებით მოხერხდა ბატ. 799-ის დანიაში გადაყვანა, რითაც ის განადგურებას გადაურჩა. დანიაშივე ვაიგზანა რამდენიმე სხვა კავკასიური ნაწილი კავკას. ბრიგადის შესადგენად. მაგ. ჩრდ. კავკ. ბატ. 836 ადრეზიანული ბერგმანი და სომხური კომპანია. და სხვა ნაწილთა ერთეულები.

1945 წლის მარტში კავკასიურ შტაბების გაერთიანებულმა საბჭომ ვეტხოვა, მოგვემზადებინა მოხსენება ყველა კავკ. ნაწილების მდგომარეობის შესახებ და მოხსენების საფუძველზე გენ. კოსტრინის მოკლავარაქებით-დროის შესაფერ ცვლილებათა მოსახდენად. მოლაპარაკების შედეგად არჩეულ იქნა და გენ. კოსტრინის მიერ დამტკიცებული, გენერალი ლაზარე ბიჩრახიური, ყველა კავკასიურ ნაწილების უფროსად. ამივე გეგმით გათვალისწინებული იყო კავკასიური არმიის ჩამოყალიბება.

ს. კობიაშვილი მივლინებულ იქმნა დანიაში, იქ დაგროვილ კავ. ნაწილების ხელმძღვანელად. ხოლო დ. დიდი დარჩა ლეგიონში, რომელიც ჯერ პინდელი ოლქზე და შემდეგ უფრო სამხრეთით ჩეხოსლავნ გადავიდა. აქედან ბატალიონი დასავლეთისაკენ უნდა წახლულიყო.

კოსტრინის შტაბისათვის ყველაზე ძველი და მიუღწეველი აღმოჩნდა ბერგმანის და სხვა ნაწილების გამოყვანა პოლკანდელად. ქართულმა შტაბმა, მეტად ძიძე პირობებში, მათთან დასაკავშირებლად კავაზგანა და აღაშობაძე. მოკლავარაქები კი მოცემული ჰქონდა წერილი არმიის მთავარ შტაბისაკენ გენერალ პოლკოვნიკ ფერდინანდ შოენერის მიმართ, რათა მას ბერგმანის ნაწილები გაეთავისუფლებოდა და გერმანიაში გამოეგზავნა. გენერალი დათანხმდა და სამილი ბრძანებაც გასცემარა და მასინდელ ბერგმანი უფროსად-გუბერნატორების-გუბერნატორის და პირობების მოწოდების მიხედვით, ბერგმანის უფროსს ბრანდეს არ მოუსურვებია - ჩვენთვის აღსნელი მიზეზით, და თავისი პოზიციის გასამართლებლად, ფონტის ნაკვეთის კომანდანიტ დამუშავებშია, რით ნაწილის ადგილზე დარჩნა აუცილებელია. გენერალი იძულებული გახდა რა მთო არგუმენტები სახეში მიეღო და ამგვარად ბერგმანი ადგილზე დარჩა, რის შედეგადაც ომის დასასრულს გარემოცვაში მოხვედრილი ბატალიონი ტიტოს ტყვეობაში აღმოჩნდა, საიდანაც გარდა ემიგრანტებისა ყველანი რუსებმა წაიყვანეს. ასეთსავე სიმწველეს წაიყვანდნენ კონიგსბერგთანაც, სადაც მრავალი სამხედრო სააღმწენებლო ნაწილი გარემოცვაში მოექცა.

მოგვეყვას შემოკლებული ტექსტი მოხსენებისა, კავკასიური სამხედრო ერთეულების აღრიცხვისა, განლაგებისა და საერთო მდგომარეობისა, რომელიც ქართული შტაბის სამხედრო განყოფილებაში წარუდგინა კავკასიური შტაბების საბჭოს და გენერალ კოსტრინის.

... 1941/42 წელს გერმანულ შეიარაღებულ ძალების მთავარსარდლობის მიერ ჩამოყალიბდნენ: ქართული "თამარ პირველი", "თამარ მეორე", და განსაკუთრებული სამხედრო ნაწილი კავკასიური "ბერგმანი"-1943 წელს ბერგმანი, მთავარსარდლობის ნაცვლად, არმიის განკარგულებაში გადაიყვანეს.

1942 წლის დასაწყისში გერმანულ არმიის უარგლებშიაგროვებულ შეადგინეს კავკასიური ლეგიონები. ხოლო მათგან წარმოიშენენ ლეგიონის საეველე ბატალიონები. ათი ათასობრივი. რვა ადრეზობიოჯანური.თორმეტი ქართული და რვა ჩრდ. კავკასიური. თითო ბატალიონში ირიცხებოდა ათასობრივი ჯარისკაცი, ხოლო ლეგიონში შედის ათასობრივი ორი ათასამდე ჯარისკაცი. -სარეზერვო. გარდა ამისა სამოცდამეორე გერმანულმა დივიზიამ თავის ფარგლებში, ჩამოაყალიბა სამასმეოთხმეტე ადრეზობიოჯანული რეგიმენტი(პოლკი).

კავკასიულ ჯარისკაცთა რიცხვი ლეგიონისა და საეველე ბატალიონებში უდრის 48700-ს. ამთავან სომხები 11000. აზერბაიჯანელები 13600. ქართველები 14000. ჩრდ. კავკასიელები 10100.კავკ. ჯარისკაცთა რიცხვი მომზადებულ და მშენებელ ნაწილებში არის 21 95. სომხები 7000 . აზერბაიჯანელები 4795. ქართველები 6600. ჩრდ. კავკასიელები 3000. კავკასიელთა რიცხვი ზემოლენიშნულ ერთეულთა გარეშე სხვადასხვა გერ. ნაწილებში უდრის 32000. ამგვარად ს.ერთობ. რიცხვი 102.295 -ია.

1942 წლის თითქმის ყოველი ბატალიონი ფრონტზე გაიყვანეს, უმეტესობა კავკასიაში. მათ შორის აზერბაიჯანული 804- უბნებში. 905, 906,1/111 მარტბატონი და ოჯახობიონის მახლობლად. სომხური 809, 810- ჩრდ. კავკასიის ხეობებში. ქართული 795- ბაქსანზე და ურუსზე. I/9, II/4, 796, I/I- ყუბანში.

ჩრდ. კავკასიური 842, 843, 803, 836, 835 - ყუბანში, ნალჩიკთან, მალკოვთან და ჩერკეთთან. კავკასიური „ბერგმანი“ ტერეკ, მოზდოკ, მალგოზეკ, სტარო ფლოროვსკიათა, ბაქსან, ნალჩიკში. დანარჩენი ბატალიონები აღმ. ფრონტის სხვანაკვეთებზე გაანაწილეს. თითქმის ყველა ბატალიონში დადი დანაკლისი განიცადა ბრძოლაში. განსკუთრებით დაზარალდენ: 805, 806, 842, 843, II/4, I/9, 796.

1942-43 წლის ზამთარში უკან დახევით ბრძოლების დროს, მათ შეუერთდა შვიდი ათასი ჩრდ. კავკასიელი მობალისე. ამ ლტოლვილი ბრიგადამაც მძიმე მსხვერპლი გაიღო და დიდი სიძინელების შემდეგ ჩრდ. იტალიის მიაღწია.

უკან დახევის შედეგად ზოგი ნაწილი ყირიმში მოხვედა და პერეკოპთან და სივანთან ბრძოლებში მათ თავი ისახედეს-განსაკუთრებით ბერგმანმა. მოგვინებით, ეს ნაწილები ხმელეთიდან მოჭრილ ყირიმის თავდაცვით ბრძოლებს შემდეგ, დიდი სიძინელი გამოეყვნენ.

1943 წლის შემოდგომამდე მრავალი ერთეული, მთავარი საარმიო შტაბის ვ.კ.კ.არტაგულბითსა-ნაბიონი ხაზების დაცვის სრულეშაში გადსავლეთში. მაგ. სომხური ბატალიონი 812 -პოლენდიაში, აზერბაიჯანული 807 და 804-საფრანგოში (სანტ რაფაელ), ქართული 822 - პოლენდიაში (ცანდოვრე), 795 -საფ. ანგეთში(შერბურგ), 823-კუნძული გერანზე, 797-საფრანგეთში (და მე დოუ პიევი), 798-(სან ნაზერ); 799-(ვერბიკ), II/4 და I/9 -საფრანგეთში-(ალბი-ქასტის მიდამოები).ჩრდ. კავკასიური 800, 835, 836, 803-საფრანგეთში კასტრი და ტულონის მიდამოები. იტალიაში: ქართული ბატალიონი II/198 და აზერბაიჯანული რეგიმენტი(პოლკი)-314- აგრძენილ ახსამოცდამეორე დივიზიის ფარგლებში.

არმიის მთავარსარდლობის ბრძანებით ბალკანეთში დარჩენენ: სომხური ზატ. -814 . ქართული ზატ. ბერგმანი პირველი. ჩრდ. კავკასიური-842, 843 და ბერგმანი მესამე, აღმ. ფრონტზე განაწილდენ შემდეგბატალიონები: აზერბაიჯანული-817, 818, 819, I/3 ბერგმანი მეორე და თითქმის ყველა მშენებელი და მომზადებელი ერთეულები.

1944 წლის ივლისის მოკავშირეთა მიერ საფრანგეთის ინვზიის შემდეგ მთავალი სამხედრო ნაწილი მძიმედ დაზარალდა. ზოგი მთავარი გარემოცილდენ ვერსალეში. მაგ. ბატალიონები: 795, 797, 798, II/4, Q 807, 800, 819, I/3და ბერგმანი მეორე. ყველაზე მეტი დაკარგა მშენებელი ნაწილებმა, აღმ. პროსიამი და კერძოდ კონიგსბერგთან.

ბალკანეთში ამჟამად ბრძოლებში მონაწილეობენ: ქართული ბერგმანი პირველი, ჩრდ. კავკასიური ბერგმანი მესამე და ბატალიონები 842, 843. მათ საბერძნეთიდან მძიმე ბრძოლებით უკან დაიხიეს.

იტალიაში .ქველავ იმყოფებიან: ქართული II/198 და აზერბაიჯანული რეგიმენტი 314. დანიში მანაბარი ხაზზე გადაიყვანეს ქართული 799.

კავკასიური ლეგიონები (სარეზერვო ნაწილები) აღმოსავლეთის ფრონტზე გააგზავნეს, თავდაცვითი ხაზის ასაშენებლად...

ამ მოხსენების განხილვის შემდეგ, კავკასიური შტაბების და ვენ. კოესტრინის შტაბის მიერ გადაწყდა: ომის უკანასკნელი ეტაპის დროს, შეთხზნებულად ემოქმედნათ, რათა ჯარისკაცები გადაეზარჩინათ და ამავე დროს კავკასიურ პოლიტიკისათვის ხაზი გარსდეთ. -რაკ ზემოდ უკვე ნახსენებნი იყო და ამიტომ მოკლედ ვიმოყრებთ. კავკასიურ ოფიცრების ხელმძღვანელობით -სამხედრო ერთეულები დასავლეთის შესაფერის ადგილებში შეჯგუფდნენ, იმ იმედით, რომ კავკასიურ საბჭოს წარმომადგენელთა მოლაპარაკება ამერიკელებთან და ინგლისელებთან, სასურველ შედეგს მოიტანდა. ამავე დროს, ვენ. კოესტრინის და კავკასიური შტაბების სამხედრო განყოფილებათა გაერთიანებულმა კლდით არმიის განკარგულებამაც ვერც კავკასიურ სამხედრო ნაწილებს ასცადა. პიშღერის ხელში ჩაგარდნა.(პიშღერმა, რომელიც ასეთი ნაწილების შედგენის დაუბრუნებელი მტერი იყო, ომის დამთავრების წინ გადაწვევითა ელსოსვის და სხვა არარსებ ნაწილების თავის ზედამხედველობაში მოქცევა).

სამხედროდ, დასავლეთ დემოკრატიის ომდროინდელ ლიდერების განწყობილების გამო, ჩვენი იმედები, რომ ხალხი გადავჭარჩინა, არ განხორციელდა. დასავლეთში თავმოყრილი კავკასიელი ჯარისკაცები, სამუშაოდ წყავნილი ღლელები და ტყვეთა ბანაკებში მყოფები ძალით გადასუსტ ოსების, ამათგან მხოლოდ მცირე ნაწილი მოახერხა გადაარჩენა. ინგლის-ამერიკის მიმართული ამგვარი საქციელი, ილტვის ხელშეკრულებამდერ(1945 წლის თებერვალი) დაიწყო და,

ვენეციის კონვენციის და დასავლეთ დემოკრატიის ტრადიციულ ჰუმანიტარული პრინციპების და-
რღვევის უხეში მაკალითია. იატიის ხელშეკრულებამ ეს მოვლენა მხოლოდ განამტკიცა.

ისტორია სამარცხენო ადვილს მიუჩენს ამაში, მონაწილეებს—განსაკუთრებით კი—„ლიდ“ სა-
ხელთა შქინე უოლფვიუსს, დასავლეთ დემოკრატიულ ქვეყნების ყოველმა მოქალაქემ უნდა წა-
იკითხოს ჯულიუს ეპშტაინის წიგნი „ობერეშიენ კეულხაულ“, წიგნი მთლიანად ეძღვნა ძა-
ლდრანებით რეპრესიას. აგრეთვე მათ უნდა წაიკითხონ სოლენინის „სულევის არხიპე-
ლატი“, სადაც ზოგ ძალით გადაცემულ უბედურთა ხეივანი არის აღწერილი. ამ წიგნში კავ-
კასილებში სპეციალურად არ არიან ნახსენები და ლაბარაკია საერთოდ საბ. მოქალაქეებზე.

კრემლი სასტიკად გაუსწორდა არა მარტო ყოფილ ლეგიონერებს, არამედ მათაც, ვინც უხ-
რალო მუშებან ან ტყვეთა ბანაკებში გაატარეს იმის ხანა, როგორც ცნობილია, ტყვედ ჩა-
ვიარდნად დანაშაულოდ ჩაითვალეს, ხოლო ვინც ხელში არ ჩაუვარდა, მათ შიშობებსა და
ახლო ნათესავებს დატყდათ თავზე რეპრესიები. ზრუშიციის დროს, უდანაშაულო მშობლები
განათავისუფლეს. აგრეთვე რეაბილიტაცია უხვეს წარსულში ათასობით სიკვდილით დასჯილ
და გადასახლებულს, რომელთა დიდი ნაწილი გადასახლებაში დაიღუპა, გარდა, ცხადია, ესენი
საფლავებიდან ქეღაწე წამოაყენეს.

საბჭოთა პროპაგანდასტებს რომ მოვლენათა ლიოლური ანალიზის უნარი ან ნება ჰქონდეთ,
მიხედობდნენ, რომ მეორე იმის დროინდელ ამ მოვლენებზე მათთვის სრული სიჩვეუ აჯობებდა,
რადგან იქ შექმნილმა პირობებმა აიძულეს კავკასიელები, სხვა არარუსი ერები და თვით რუ-
სებიც, რომ გერმანიისადმი მიემართათ ჯოჯობილურ ცხოვრებას და თავის დასაღწევად. რუ-
სეთის ისტორიაში არ მოიძებნება ვლასოვის მსგავსი მაკალით, რომ რამდენიმე ასიათასი
რუსი ჯარისკაცი, იმის დროს მტრის მხარეზე გადასულიყოს, ხელში იარაღი აეღოს და მტერთან
ერთად ებრძოლოს—საყოფარო ქვეყნის რეგიმის დასამოხობად. ჩვენი აზრით არაა ეს ერებს ასეთ
მოქმედებისათვის უფრო მეტი ვამაართლებელი მიზეზი და საბაბი ჰქონდათ. მათ გერმ-
ანიის ევროპის წარმომადგენლად მიიჩნიეს და მისგან ერაიენულ და პიროვნულ თავისუფლების
მიღწევამი დახმარებას ელოდნენ. გარდა გერმანიის მაინცდელ პოლიტიკურ სისტემის და ზრ-
ახელების აწონის სამთულებ-ქხალიც, მათ უნარს და ცოდნას აღემატებოდა.

პიტლერის არაადამიანებრმა რეეიმა ამ ხალხის ნდობა არ გაამართლა. შესაძლებელი იყო და-
ახლეება და თანამშრომლობა მხოლოდ იმ გერმანელებთან, რომლებიც პიტლერის პოლიტიკას
არ იზიარებდნენ და სილიდარულნი იყვნენ კრემლის მიერ დამონებული ადამიანთა მიმართ. და რუ-
მელთაც ტიურხის წინააღმდეგ ბრძოლაში მათი დახმარება სურდათ.

ეს იყო აღმოსავლეთ-დასავლეთ შორის ახალი ურთიერთობის დამყარების ცდა, სადაც რუსები
და არარუსებიც ერთგულნი და პიროვნული თავისუფლების პრინციპის დაცეით ვახდებოდნენ ხა-
ლხთა საერთაშორისო ოჯახის წევრები. რაც შეეხება ქართველებს, მათ იმეტი ჰქონდათ, რომ გე-
რმანია გაავრძელებდა პირველ მსოფ. ომის შემდეგ დამყარებულ ქართულ-გერმანულ მეგობრო-
ბას—საქართველოს დამოუკიდებლობის პერიოდში რომ წარმოიქმნა. მაშინდელმა გერმანიამ დი-
დი დახმარება გაუწია ახლად შექმნილ და აღდგენილ ქართულ სახელმწიფოს.

გერმანიის იმდროინდელი ჩვენი ამი განწყობილება სამავალითად არის ნაჩვენებები ქართველ
დიდ პატრიოტის პროფესორ მიხეილ წერეთლის ნარკვევში, რომელიც გერმანულ ენაზე საუც-
ხოლო აღწერს მაშინდელ საქართველოსს.

ამ ნარკვევის დასასრულს უნდა ითქვას: კავკასიის ძლიერმა მეზობლებმა თავისი იმპერიალი-
სტური ზრახვებით, შეუძლებელყვეს კავკასიის ერთობა და დამოუკიდებლობა. ამაში თვით კავ-
კასიელთა საქციელსაც მიუძღვის წილი. კავკასიელებმა ვერ შეძლეს შეკავშირებულ დაგვართო-
ანებულ ძალებით თავდაცვის ეფინგობობა, როგორც ეს ისტორიულად ვერცერთ კავკასიის ისტო-
რიაში ისეთი სამწუხარო განცდიბივი ვიცი, როცა მტერი ჩვენ ერთმანეთის წინააღმდეგ
გვაშხედრებდა და ამ დაქსაქსულობას თავის სასარგებლოდ იყენებდა. მაკალითად: სპარს-თურ-
ქთა წაქეზებით ლეითა უწყვეტმა შემოსევებმა, პატარა იანი აიძულა რუსთა დახმარება თხო-
ნა. თორქმენების შიშით სომხები რუსიფილურად განიმსჯელებენ, აზერბაიჯანელი კი სამხრეთი-
საკენ იტყობოდნენ. ამ ერთა მრავალმა პასუხისმგებელმა მოვლენებმა შევიწინა და მრავალი
ცდა მიზნად კავკასიელთა დაახლოებისა—როგორც იქ ჩვენს სამშობლოში ასევე უცხოეთშიაც.
მეორე ამ მეზობლურ კინკლაობას ამავეი აღწევს ჩვენი ამდენ-განსაკუთრებით სიმეხთა მხრი-
დან. ზოგი მათი „მეცნიერი“ სომხეთის წარსულის ხიბობის დროს, საქართველოს ისტორიის დამ-
ცირებით არის გაართობი. როგორც ჩანს, მათი ქართველი კოლეგები ხანგამოშვებით მაინც ახერ-
ხებენ პასუხის გაცემას, როცა კრემლის ცენზურა ამის ნებას ართავს. ეს საქციელი მხოლოდ კავ-
კასიელთა მტრის გაახარებს. საქირთა ჩვენი ერთობის მსურველებმა ზომები მიიღონ, რომ
„დაპყავ და იბატონოს“ ანკესზე არ წამოვეგოთ.

გეოგრაფიის გარდა კავკასიელებს ვართიანებს მრავალი ზენ-ჩვეულება, ტრადიცია და გარეგ-
ნობა. მწარე ისტორიული გამოცდილება, რომ დაშლილი კავკასია ადვილი მსხვერპლი იყო ყო-
ველი ჯურის იმპერიალისტების. წარსულ შეცდომებზე დაფიქრება და მათი გამოსწორება ყოფ-
ელი კავკასიელის მოვალეობაა. უდავლოდ არ იქნება ვაგინსენით აზერბაიჯანის ყოფილ პრეზი-
დენტის—რასულ ზადეს სიტყვა წარმოთქმული 1938 წელს.

... აზერბაიჯანის კავკასიელი მოკავშირენი არიან ქართველები, ეს პოლიტიკურად მწიფე ქე-
ყვანია, თავისი ძველი ტულტრით, რომელმაც რუსთაველის სახითმსოფლიო ლიტერატურა დაიდა
შემატა. ჩრდილო კავკასიელები, რომელთა ერთგული ვიბრი იმამ შამილი, თავისი გმირული წი-
ნააღმდეგობით რუსულ მხედრობას, კავკასიაში, ოცდაათ წელზე მეტი გაუმკლავდა. ეს სამი დი-
დი კავკასიის ერი, თავის დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში, ერთმანეთთან არიან შეფიქული

და 1934 წლის, ბრიუსელში დადებულ კონფერენციის პაქტით ერმანეთის მოკავშირენია. მეოთხე კავკასიელი ერია სომხები, რომელიც ჯერჯერბით კიდევ განზე დგას. მისთვის ამ პაქტში აღწერილი შემოინახულია და მას ეს აღვლილი ზოველ წუთში შეუძლია დაიკაოს. ზემოთ ჩამოთვლილი კავკასიელი ერები დარწმუნებული არიან, რომ მათი მომავალი კეთილდღეობა დამოკიდებულია კონფერენციის იდეის განხორციელებაზე...“

მეორე მსოფლიო ომის დროს, უძნელეს პირობებში, კავკასიელთა საბჭო ერთსულოვნად გამოდიოდა კავკასიის ინტერესების დასაცავად, სომხების აქტიური მიზანწილობით. ამან უმეტეს შემთხვევებში სასურველი შედეგი მოიტანა.

იმედს გამოვთქვამთ, რომ ასეთი განწყობილებადამკვიდრდება დღევანდელ და მომდევნო თაობათა შორის, აქედ და კავკასიაშიც, რაც მათ ძლიერ პოზიციას შეუქმნის.

ჩემის აზრით, ეს არის ანდერძი, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის დროს მებრძოლმა კავკასიელებმა დაგვიტოვეს.

გივი გაბლიანი .

ბ ი ბ ლ ი ო გ რ ა ვ ი ა

Lenin A Contemporary Portrait By Victor Chernov. Foreign Affairs March 1924.

Der Spiegel N.6 April 1970 West Germany

D. M. Lang. Modern History of Soviet Georgia. p.p. 247-251.

Alexander Werth. „Russia at War“ 1941-1945. N. G. E. P. D- COMP. inc. 1964

Wallase Carrol. „Life“ Decemb. 1949

General Ernst Kostring. Verlag E. S. Mittler und Sohn. Frankfurt/Main.

Stauffenberg Joachim Kramarz. The Mac Mil. Comp. New-Jork. p.p. 9) -99

German Rull in Russia by Alexander Dallin. Mc. Mill. comp. N. Jork p. 241

Thorwald. Wen sie Verderben Wollen. Steinguber Verlag. Stuttgart.

Joachim Hoffman. Die Ostlegionen 1941-1943. Verlag Rombach. Freiburg

M. E. Rezul Zade Das Problem Aserbaischan. Verlag der Zeitschrift „Kurtulushch“ . Berlin-Charlottenburg 1938.

Julius Epstein. Operaciov, Keelhaul. The Devin-Adair comp. Old Greenwich.

Herman Raschofer. Political Assasination. Mc. Mi. Published by F. Schlichtenmayer. Tubingen.

Patrik Von zur Muhlen. Zwischen Hakenkreuz und Sowietstern. Droste Verlag. Dusseldorf. W. Germany.

Michael Von Tseretheli. Das Neue Georgien. Eine Denkschrift . Nebst einem Anhang: Auszuge aus den Reichstagsitzungen Vom 24 und 25 Juni 1918. Communist Takeiver And Occupation of Georgia. Special Report of the Select Committee on Communist Agression. Haus of Representatives.

Eighty Third Congress Second Session un. autotity of H. R. 346 and 438.

The Nat. Geogr. Magazin. Vol. XXXIV N. 4 October 1918. Russian Orphan.

By Maynard Owen Williams.

The Military History of World War II. Volumes 15. By Trevor N. Dupuy.

Dean Achenson. Secr. St. U. S. A. Statement For The Opening of The Georgian Broadcasts May 26 1951.

The Watkins Amandement to the Mc Carren Walter act on Immigration and Naturalization Passed by The U, S, Senate 1956.

Bukovski-Maximov. Deklaration on National Rigt. 22.11.78.

Heinz Holne Camaris. C. Berstelsman Verlag.

Prof. Dr. Th. Oberlander. Geschichte der Einheit „Bergman“.

გარდა ამისა, ჩვენთან ინახება შემდეგი დოკუმენტები, რომელთა გამოკვეყნებაც მომავალშია განზრახული: მოხალისეთა წერილი- მიმართვა მ. კელიასადმი; დოცის ქვეშ მიცემული, მ. კელიას ოფიციალური ჩვენება-ნოტარიუსის ბეჭდით; მისივე მემორანდუმი ამერიკელთა მიმართ; ნ. ეორდანიას და ე. ბეგეჭკორის წერილები მ. კელიას მიმართ; ქარ. ერ. ეთ. თაობირის ოქმი . პარიზი 27. 10. 43.; წერილი პარიზის მთავარი რაბინის ეელისისა; კაბ. კობიაშვილის მოხსენება 1946 წლის სექტემბერი; მიწერმოწერა ტპორვალთან წიგნი „ილუზიონის“ გამო 1975; წერილები: გენ. პაიგენდორფის 1951წ. და გენ. კოესტრინგის 1944წ.; მოხსენებები მოხალისე ნაწილთა შესახებ; პრუფ. მენდეს წერილი 1950 წლისა გენერალ პაიგენდორფისადმი ქართულ ბატალიონთა შესახებ.

ჟურნალის ფონდი.

ფრანგული ფრანკები: გივი გაბლიანი 1745, გივი ზალდასტანიშვილი 425;
სანდრო ბარათელი 250. ნიკო თოფურია 132. არჩილ მკჟაღლიშვილი 100.

უფროსი მადლობა რედაქციისათვის.

DIRECTEUR O.PATARIDZE.

ADRESSE D'EDITEUR : MICHEL KAVTARADZE 61 CHEM. DE TABOR 91310 LINAS/ TEL.901 47 81

HORS COMMERCE

IMPRIME PAR NOS PROPRES MOYENS

სარედაქციო კოლეგია: გივი გაბლიანი • გივი ზალდასტანიშვილი • შალვა კალანდაძე • გულნარა პატარიძე ურატაძისა • მინერა ქავთარაძე (ტექსტის და გამოყვების რედაქტორი)

